

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

DUHA

Informace
o knihách
a knihovnách
z Moravy

studie/články
veřejné knihovny
medailon
konference/akce
informace pro knihovny
z činnosti MZK
recenze
rozhovor

1-2 / 2012

Duha online: <http://duha.mzk.cz>

Obsah

úvodník		1
studie/články	Digitální knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity – <i>Zdeňka Mácková, Miroslav Bartošek</i>	2
	Digitální knihovna starých a vzácných tisků na Mendelově univerzitě v Brně – <i>Perlová Vladimíra</i>	16
	Elektronické knihy – <i>Vladimír Tichý</i>	18
	Možnosti využití e-knih v knihovnách – <i>Antonín Pokorný</i>	22
	Audioknihy nejen od Tympana do každé rodiny i knihovny – <i>Alžběta Škytová</i>	26
veřejné knihovny	Knihovna bez hranic – Grenzlose Bibliothek – <i>Marek Uhlíř</i>	30
	Měsíc čtenářů v Městské knihovně Hodonín – <i>Svatava Hýbnerová</i>	31
	Et Lettera – Writing Picture, drawing words – <i>Helena Selucká</i>	32
	Knihovna Valchov získala ocenění! – <i>Jindřiška Brožová</i>	35
	Obecní knihovna Jinačovice – <i>Šárka Ondrušková</i>	36
medailon	K nedožitým devadesátinám literárního historika a kritika – <i>Ladislav Soldán</i>	38
konference/akce	Veselým krokem Trnkovým rokem – <i>Svatava Hýbnerová, Bohdana Křepinská</i>	40
	Věrnostní program Knihovny Karla Dvořáčka ve Vyškově – <i>Zdeňka Adlerová</i>	41
	Moje veličenstvo kniha – <i>Zbyněk Zavadil</i>	42
	Jiným pohledem – <i>Lenka Pláteníková</i>	43
informace pro knihovny	E-learningové kurzy pro knihovníky – jak jsme na tom? – <i>Jan Zikuška</i>	45
	E-booky, rok třetí: poznámky nakladatele – <i>Tomáš Baránek</i>	47
	Zelená knihovna – <i>Sylvie Strýčková, Šárka Gachová, Ondřej Lukáš</i>	49
	Představujeme vysokoškolské knihovny	
	Knihovna univerzitního kampusu MU: 2012 – <i>Zdeňka Dohnálková</i>	51
	Studijní a informační středisko – Univerzitní knihovna Veterinární a farmaceutické univerzity Brno – <i>Jana Slámová, Tibor Uhrín</i>	53
z činnosti MZK	Filmové pondělky v Moravské zemské knihovně – <i>Marie Matoulková</i>	56
	E-knihy do každé knihovny – <i>Michal Škop</i>	57
	Benediktinský klášter Rajhrad jako kulturní fenomén – <i>Jindra Pavelková</i>	58
recenze	Pohádkové příběhy v české literatuře pro děti a mládež 1990 – 2010 – <i>Libor Martinek</i>	59
	Cesta tam. A zase zpátky. – <i>Pavel Kotrla</i>	61
brněnská nakladatelství	Nakladatelství Host – zavedená značka pro všechny čtenáře – <i>Martin Stöhr</i>	62
	Nakladatelství Druhé město – <i>Jan Pražan</i>	63
	Nakladatelství Vysokého učení technického v Brně – VUTIUM – <i>Karel Blažek</i>	64
knihovnícké časopisy	Inflow – vize a posláné elektronického periodika – <i>Gabriela Šimková</i>	65
	Prolnflow: Časopis pro informační vědy – <i>Ladislava Suchá</i>	67
rozhovor	Rozhovor s Martinem Lhotákem – <i>Tomáš Gec</i>	69
knihovnícká křížovka		72

DUHA. Informace o knihách a knihovnách z Moravy. Ročník 26 (jaro-léto 2012), číslo 1-2.

Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně** pro potřebu knihoven, knižního obchodu, nakladatelství a literárních pracovišť.

Adresa vydavatele a redakce:

Moravská zemská knihovna v Brně

Kounicova 65a, 601 87 Brno

telefon 541 646 128

E-mail: duha@mzk. cz

IČ 094943, DIČ CZ00094943.

Vedoucí redaktorka: Jana Nejezchlebová

Redakční rada: Libuše Foberová, Tomáš Gec,

Monika Kratochvílová (výkonný redaktor a jazyková korektura),

Eva Sedláčková (technický redaktor).

Foto na obálce: Hejtman JUDr. Michal Hašek při předávání ocenění nejlépe pracujícím knihovnám Jihomoravského kraje na Slavnostním setkání knihoven obcí v MZK dne 11. 4. 2012.

Na fotografii Mgr. Andrea Havelková z Místní knihovny Čejč, okres Hodonín.

Tiskne POINT CZ, s.r.o., Milady Horákové 20, BRNO

Vychází 2x ročně.

Náklad 600 výtisků. Rozšiřování bezplatné.

Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 1804-4255 [Online], ISSN 0862-1985 [Print].

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Vážené čtenářky,
Vážení čtenáři,

v roce 2012 vstupujeme do 26. ročníku časopisu Duha. Máme za sebou uzavřené čtvrtstoletí existence časopisu, který po celou dobu přináší informace o knihách a knihovnách z Moravy. Od jeho založení v roce 1987 bylo a stále zůstává cílem přinášet nové podněty, odborná témata, umožňovat srovnání činnosti knihoven, inspirovat, poskytovat náměty pro další rozvoj knihoven a kvalitativní jejich služeb. V roce 2010 se změnila forma vydávání časopisu, existuje elektronická i tištěná verze, mění se však i jeho obsahová náplň.

Přinášíme také rozšíření obsahové struktury Duhy. V rubrice *Informace pro knihovny* se budete setkávat s oddílem informujícím o *práci vysokoškolských knihoven*. Moderní služby a specializované kurzy pro své uživatele představuje Knihovna univerzitního kampusu MU. V dubnu letošního roku byly slavnostně otevřeny nové prostory v areálu Veterinární a farmaceutické univerzity v Brně. Možnosti pro zkvalitnění své činnosti a celkovou modernizaci zde dostalo Studijní a informační středisko univerzity.

V nové rubrice *Brněnská nakladatelství* poznáte historii i plány nakladatelství Host a Druhé město. Zajímavé tituly má ve svých edičních plánech také nakladatelství Vysokého učení technického v Brně – VUTUM.

Rubrika *Knihovnické časopisy* připomene v průběhu roku odborná periodika vydávaná knihovnami a odbornými institucemi. Začínáme elektronickým periodikem, které vzniklo na základě iniciativy studentů a pedagogů pod názvem Inflow, a odborným recenzovaným časopisem pro informační vědy ProInflow. Oba elektronické časopisy vydává Kabinet informačních studií a knihovnictví FF MU v Brně.

V uplynulých tištěných ročnících časopisu Duha jste se setkávali s vtipy Vladimíra Rencína. Vynikajícímu kreslíři, ilustrátorovi a karikaturistovi jsme byli velmi vděční, že po léta dovolil zpřijemňovat svým inteligentním humorem četbu knihovnického periodika. Od tohoto dvojčíslí Vás zkusíme zaujmout originální knihovnickou křížovkou, která je zpracovávána pouze pro náš časopis.

Hlavní témata tohoto dvojčíslí jsou zaměřena na nové trendy v oblasti knihovnictví i čtenářství. Digitalizace začíná měnit práci knihoven. V hlavním bloku *Studii a článků* přinášíme texty o projektu Digitální knihovny Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a o digitalizaci starých a vzácných tisků a budování digitální knihovny na Mendelově univerzitě v Brně. Možnosti pro čtenáře se v posledních letech velmi výrazně mění a rozšiřuje se jejich komfort. Čtenář si například může vzít na cesty několik desítek knih, případně malou knihovnu ☺, aniž by zatížil své zavazadlo. S elektronickými knihami, nabídkou různých typů e-čteček i možnostmi využití e-knih v knihovnách vás seznámí dva příspěvky odborníků.

A ještě připomeneme další fenomén – audioknihy, jak je poslouchat, nakupovat a záměry nakladatelství Tympanum.

Rubrika *Veřejné knihovny* představí dva mezinárodní projekty. Městská knihovna v Břeclavi se zapojila do projektu Knihovna bez hranic – Grenzlose Bibliothek s knihovnou v Poysdorfu. Cílem je podpořit soužití generací v příhraničním regionu. Knihovna Jiřího Mahena hostila mezinárodní setkání knihovníků v rámci projektu Et Lettera – Writing Picture, Drawing Words. Přesto, že se měsíc čtenářů konal v březnu, vracíme se k němu článkem z Městské knihovny v Hodoníně. Promyšlené a vzájemně propojené aktivity v rámci celého měsíce mohou být inspirací pro ostatní knihovny a nejen pro měsíc březen. Obecní knihovna Jinačovice ukazuje v praxi, jaké služby a akce lze připravit v neprofesionální knihovně pro občany obce s 500 obyvateli. V posledním příspěvku této rubrice se dočtete o činnosti Obecní knihovny Valchov na Boskovicku a také o ocenění, které získala při letošním Slavnostním setkání knihoven obcí v Moravské zemské knihovně v Brně.

Medailon Ladislava Soldána je věnován nedožitým devadesátinám literárního historika a kritika, univerzitního profesora Dušana Jeřábka (1922 – 2004).

Oddíl *Konference, akce* přináší informace o projektu Městské knihovny v Hodoníně Veselým krokem Trnkovým rokem a o Věrnostním programu Knihovny Karla Dvořáčka ve Vyškově. Další dva příspěvky jsou věnovány aktivitám sdružení EkoCentrum Brno a občanského sdružení Bezmezí.

Informace pro knihovny. Články rubriky seznamují se situací a nabídkou e-learningových kurzů, které připravují studenti Kabinetu knihovnictví a informačních studií FF MU Brno, k tématu e-books se vrací poznámkami nakladatele a představují netypický projekt knihovny, ekologické Zelené knihovny.

Podrobnosti o mimořádném cyklu Filmové pondělky, které se konají v Moravské zemské knihovně, přináší rubrika *Z činnosti MZK*. Hlavní téma doplňuje i článek E-knihy do každé knihovny informující o projektu knihoven a nakladatelství.

Recenze přiblíží dvě knihy. Próza Mileny Fucimanové Hrnčířovy ženy nás zavede do prostředí valašského Broumovska. Odborná publikace Mileny Šubrtové (a kol.) Pohádkové příběhy v české literatuře pro děti a mládež 1990 – 2010 zaujme nejen pracovníky oddělení pro děti v knihovnách.

Rozhovor s ředitelem Knihovny Akademie věd ČR ing. Martinem Lhotákem je zaměřen na digitalizaci dokumentů v KNAV i na projekt Kramerius a vytváření České digitální knihovny.

Přejeme příjemné chvíle s časopisem Duha
a krásné prožití nadcházejícího letního období.

Digitální knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity

Zdeňka Máčková, Miroslav Bartošek

Článek poskytuje základní přehled o jednotlivých fázích budování Digitální knihovny Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, jako je mapování publikační činnosti FF, příprava dokumentů, vlastní digitalizace, tvorba metadat a zpřístupnění dokumentů uživatelům v systému DSpace. Zachycuje také některé specifické problémy řešené v rámci projektu digitalizace publikací FF MU v jeho prvních letech vývoje. (Text vychází z diplomové práce Z. Máčkové Digitální knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity obhájené v r. 2011 na FF MU v Brně.)

Úvod

Akademické instituce ve světě i u nás řeší problematiku optimálního a otevřeného zpřístupnění publikační činnosti svých akademických pracovníků pro odbornou i širší veřejnost a pro tyto účely budují své institucionální repozitáře či digitální knihovny. K těmto aktivitám se připojila i Filozofická fakulta Masarykovy univerzity. Na základě rostoucí potřeby jednoho centrálního místa pro organizování, uchovávání a zpřístupňování dokumentů FF bylo rozhodnuto o vybudování digitalizačního pracoviště a komplexní digitální knihovny, která bude obsahovat publikace vydávané v historii i současnosti fakulty.

1. Projekt Digitální knihovny FF MU

Základní požadavky na elektronický systém publikací FF (tehdy nazývaný „datový sklad“) byly formulovány již v r. 2006. V něm měly být uchovávány a zpřístupňovány „datové soubory pořizované v rámci vědecké činnosti k účelům sbírkovým a dokumentačním (např. písemnosti a jiné historické prameny, dokumentace

vykopávek) či jiným (podle charakteristiky oborů, např. primární materiály v literární vědě) včetně digitalizace stávajících dokumentů; ... velké objemy dat různých typů (text, obraz, video, zvuk), ... ale také videozáznamy, multimediální prezentace aj.).“¹ Konkrétní praktické kroky k realizaci institucionálního repozitáře se začaly podnikat od r. 2009, kdy – spíše spontánně a neformálně – vznikl interní projekt digitalizace publikací FF. Do řešení projektu se zapojilo několik jednotlivců z FF MU za technické a odborné podpory pracovníků Knihovnicko-informačního centra MU (KIC MU) při Ústavu výpočetní techniky MU (ÚVT MU).

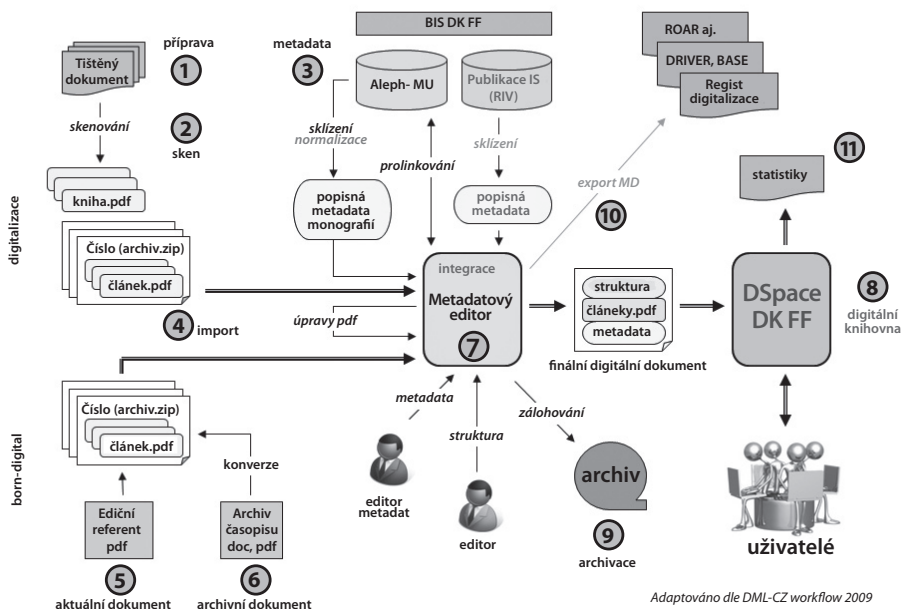
Cílem projektu Digitální knihovny FF (DK FF MU) je:

1. zdigitalizovat odbornou produkci FF vydanou od vzniku fakulty (1919) do současnosti;
 2. archivovat a zpřístupnit tyto publikace prostřednictvím digitální knihovny odborné veřejnosti;
 3. archivovat a průběžně zpřístupňovat i nově vycházející literaturu FF;
 4. související cíl: zmapovat publikační činnost na FF.
- Obsahem DK FF MU by měly být především odborné časopisy a jiná periodika FF (periodické sborníky, sborníky z pokračujících konferencí apod.), monografické edice a monografické publikace vydávané mimo edice. V dalších fázích projektu digitalizace by měla být digitalizována publikační činnosti akademických pracovníků FF vydaná mimo MU a v plánu je digitální knihovnu rozšířit i o další dokumenty vznikající na půdě fakulty (obrazové materiály, videa aj.).

Digitalizace fakultních publikací byla od počátku pojmána jako projekt nízkonákladový. Od tohoto se odvíjelo vše podstatné – jaké budou (mohou být) zvoleny postupy a vlastní řešení, ať již v oblasti vlastního skenování či při tvorbě metadat, jak může být projekt technicky a personálně zajištěn. Práce se nemohly

¹ Rambousek, Jiří a Sviták, Zbyněk. *Poznámky k datovému skladu*. V Brně, 24. 3. 2006. Nepublikováno.

Digitální knihovna FFMU – workflow

Obr. 1 Schéma procesu tvorby Digitální knihovny FF MU

zadat profesionálním firmám či digitalizačním centřům, ani nemohl být zakoupen profesionální software, který používají jiná digitalizační pracoviště v ČR (např. systém Sirius, DigiTool apod.). Bylo nutné tedy jít cestou levných skenovacích zařízení a volně dostupných softwarových řešení. Za této situace bylo nespornou výhodou, že obecně mohl projekt od počátku těžit v maximální možné míře ze zkušeností získaných týmem KIC MU vedeným RNDr. Miroslavem Bartoškem, CSc. při realizaci různých digitalizačních projektů, zejména projektu *České digitální matematické knihovny DML-CZ2* a použít i nástroje v rámci tohoto projektu vytvořené – softwarové řešení pro zpracování naskenovaných dokumentů, pro metadatový popis (metadatový editor) i výsledné zpřístupnění dokumentů v digitální knihovně (upravený systém DSpace). Díky podpoře KIC

MU bylo možné reálně s vytvářením digitální knihovny vůbec začít.

Zmíněný „nízkonákladový“ přístup ovlivnil i personální zajištění. (V prvních dvou letech bylo vyhrazeno pouze 0,5 úvazku pro koordinátora projektu, skenování dokumentů a pořizování základních metadat mělo být zajišťováno víceméně studenty; od října 2010 poskytla 0,5 úvazku Ústřední knihovna FF MU jako knihovnickou podporu projektu; od června do konce r. 2011 byla umožněna dohoda o pracovní činnosti pro pracovníka digitalizace.) Knihovna FF pomáhá dále projektu revizemi bibliografických záznamů digitalizovaných publikací v knihovním katalogu a zapůjčováním publikací k digitalizaci.

Přínosem bylo, že činnosti související s knihovnickou stránkou věci a praktickým řešením „co“ digitalizovat (tj. oblast mapování publikační činnosti), oblast metadatového popisu a jiné související činnosti, byly řešeny v rámci uvedené diplomové práce. Dalším přínosem

2 Czech Digital Mathematics Library, projekt financovaný Akademií věd ČR v letech 2005–2009 v rámci programu „Informační společnost“. Web projektu: <http://projekt.dml.cz>, digitální knihovna: <http://dml.cz>.

bylo také zapojení stálého pracovníka (původně studenta), který zajišťoval proces vlastní digitalizace včetně zapracovávání studentů pro skenování dokumentů.

V lednu 2012 došlo k začlenění digitalizačního pracoviště do Centra informačních technologií FF, byla přijata nová koordinátorka digitalizace na celý úvazek a vytvořen pracovní úvazek pro pracovníka digitalizace.

První část Digitální knihovny FF MU byla v beta verzi zpřístupněna pro interní testování v prosinci 2011. V objemu práce a množství dat i v porovnání s ostatními projekty je zřejmé, že se jedná o projekt mnohaletý s následným trvalým udržováním a aktualizací digitální knihovny.

2. Proces tvorby DK FF

Tvorba digitální knihovny FF je komplexní proces sestávající z mnoha dílčích úkonů od výběru publikací, přes jejich digitalizaci, metadatový popis až po import finálních dokumentů do digitálního repozitáře, který digitální objekty zpřístupňuje. Stručně zde jednotlivé kroky znázorněné na obr. 1 popíšeme. Některým z nich se budeme podrobněji věnovat v samostatných částech článku.

1. Na počátku celého procesu je nutné připravit dokumenty k digitalizaci. Je třeba rozhodnout, které dokumenty mají být digitalizovány, tyto tištěné verze dokumentů získat z patřičných zdrojů, a také určit, jak mají být digitální dokumenty organizovány ve výsledné digitální knihovně. Pro tyto účely pomáhají soupisy a přehledy různých druhů publikací FF.
2. Po získání tištěných dokumentů nastává fáze samotné digitalizace, tedy skenování dokumentů a jejich uložení v digitální podobě. Při digitalizaci publikací FF jsou naskenované dokumenty ukládány přímo ve formátu PDF. V této fázi jsou stránky dokumentů uloženy v PDF souborech pouze jako rastrové obrazy. Nelze je tedy ještě využít např. pro fulltextové vyhledávání.
3. Byla-li k digitalizované publikaci dříve vytvořena popisná metadata, je vhodné tato metadata

využít pro popis digitálních dokumentů v repozitáři a sklízet je. V současné době se do metadatového editoru (bod 7), ve kterém se položky popisují, získávají bibliografické záznamy monografických publikací z knihovního systému Aleph. Do budoucna lze doufat, že zejména u nových publikací se budou moci metadata získávat i z agendy Publikace v rámci IS MU.

4. Centrálním bodem celého zpracování digitalizovaných dokumentů je metadatový editor, do kterého jsou naskenované dokumenty importovány. Skeny knih jsou do metadatového editoru vkládány jako samostatné PDF dokumenty. V případě časopisů a sborníků tvoří PDF dokumenty jednotlivé články, které se vkládají hromadně v archivním souboru formátu ZIP. Po vložení naskenovaných dokumentů do metadatového editoru jsou volány automaticky externí nástroje pro zlepšení kvality digitálních dokumentů (Scan Tailor) a pro automatické rozpoznání textu (FineReader OCR) (bližší část 4).
5. V případě nově vycházejících publikací, které vznikají jako digitální dokumenty (tzv. born-digital), jsou příslušné balíčky PDF dokumentů pro import do metadatového editoru získávány přímo ze strany edičního referenta FF, který provádí počítačovou sazbu. Do budoucna se předpokládá získávání e-verzí i od jiných redakcí časopisů či vydavatelů. Ideální varianta předpokládá úpravu redakčních postupů prací tak, aby při přípravě nového časopiseckého čísla pro tisk vznikla automaticky i jeho digitální verze (včetně všech potřebných metadat) připravená k začlenění do DK FF MU.
6. Přibližně od roku 1995 existují některé publikace FF již v digitální podobě. Často jsou ale tyto digitální dokumenty ve velmi rozdílných formách a formátech. Pokud je možné tyto dokumenty využít (digitální podklady jsou úplné a odpovídají tištěné verzi), jsou dle potřeby upraveny, konvertovány do formátu PDF a začleněny do digitální knihovny (tzv. retro-born-digital zpracování).

7. Po vložení naskenovaných a „born-digital“ dokumentů do metadatového editoru musí být tyto dokumenty organizovány do patřičných hierarchických struktur (např. časopisy – ročníky – čísla – články). Pomocí webového uživatelského rozhraní mohou editoři metadat opatřit jednotlivé položky popisnými metadaty (viz část 5).
8. Po zpracování a popisu digitálních objektů v metadatovém editoru jsou tyto objekty spolu s popisnými, strukturálními a administrativními metadaty exportovány do digitálního repozitáře, prostřednictvím kterého jsou tato data zpřístupněna veřejnosti. V případě DK FF je jako digitální repozitář použit systém DSpace (část 6).
9. Výsledné digitální dokumenty se průběžně archivují v externím úložišti na ÚVT MU.
10. Do budoucna se počítá s exportem dat z DK FF MU do jiných systémů, jako je Registr digitalizace ČR nebo mezinárodní registry a repozitáře.
11. Systém DSpace umožňuje generování statistik o využívání repozitáře. Tyto statistiky mohou posloužit jako zajímavá zpětná vazba pro další rozšiřování DK FF a také pro zhodnocení úspěšnosti celého projektu.

3. Mapování publikační činnosti

Při plánování digitální knihovny je třeba definovat, co má být jejím obsahem, jaké druhy dokumentů bude zpřístupňovat, v jakých kolekcích budou organizovány, je nutné tedy poměrně dobře znát, co budeme digitalizovat. Situaci velmi usnadní, pokud je k dispozici přehled či soupis publikací dané instituce, jejíhož fondu se plán digitalizace týká. Na Filozofické fakultě MU je cílem zdigitalizovat veškerou produkci FF, avšak kompletní bibliografický soupis publikací vydaných od počátku vzniku fakulty, tj. od r. 1919, neexistuje a není k dispozici ani úplný archivní fond těchto publikací (ani na FF či v Archivu MU). Jedním z výstupů projektu digitalizace fakultních publikací by tak mělo být i vytvoření pokud možno co nejúplnějšího seznamu publikací FF.

Při mapování publikační činnosti FF můžeme vycházet a získávat data z několika zdrojů, žádný z nich však není úplný. Za zásadní zdroj informací pro knihy a seriály považujeme knihovní katalog Masarykovy univerzity. Předpokládáme, že by měl obsahovat bibliografické záznamy většiny publikací vydaných na FF. Problémem je, že publikace v katalogu nejsou označeny žádným příznakem či heslem, na základě kterého by z něj bylo možné získat úplný seznam publikací příslušejících k určité fakultě. Důležitým zdrojem, ze kterého můžeme čerpat informace o publikacích FF, je také databáze publikační činnosti v rámci Informačního systému Masarykovy univerzity (aplikace „Publikace“ byla zprovozněna v r. 1999). K dalším zdrojům informací patří webové stránky ústavů a kateder FF, bibliografické soupisy publikací kateder a jednotlivých akademických pracovníků, osobní bibliografie zpracovávané samotnými akademickými pracovníky, seznamy publikací vydaných Nakladatelstvím MU od r. 1993 aj. (Podrobněji kap. 2 diplomové práce.)

Vzhledem k neexistenci kompletní bibliografie či databáze publikací FF, bylo nutné pro účely projektu digitalizace i budoucí organizaci dokumentů do kolekcí v digitální knihovně vytvářet pomocné pracovní soupisy dokumentů. Práce na soupisech publikací FF v podstatě odpovídají fázím digitalizace. Nejprve byl vytvořen podrobný přehled jednotlivých řad a ročníků *Sborníku prací FF MU*, navazujících časopisů, seznam edice *Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity*, upraven seznam publikací vydaných Nakladatelstvím MU v letech 1993–2009 a byly vytvořeny přehledy dalších periodik a edičních řad z produkce kateder FF.

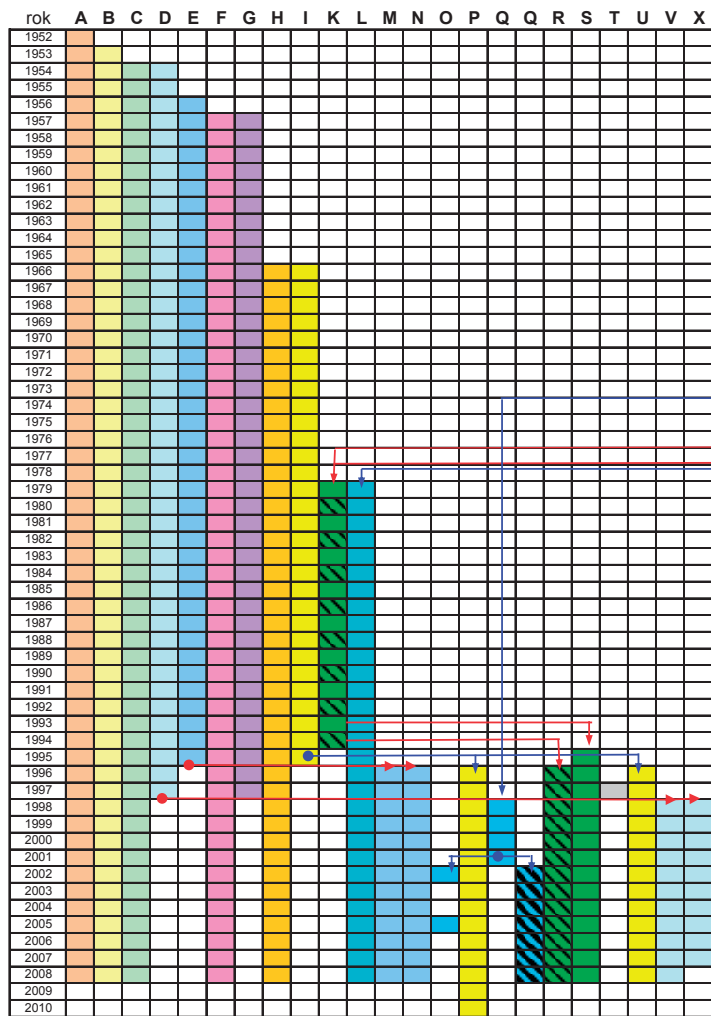
Mapování publikační činnosti FF a vypracování přehledů fakultních publikací je prací dlouhodobou. Je třeba v ní průběžně pokračovat a snažit se dospět k co možná k nejúplnější bibliografii publikací FF. Důležité je, aby se data již někde vytvořená (ať již v knihovním katalogu či v Informačním systému MU) sdílela a činnosti se neduplikovaly.

Některá specifika edičních řad FF

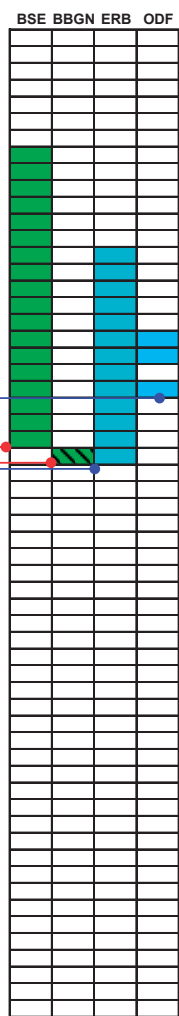
Sborník prací filozofické fakulty brněnské university (Studia minora Facultatis philosophicae Universitatis

SPFFBU – schéma všech sborníkových řad

Spisy FF

- A – jazykovědná 1952–2008
- B – filozofická 1953–2008
- C – historická 1954–2008
- D – literárněvědná 1954–1997
- E – archeologicko-klasická 1956–1995
- F – uměnovědná 1957–2008
- G – sociálněvědná 1957–1997
- H – hudebněvědná 1966–2008
- I – pedagogicko-psychologická 1966–1995
- K – germanisticko-anglistická 1979–1994
- L – romanistická 1979–2008

- M – archeologická 1996–2008
- N – klasická 1996–2008
- O – filmologická 2002–
- P – psychologická 1996–2010
- Q – teatrologicko-filmologická 1998–2001
- Q – teatrologická 2002–2008
- R – germanistická 1996–2008
- S – anglistická 1995–2008
- T – politologická pouze 1997
- U – pedagogická 1996–2008
- V – literárněvědná bohemistická 1998–2008
- X – literárněvědné slavistiky 1998–2007

- BSE** – Brno Studies in English
(pokračuje v K a S)
- BBGN** – Brünnner Beiträge zur Germanistik und Nordistik
(pokračuje v K a R)
- ERB** – Études romanes de Brno
(pokračuje v L)
- ODF** – Otázky divadla a filmu
(pokračuje v Q a O)

Obr. 2 Schéma řad SPFFBU

Brunensis), který byl prvním větším zdigitalizovaným celkem, je z pohledu organizace v digitální knihovně poněkud komplikovaným periodikem. SPFFBU začal vycházet v roce 1952. První založenou řadou v rámci SPFFBU byla řada A, jazykovědná, do konce padesátých let přibýlo ještě dalších šest řad (B, filozofická; C, historická a další). Celkově v rámci SPFFBU v průběhu let vycházelo 23 oborově zaměřených řad, které na sebe různě navazovaly, dělily se nebo prolínaly.

V druhé polovině devadesátých let jednotlivé řady postupně přijaly vedle tradičních názvů ještě druhé variantní názvy (*Linguistica Brunensia*, *Theatralia* apod.), ovšem s výjimkou tří řad (S, R, L), ve kterých si sborníky nesly názvy *Brno Studies in English* (BSE), *Brünner Beiträge zur Germanistik und Nordistik* (BBGN) a *Études romanes de Brno* (ERB) již od počátku vydávání. Kromě toho, že nám do hry vstupuje více názvů, z nichž v určitém období je za hlavní považován jiný (záleží také na vnímání konkrétní katedry), situaci pro běžného uživatele nečiní přehlednou ani několikeré číslování jednotlivých ročníků a svazků. Specifickými případy jsou zmíněné *Brno studies in English*, *Brünner Beiträge zur Germanistik und Nordistik* a *Études romanes de Brno*, které si držely od počátku své vlastní číslování svazků, které si ponechaly i po přejití do sborníkových řad. (Např. BSE vol. 21 je 44. ročníkem SPFFBU a číslem S1 v rámci řady S, anglistické.) Navíc tyto řady zpočátku vycházely v rámci monografické edice Spisy FF, tudíž měly přiděleno i číslo svazku v rámci této edice.

Další související záležitostí, kterou je třeba brát také v úvahu (i při organizování kolekcí v digitální knihovně z pohledu jednotlivých pracovišť), je, že např. v rámci řady K, germanisticko-anglistické vycházela lichá čísla jako anglistická (tj. *Brno studies in English*) a sudá jako germanistická (tj. *Brünner Beiträge zur Germanistik und Nordistik*). Podobně tomu bylo i v řadě I, pedagogicko-psychologické. Naproti tomu v řadě E, archeologicko-klasické se obsahově čísla striktně nedělila (tato řada by se tedy měla zobrazit jak z pohledu Ústavu klasických studií, tak z pohledu Ústavu archeologie a muzeologie).

Od r. 2008 a zejména v r. 2009 sborníky postupně přešly v režim recenzovaných odborných časopisů.

S přihlédnutím ještě ke změnám a dalším komplikacím v číslování ročníků v souvislosti s přechodem sborníků na časopisy z uvedeného vyplývá, že vypořádat se s těmito specifiky v digitální knihovně k plné spokojenosti všech zájmových skupin není zcela jednoduché.

Při zakládání různých kolekcí publikací FF v digitální knihovně je třeba také brát v úvahu, že i v rámci dalších edičních řad či seriálových titulů vydávaných na FF se míchají různé druhy dokumentů. Např. v rámci určitého časopisu vyjde monografické číslo nebo v edici, která je považována za monografickou (např. *Spisy FF MU*), vyjde několik čísel určitého periodika či sborníků z pokračujících konferencí apod. Důležité je pamatovat také na to, že některé publikace vyšly jako součást dvou edic nebo se na vydání řady publikací podílí více pracovišť FF.

Samostatným problémem je, že na Filozofické fakultě MU neexistuje ucelená řada archivních výtisků na jednom místě, kterou by bylo možné pro digitalizaci využít, publikace se proto získávají z několika zdrojů – z kateder FF, Ústřední knihovny FF, Nakladatelství MU (do budoucna i z Archivu MU a ev. chybějící výtisky i z jiných knihoven). Elektronické verze novějších publikací získáváme zatím převážně od edičního referenta FF.

4. Skenování a zpracování digitálních dokumentů

Vlastní digitalizaci můžeme rozdělit do dvou fází: první fáze, tj. skenování dokumentů, jejich základní úpravy, vytvoření PDF souborů a jejich uložení do metadátového editoru, druhá fáze – OCR, následné vylepšení kvality skenů a vytvoření finálního dokumentu (post-processing).

Pro skenování dokumentů na FF se dosud používaly dva skenery – skener s automatickým podáváním volných listů HP Scanjet 7800 a skener Plustek OpticBook 4600 pro skenování celých svazků knih. Parametry nastavení skenerů se liší dle typů předloh. Bezprostředně po ukončení skenování se v závislosti na použitém skeneru provádějí základní úpravy v programu Adobe Acrobat. Kopie souborů se zálohují na externím

lokálním disku na FF a v externím datovém úložišti na ÚVT MU. (Podrobněji v kap. 4 diplomové práce.)

Poté je možné digitalizované dokumenty vložit do metadatového editoru, který si podrobněji popíšeme v následující části článku (5). Pokud je již v metadatovém editoru založena struktura pro konkrétní časopis či záznam určité monografie, můžeme digitalizované dokumenty k příslušným záznamům nahrát.

Naskenované soubory jednoho svazku časopisu nebo sborníku (tj. články určitého čísla časopisu či sborníku) se nahrávají do metadatového editoru hromadně. Jednotlivé soubory s články/příspěvky se zkomprimují do jednoho souboru ve formátu zip a nahrají k záznamu konkrétního svazku/čísla v metadatovém editoru. Po nahrání dojde k automatické dekomprimaci a je automaticky vytvořena článková struktura příslušného čísla s počtem článků odpovídajícím počtu očíslovaných souborů.

Úpravy programem Scan Tailor

Po nahrání je soubor v metadatovém editoru automaticky přejmenován na „source.pdf“ (tj. tento soubor odpovídá námi nahranému souboru). V tomto souboru není doposud rozpoznán text (jedná-li se o naskenovaný dokument). Výsledným souborem, se kterým pracuje uživatel v digitální knihovně, je pak „item.pdf“, což je již dvouvrstvé PDF s provedeným rozpoznáním znaků a s vylepšením kvality pomocí softwaru Scan Tailor. Scan Tailor (<http://scantailor.sourceforge.net>) je open source aplikace, která umožňuje automatizovaně i ručně upravovat jednotlivé stránky naskenovaných dokumentů. Pro potřeby FF byl program upraven tak, aby jej bylo možné používat pro hromadné opravy PDF souborů, a zároveň byly upraveny některé algoritmy, aby lépe vyhovovaly dokumentům FF. Pomocí programu se detekuje obsah (text) na stránce, ořezávají okraje, odstraňují různé šумы, vyrovnává se natočení stran, které byly naskenovány křivě. Dále program dokáže rozpoznat obrázky na stránce, která byla naskenována v odstínech šedi či barevně, poněchává je v příslušném módu, zatímco text je převeden na černá/bílá. Na výstupu jsou strany stejných rozměrů, úpravami je odstraněna nejednotnost a nežádoucí

jevy vzniklé při skenování a upravené dokumenty pak poskytují celkově lepší vizuální dojem. Další výhodou je, že následné OCR (Optical Character Recognition), které se provede na takto upravených stranách, dokáže pracovat s větší přesností.

Automatické rozpoznávání textu (OCR)

Následně se provede automatické rozpoznávání textu (OCR) naskenovaných dokumentů, k čemuž se používá komerčního software Abbyy FineReader, který funguje v rámci Informačního systému MU. Pro přesnější rozpoznávání znaků se využívá informace o jazyce textu dokumentu uvedené v metadatech v metadatovém editoru. Vzhledem k množství textů však není možné dělat následnou manuální kontrolu a opravy chybně rozpoznávaných znaků.

Po rozpoznání textu se následně programem TeX generuje finální dokument s patřičnými rozměry (dle rozměrů dokumentu zadaných v metadatovém formuláři) a s vloženým a vycentrovaným obsahem dokumentu. Výsledný soubor (item.pdf), se kterým pracuje uživatel, je upravený, vylepšený soubor s vygenerovanou předšádkou, rozpoznanou textovou vrstvou (skrýtou pod vrstvou obrazovou), díky které je text možné indexovat, prohledávat, kopírovat atd.

5. Tvorba metadat

Pro uchování a zpřístupnění dokumentů v Digitální knihovně Filozofické fakulty MU byl vybrán systém DSpace, avšak na základě zkušeností získaných při vytváření České digitální matematické knihovny bylo na počátku rozhodnuto, že se jako nástroj pro budování jádra digitální knihovny a metadatový popis digitálních objektů využije externí softwarový nástroj, tzv. metadatový editor, který byl v rámci projektu DML-CZ pro tyto účely vyvinut.

Metadatový editor (ME)

Metadatový editor je základním nástrojem při tvorbě digitální knihovny, který zabezpečuje všechny potřebné kroky a funkce od vložení naskenovaných souborů až

po jejich výsledný export s metadaty do digitálního repozitáře. Metadatový editor mj. umožňuje:

- zakládat a organizovat digitální dokumenty a vytvářet potřebnou hierarchickou strukturu (např. časopis – ročníky – čísla – články)
- vkládat naskenované dokumenty (jednotlivě či hromadně)
- spouštět nástroje pro úpravu PDF souborů a OCR
- vytvářet a editovat metadata digitálních dokumentů různých hierarchických úrovní (tj. např. pro tituly časopisů, jejich ročníky, čísla a články, monografické edice, jednotlivé monografické publikace a kapitoly)
- automatizovaně zadaná metadata kontrolovat
- připravit soubory s odpovídajícími metadaty pro export
- spouštět nástroj pro dávkový import do digitálního repozitáře (DSpace) aj.

V rámci metadatového editoru pro DML-CZ jsou implementovány různé další pokročilé podpůrné funkce, jako je import metadat z bibliografických databází, automatická detekce hranic článků v naskenovaných časopisech či sbornících, automatická detekce a zpracování bibliografických referencí u článků a jejich prolinkování do zahraničních bibliografických databází, automatická detekce jazyka, automatizovaná verifikace dat apod. Pro použití na FF MU však nebyly některé funkce původní instalace ME používané v rámci DML-CZ zprovozněny, naopak jiné byly přidány a upraveny. (Více informací lze nalézt v kap. 5 diplomové práce.)

Vytvoření struktury dokumentů

V metadatovém editoru jsou dokumenty organizovány do hierarchické struktury, která má následující úrovně v závislosti na typu dokumentů. V případě časopisů jednotlivé úrovně odpovídají *časopisu – ročníku – číslu – článku*, podobně u Sborníků prací FF BU pak úrovně odpovídají *sborníkové řadě – ročníku – číslu – příspěvku* ve sborníku. Vytvářet strukturu v ME, a tak zakládat nové publikace, je možné pomocí uživatelského rozhraní ME.

Jednou z nově vytvořených funkcí pro ME FF, která zpřehlednila strukturu generovaného obsahu čísla časopisu, byla možnost jednotlivé články seskupit, resp.

přřadit k určitým sekcím, které odpovídají reálnému rozdělení příspěvků v samotných sbornících a časopisech. Typicky se jedná např. o sekce Studie, Recenze, Jubilea, Informace a zprávy apod.

Metadatový popis digitálních dokumentů

Další důležitou činností přípravné fáze tvorby digitální knihovny, která se děje také prostřednictvím metadatového editoru a následuje po založení základní struktury a nahrání dokumentů, je vlastní metadatový popis digitálních dokumentů. ME umožňuje metadaty opatřit všechny hierarchické úrovně, dokumenty jako celky a jejich části. ME lze snadno konfigurovat a definovat, jaká pole popisných metadat mají být k dispozici pro který typ dokumentu. Pro tento účel byla vyvinuta technologie SForms, kde je pomocí XML souboru popsáno, která pole jsou pro daný typ dokumentu relevantní, jak mají být pole zobrazena, zda jsou volitelná či povinná, zda se mohou opakovat, v jakém formátu má být hodnota daného pole apod. Při definování metadatových schémat je třeba také uvažovat, pro jaké účely se budou hodnoty jednotlivých metadatových prvků používat, např. kde a jaké údaje se budou generovat v uživatelském rozhraní výsledné digitální knihovny. Metadata slouží především k prezentaci, zpřístupnění a vyhledatelnosti dokumentů v digitální knihovně a specifikace zobrazení jednotlivých úrovní v digitální knihovně, které vidí uživatel, se vytváří právě přesně definovanou skladbou metadatových prvků a jejich hodnot.

V metadatovém editoru FF jsou nyní zprovozněny dva moduly pro metadatový popis: pro monografie (*Monographs*) a seriály (*Serials*). S určitým modulem jsou svázány také konkrétní formuláře/šablony pro editaci metadat různých hierarchických úrovní, podobně jako např. v knihovním katalogu. V metadatovém editoru jsou však dokumenty napevno sdružovány do určitých kolekcí (např. monografické edice, titul časopisu, sborníková řada), které se zakládají buď v modulu pro monografie, nebo pro seriály. Na FF MU jsou však poměrně časté situace, kdy nejsou čistě monografické nebo čistě sborníkové řady či periodika (např. v edici Spisy FF, která je považována za monografickou edici,

se vyskytují sborníky z akcí a dokonce i periodika). Tato problematika se v současnosti řeší pomocí tzv. virtuálních čísel, kdy např. monografické číslo určitého periodika je reálně založeno a popsáno v monografické kolekci, v rámci periodika je vytvořeno virtuální číslo a vzájemně jsou prolinkovány.

Metadatový popis monografických publikací

Metadatové schéma pro popis monografických publikací bylo upraveno tak, aby bylo možné záznamy knih přebírat z knihovního katalogu MU. Přebírání dat přinese urychlení a usnadnění práce, především se zamezí duplicitě činností. Pro účely přebírání záznamů byla vytvořena mapovací tabulka mezi prvky v ME a poli ve formátu MARC 21. Záznamy se stahují ve formátu XML na základě systémových čísel bibliografických záznamů v systému Aleph a jsou převedeny na schéma ME.

U monografických publikací (stejně jako u seriálů) se bude vytvářet analytický popis a monografie budou uživatelům zpřístupňovány popsané a rozdělené do kapitol. Je třeba dořešit, jak podrobná by měla být výsledná struktura a rozdělení PDF souborů, zda se bude jednat jen o popis nejvyšší úrovně kapitol nebo kompletní rozpis dle tištěného obsahu včetně všech podkapitol.

Metadatový popis seriálových publikací

Modul pro seriály slouží v metadatovém editoru pro popis časopisů a jiných periodik (např. pokračujících sborníkových řad). Popis seriálových publikací FF začal periodikem *SPFFBU*, jehož některá specifika a úskalí jsme naznačili. Do metadat bylo třeba mj. zanést údaje o vzájemných vazbách na předchozí a navazující řady, měnit se názvy i ISSN pro určitá období, vyřešit monografická čísla aj.

Analytický popis (články, příspěvky)

Pro popis článků se používají základní prvky, jako je *název*, *variantní názvy*, *autor*, *jazyk*, *rozsah*, *typ*, u nových čísel časopisů je popis doplňován také o *abstrakty* a *klíčová slova* aj.

Při editaci metadat je možné vkládat také odkazy na jiné související dokumenty, jako jsou např. pokračování článku, odkazy na recenzovaná díla apod. ME také

umožňuje vytvořit seznam bibliografických referencí uvedených v článku, přičemž je podporováno jejich poloautomatizované zpracování. Tato funkce není na FF v současné době využívána, je však možné o rozpisu bibliografických referencí uvažovat v dalších fázích tvorby digitální knihovny FF. Metadatové formuláře obsahují i různé administrativní prvky, např. pro zadání rozměru, původu dokumentu (scan/born-digital), poznámky pro administrátory aj.

Recenze

Specifickým typem článků, kterých se v periodikách FF vyskytuje značné množství, jsou recenze (jen *SPFFBU* jich obsahuje několik tisíc). Oproti „klasickým“ článkům je třeba do metadat zanést také údaje o recenzovaných dílech. Mezi druhy recenzovaných dokumentů se vyskytují zejména monografické publikace, sborníky, v menší míře také články či časopisy. Ve fakultních časopisech a sbornících se obecně vyskytují tyto typy recenzí: a) recenze s vlastním názvem – na jedno dílo či více děl; b) recenze bez vlastního názvu, opět se může jednat o recenzi na jedno dílo či děl více.

Recenze se samostatným názvem nemají název totožný s názvem recenzovaného díla (např. název recenze je „*Barokní poetika a ideologie*“, název recenzovaného díla je *Sondy do barokové literatury*). Časté jsou však případy recenzí, které nemají svůj název a začínají přímo bibliografickými údaji recenzovaného díla. V těchto případech vytváříme tzv. *umělý název*. Názvem článku/recenze se stává název knihy nebo více údajů recenzovaného díla, které se zapisují do hranatých závorek. Bibliografické údaje recenzovaných děl se pak zapisují do pole *recenzované dílo* (*reviewed work*). Součástí záznamů by měl být i odkaz na samotné recenzované dílo v digitální knihovně, pokud se v ní vyskytne.

Pokročilé funkce a rozšíření metadatového editoru

V rámci metadatového editoru FF jsou implementovány další pokročilé podpurné funkce, které usnadňují práci.

Autoritní báze umožňuje snadnou kontrolu správnosti zadaných jmen autorů a jejich opravy. Při vyplňování metadat u článků se stává, že je zadána i jiná forma jména, než je autorova oficiální. Autoritní báze

umožňuje uchovat různé formy jmen stejného autora, u nichž lze také určit, která forma je preferovaná a která není. Sloučení všech forem jmen k jednomu záznamu autora tak dovoluje výpis všech děl autora v metadatovém editoru. Autoritní báze umožňuje také pomocí identifikátorů rozlišit autory se shodným jménem. Do záznamu autora je možné doplnit také základní osobní údaje o autorovi.

Pro ME FF byl upraven nástroj pro kontrolu metadat, tzv. „XML search“, který umožňuje snadné dohledání nesprávně zadaných či úplně chybějících údajů v metadatových záznamech. Při vyhledávání lze specifikovat, zda mají vybraná metadatová pole obsahovat či neobsahovat zvolený výraz. Případně lze hledat záznamy, kde jsou vybraná pole prázdná či vyplněná. Vyhledávání lze provádět napříč všemi kolekcemi nebo je možné je omezit na určité dokumenty podle jejich kategorie, jazyka, vybraného titulu apod. Prohledávají se přímo XML soubory s metadaty uložené na disku. V pravidelných intervalech jsou tyto metadatové soubory procházeny, jejich obsah indexován a ukládán do databáze, ve které se pak provádí vyhledávání.

Systém také udržuje **statistiky** o všech změnách, na základě kterých je možné získat např. údaje o počtech časopisů, ročníků, čísel a článků v ME již vložených a zpracovaných, o jazycích dokumentů, údaje o editaci konkrétních položek, o uživateli editujících metadata aj. Uživatel se do systému hlásí pomocí přihlašovacího jména a hesla, na základě čehož jsou jim garantována práva k provádění jim vymezených úkonů.

6. Zpřístupnění digitální knihovny uživatelům – systém DSpace

V předchozích částech byly představeny určité fáze workflow procesů, ve kterých jsou dokumenty digitalizovány, zpracovány a popsány pomocí metadatového editoru. Na konci celého procesu jsou takto zpracované položky exportovány do digitálního repozitáře, pomocí kterého jsou digitální objekty zpřístupňovány uživatelům. Jako systém pro Digitální knihovnu Filozofické fakulty MU byl vybrán systém DSpace, který je pro účely

archivace a zpřístupňování digitálních dokumentů užíván ve světě nejvíce právě akademickými institucemi.

Systém DSpace (v současné době je spravován neziskovou organizací DuraSpace³), byl vyvinut jako komplexní systém pro budování a provozování digitálních knihoven či repozitářů. Implementuje funkce pro vkládání, popis a poskytování přístupu k digitálnímu obsahu, stejně jako pro jeho sdílení a dlouhodobé uchování, tedy všechny základní úlohy, které musí digitální knihovna zajistit. DSpace může být využit pro zpřístupnění jakéhokoli typu digitálních objektů, jako jsou textové dokumenty, obrázky, audio, video, datové soubory různých formátů apod. DSpace je vyvíjen jako open source software a je distribuován zdarma pod BSD licenci⁴, což umožňuje institucím využívajícím tento systém snadno jej modifikovat, přizpůsobit jej vlastním potřebám a podílet se takto na vývoji DSpace. Tato skutečnost také velmi přispěla popularitě a rozšíření DSpace ve světě. Pro DK FF MU byl na jaře 2011 nasazen DSpace verze 1.6.2, který je postupně upravován pro potřeby FF.

Některé funkce systému DSpace

Systém DSpace obsahuje nástroje s uživatelským rozhraním pro proces vkládání dokumentů do systému, jejich schvalování i pro vkládání popisných metadat, tyto nástroje však postrádají potřebnou podporu pro zpracování naskenovaných dokumentů, efektivnější kontrolu metadatového popisu a jiné potřebné funkce. K těmto účelům se používá metadatový editor a pro následný import dat do systému DSpace je využíván vlastní upravený dávkový import. V článku popis standardních funkcí, nástrojů, architekturu systému, možnosti řešení uživatelského rozhraní⁵ aj. technické podrobnosti nezmiňujeme (lze je najít v kap. 6 diplomové práce), představíme si jen určité moduly a vlastnosti systému.

3 DuraSpace, <http://www.duraspace.org>. Do poloviny r. 2009 byl podporován DSpace Foundation.

4 BSD License Definition, <http://www.linfo.org/bsdlicense.html>.

5 Pro DK FF MU se využívá (stejně jako u DML-CZ) modernější a flexibilnější varianta uživatelského rozhraní DSpace – XMLUI (známé také jako Manakin), díky kterému je vzhled i chování uživatelského rozhraní mnohem snadnější přizpůsobit. Více v kap. 6.3.2 diplomové práce.

Navigace v digitálních repozitáři

Obsah repozitáře je organizován do hierarchické struktury tzv. *komunit* (*communities*). Jednotlivé komunity do sebe mohou být hierarchicky zanořeny či rozděleny na komunity nižší úrovně, tzv. *pod-komunity* (*sub-communities*), které typicky odpovídají organizačním jednotkám instituce, která daný repozitář provozuje. Je-li takovou institucí například univerzita, mohou komunity nejvyšší úrovně odpovídat jednotlivým fakultám, na další úrovni najdeme ústavy působící na těchto fakultách apod. Kterákoliv komunita může obsahovat libovolné množství tzv. *kolekcí* (*collections*), které již nelze hierarchicky vnořovat. Kolekce potom obsahuje samotné digitální objekty, kterým se v prostředí DSpace říká jednoduše *položky* (*items*). Každá položka náleží do právě jedné kolekce. Položky je však možné mapovat z jedné kolekce do druhé tak, aby mohly být dohledány ve více kolekcích, pro které jsou tyto položky relevantní. Kolekce tvoří již sbírky konkrétních digitálních objektů (např. tematicky zaměřené sbírky dokumentů z různých oblastí výzkumu určitého ústavu, kolekce dle druhů dokumentů či konkrétní ediční řada apod.).

Ve standardním webovém rozhraní DSpace má každá komunita i kolekce svou domovskou stránku, kde lze nalézt její popis a další relevantní informace. Stránka komunity obsahuje seznam odkazů na stránky vnořených pod-komunit a kolekcí, stránka kolekce potom obsahuje seznam odkazů na odpovídající položky. Na stránkách pro jednotlivé položky potom může uživatel najít podrobnější informace o odpovídajícím digitálním dokumentu (metadata) a v případě, že má k tomu oprávnění, může digitální dokument pomocí nabízeného odkazu stáhnout či přímo zobrazit.

Na obrázku 3 vidíme nejčastější způsob využití struktury komunit a kolekcí v institucionálních repozitářích v systému DSpace. Tuto strukturu lze však využít i jiným způsobem, kdy komunita může odpovídat např. titulu konkrétního časopisu a kolekce pak jednotlivým číslům s články, které odpovídají jednotlivým položkám – digitálním objektům. Tohoto přístupu lze dobře využít i v předmětově či oborově orientovaných

repozitářích, jak je tomu konkrétně např. v České digitální matematické knihovně. Komunitami jsou zde tituly časopisů nebo monografické edice, pod-komunitami ročníky a kolekcemi pak jednotlivá čísla časopisů, která již obsahují konkrétní články. Stejný způsob organizace byl využit i v Digitální knihovně FF.

Domovská stránka DK FF MU slouží jako přímý rozcestník ke kolekcím dokumentů, které jsou zatím rozděleny do tří základních kategorií (Časopisy, SPFFBU, Monografické edice). Do budoucna přibudou ještě kategorie pro samostatné monografie vydané mimo edice, sborníky z konferencí aj. druhy dokumentů, měl by být vyřešen také přístup ke kolekcím dle jednotlivých kateder a ústavů FF MU.

Kromě navigace přes hierarchii komunit a kolekcí může uživatel obsah repozitáře procházet také podle jména autora, názvu dokumentu, předmětových hesel či klíčových slov nebo chronologicky. Některé uživatelsky přizpůsobené instalace systému DSpace nabízejí i procházení podle určitého klasifikačního schématu (např. DML-CZ, <http://dml.cz/MSCSubjects>), typu dokumentu (např. repozitář ORBi, Université de Liège, <http://orbi.ulg.ac.be>) aj.

Vyhledávání

Digitální objekty lze také v celém repozitáři vyhledávat pomocí vyhledávacího dotazu. Kromě základního vyhledávání pomocí klíčových slov, které systém bude hledat v základních polích metadatových záznamů, jako je jméno autora, název dokumentu, abstrakt aj., umožňuje DSpace vyhledávání také v plných textech digitálních dokumentů. Díky volně dostupnému vyhledávacímu stroji Apache Lucene⁶ použitému v implementaci DSpace je vedle standardních logických operátorů AND, OR a NOT možné také využívat řadu speciálních znaků pro upřesnění vyhledávacího dotazu nebo zadat složitější vyhledávací dotaz. Funkce pokročilého vyhledávání dále umožňuje zadat, jaká slova či fráze se mají vyskytovat v konkrétních polích metadatového záznamu, a opět mezi nimi vyjádřit logické vztahy pomocí operátorů. Vyhledávání lze také omezit na určitou komunitu nebo kolekci.

⁶ Apache Lucene, <http://lucene.apache.org>

Nová verze DSpace 1.7 dovoluje nastavit i tzv. fasetové vyhledávání a prohlížení (faceted search/browse), které pomůže uživateli zřehlednit obsah repozitáře a výsledky vyhledávání rozdělením do určitých faset, které se uživateli zobrazí v bočním menu v části „Discovery“.

Interoperabilita

Interoperabilita mezi systémem DSpace a jinými systémy je zajištěna díky podpoře standardů, pomocí kterých mohou jiné systémy získávat informace o repozitáři, anebo naopak pomocí kterých může systém DSpace využívat služeb jiných systémů, a zpřístupnit tak další informace o položkách v repozitáři. Důležitým modulem je server protokolu pro sklizení metadat **OAI-PMH** (Open Archive Initiative Protocol for Metadata Harvesting). Prostřednictvím tohoto protokolu se k DSpace mohou po internetu připojit jiné klientské aplikace (např. mezinárodní repozitáře a vyhledávače) a získat informace o obsahu repozitáře. DSpace takto zpřístupňuje pouze metadata o položkách, které jsou veřejně přístupné pro anonymní uživatele, a to standardně ve formátu sady metadatových prvků Dublin Core. Modul je však možné konfigurovat za účelem poskytování i dalších metadatových formátů, jako je například MODS (Metadata Object Description Schema).

Další ze standardů podporovaných DSpace je **OpenURL**.⁷ Jedná se o standardizovaný formát zápisu URL adresy, který definuje, jak do řetězce URL vložit popisná metadata dokumentu. Hlavní myšlenkou OpenURL bylo umožnit jednoduché a flexibilní napojení záznamů z bibliografických databází na plné texty dokumentů, které jsou zpřístupněny na internetu nebo v jiných databázích. OpenURL nemusí být nutně využíváno jen pro dohledávání plných textů dokumentů, ale tato technologie se může využít pro získání dodatečných informací k položkám obsaženým v repozitáři. Linkový server může být například nastaven k tomu, aby dohledával informace o citování daných dokumentů nebo aby nabídl alternativní

zdroje uživatelům, kteří nemají přístup k plným textům v daném repozitáři.

Metadatové formáty

Pro metadatový popis digitálních objektů je v systému DSpace jako základní schéma nastaven Dublin Core v jeho kvalifikované formě a úpravě dle MIT Libraries, která vycházela z tzv. „knihovnického aplikačního profilu“ (*Library Application Profile*) vypracovaného v roce 2002 (revize 2004) jednou z pracovních skupin Dublin Core Metadata Initiative (DCMI), která se stará o udržování a rozvoj schématu Dublin Core. (Podrobněji se schématu DC věnuje kap. 6.5 diplomové práce).

Schéma Dublin Core samozřejmě nevyhovuje konkrétním potřebám různých uživatelských komunit pro popis různých typů digitálních objektů, které zpřístupňují, proto je běžné, že si jej instituce v rámci své instalace také přizpůsobují a rozšiřují. V rámci vytváření Digitální knihovny FF dojde také ještě k upřesnění mapování mezi prvky v metadatovém editoru a prvky Dublin Core v DSpace.

Systém DSpace umožňuje integrovat vlastní metadatové schéma, musí mít však jednoduchou formu a odpovídat tvaru [schéma].[prvek/pole].[kvalifikátor]. V současné době nepodporuje hierarchicky strukturované schéma. Distribuce DSpace však zahrnuje podporu pro převody do formátu MODS, export a import METS (s metadaty ve formátu MODS a PREMIS). V rámci DSpace jsou však převedeny na interní metadatové schéma.

DSpace v ČR

Deseti lety prověřený systém DSpace se osvědčil jako spolehlivý softwarový nástroj pro tvorbu digitálních knihoven. Jeho popularita a z ní plynoucí široká podpora potvrzují DSpace jako vhodnou volbu při výběru systému repozitáře pro digitální dokumenty.

V České republice v současnosti funguje několik institucionálních repozitářů postavených na DSpace. Většina z nich původně vznikla jako repozitáře pro ukládání a zpřístupňování vysokoškolských kvalifikačních prací (VŠKP) a postupně jsou rozšiřovány také o další typy dokumentů. Provozují je Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, [⁷ ANSI/NISO Z39.88 – The OpenURL Framework for Context-Sensitive Services, \[http://www.niso.org/kst/reports/standards?step=2&gid=None&project_key=d5320409c5160be4697dc046613f71b9a773cd9e\]\(http://www.niso.org/kst/reports/standards?step=2&gid=None&project_key=d5320409c5160be4697dc046613f71b9a773cd9e\).](http://dspace.vsb.</p>
</div>
<div data-bbox=)

cz; Univerzita Pardubice, <http://dspace.upce.cz>; Akademie múzických umění v Praze, <https://dspace.amu.cz>; Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, <http://dspace.knihovna.utb.cz>; České vysoké učení technické v Praze, <https://dspace.cvut.cz>; Ústav formální a aplikované lingvistiky MFF UK, <https://ufal-point.mff.cuni.cz>; Masarykova univerzita, <http://dspace.muni.cz> (testovací provoz) a Filozofická fakulta MU (samostatná instalace, testovací provoz). Vhodným představitelem oborového repozitáře je samozřejmě Česká digitální matematická knihovna (DML-CZ), <http://dml.cz>.

Jako podpora pro českou komunitu uživatelů DSpace a sdílení zkušeností je provozován web DSpace.cz, <http://dspace.cz>, e-mailová diskuzní skupina a každoročně jsou v prostorách Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava pořádána pravidelná setkání a workshopy uživatelů DSpace (pod záštitou Ústřední knihovny VŠB-TUO a Asociace knihoven vysokých škol České republiky).

7. Aktuální stav a výhledy do budoucna

Dosavadní digitalizace publikací FF probíhala v několika víceméně ucelených fázích. Prvním větším celkem, kterým vlastní digitalizace začala, bylo nejrozsáhlejší periodikum FF – *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity (SPFFBU)* s jeho 23 řadami. Poté navázala digitalizace monografické edice *Spisy Filozofické fakulty MU*, dále se pokračovalo dalšími periodiky, edicemi, sborníky z akcí aj. publikacemi, nejprve vydanými v Nakladatelství MU. V současné době je zdigitalizováno cca 315 000 stran publikací FF, v metadatovém editoru je popsáno cca 15 300 dokumentů.

K aktuálním úkolům patří revize metadatových záznamů, úpravy popisu seriálů, dořešení popisu částí knih a import základního popisu cca 15 000 kapitol edice *Spisy FF MU* do metadatového editoru, následné doplnění metadat a export do DSpace. Čeká nás založení struktury pro další digitalizovaná periodika

FF, stovky dalších zdigitalizovaných monografických publikací, jejich nahrání a vytvoření metadatového popisu. Mezi časově náročnější úkoly patří také pokračování v mapování publikační činnosti a vytvoření co nejpůlnějšího soupisu dalších publikací, roztrídění do budoucích kolekcí a další navazující přípravné činnosti.

Celkové dořešení přesné specifikace uživatelského rozhraní DK FF MU pro všechny hierarchické úrovně a různé typy dokumentů je spolu s celkovým dotažením metadatového popisu hlavním úkolem pro nejbližší období. Inspiraci pro další vývoj digitální knihovny lze pak také vzít z řady fungujících zahraničních i domácích digitálních knihoven.

Kromě řešení uvedených aktuálních úkolů je třeba se zabývat i dalšími oblastmi, jako je např. získávání e-verzí nových publikací, získávání dat z agendy Publikace v IS MU, řešit propojení se vznikajícím Repozitářem zaměstnaneckých děl MU. Nutné je samozřejmě paralelně řešit autorsko-právní otázky. Vhodné by samozřejmě bylo poskytovat data do Registru digitalizace ČR, v dalších fázích vývoje digitální knihovny poskytovat data ke sklizení také do významných mezinárodních repozitářů, portálů či vyhledávačů.

Příležitostí k dalšímu rozvoji digitální knihovny i inspirací je celá řada. Jednou z nich by mohlo být vytváření archivů osobností FF či kompletních bibliografií autorů, začlenit již digitalizované *Dílo Vladimíra Helferta*, zpracovávat a zpřístupňovat v digitální knihovně i jiné typy dokumentů, než jsou textové aj.

Jednou z doposud podrobněji neřešených otázek je také problém věcného popisu dokumentů v DK FF MU (předmětová hesla, klíčová slova, začlenění nějakého klasifikačního schématu nebo oborových tezaurů); případně i propojení dokumentů v digitální knihovně na oborové bibliografické, abstraktové či recenzní databáze a další významné externí zdroje.

Možností je samozřejmě mnohem víc, kromě vylepšování vlastního obsahu digitální knihovny se lze zaměřit v budoucnu i na vylepšování jejích funkcí ve vztahu k uživatelům, stále však ještě stojíme v podstatě na počátku tvorby digitální knihovny.

Závěr

Vytoření fungující digitální knihovny je dobrou příležitostí pro celou fakultu i jednotlivé akademické pracovníky více se otevřít světu, může přinést vyšší povědomí o vědecké činnosti FF, vyšší viditelnost a využívanost prací autorů na domácí půdě i ze zahraničí. Nesporným přínosem bude i soustředění, přehledná organizace a archivace produkce FF na jednom místě. Digitalizační pracoviště FF by se mělo stát především službou ústavům, katedrám a všem akademickým pracovníkům FF.

Co se týká vlastního probíhajícího projektu, vhodné by bylo do budoucna navázat užší kontakty s jinými institucemi, které budují své repozitáře a získat tak další zkušenosti. Naopak budovaná digitální knihovna, resp. fakultní „institucionální repozitář“, je v tomto rozsahu prvním podobným projektem na MU a zkušenosti zde získané bude možné předat ev. i jiným fakultám MU, budou-li chtít vybudovat také své digitální knihovny.

Digitalizace a zpřístupnění publikací FF vydaných od jejího založení je projektem rozsáhlým. Množství práce se udělalo, mnohem větší však ještě zbývá. Vše chce zdroje – lidi, čas, peníze (a nadšení). Celkově základní problémy při budování repozitářů vystihují slova Jana Hutaře, který pracoval na projektu Národní digitální knihovny:

„... zásadním problémem není zakoupit a rozběhnout technologie k provozování repozitáře. Právě tuto podmínku většina lidí přečnuje. Zásadním problémem není ani udržovat vše v odpovídajícím chodu. ... Vážnějším problémem je organizační stránka instituce, která je oním důležitým jazyčkem na vahách, který může ovlivnit funkčnost a existenci celého repozitáře. Lze říci, že právě organizační, finanční a personální zázemí jsou nejdůležitější pro to, aby repozitář byl schopen plnit svou funkci – tj. uchovávat digitální objekty v dlouhodobém horizontu a zajišťovat k nim odpovídající přístup.“ (Jan Hutař)⁸

8 Hutař, Jan. Proc jsou české digitální repozitáře nespolehlivé? *Knihovna* [online]. 2008, roč. 19, č. 1, s. 39–53. Dostupný z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna82/82039.htm>. ISSN 1801–3252.

Literatura

- ANSI/NISO Z39.88. The OpenURL Framework for Context-Sensitive Services [online]. [cit. 2012–03–10]. Dostupné z: http://www.niso.org/keyst/reports/standards?step=2&project_key=d5320409c5160be4697dc046613f71b9a773cd9e.
- ARTSIMOVICH, Joseph. Scan Tailor tutorial [online]. Sun, Jun 13, 2010 [cit. 2012–03–08]. Dostupný z: <http://vimeo.com/12524529>.
- Bartošek, M., Kovář, P. a Šárky, M. DML-CZ Metadata editor: content creation system for digital libraries. In: Sojka, P., ed. *DML 2008: towards digital mathematics library: Birmingham, UK, July 27th, 2008*. Brno: Masaryk University, 2008, s. 139–151. ISBN 9788021046580. Dostupné také z: <http://dml.cz/handle/10338.dmlcz/702537>.
- Czech Digital Mathematics Library – project: Project IET200190513 – funded by the Academy of Sciences of the Czech Republic. Programme „Information Society“ (National Research Programme, 2005–2009) [online]. [cit. 2012–03–07]. Dostupné z: <http://project.dml.cz>.
- DCMI Usage Board. *DCMI Metadata Terms* [online]. Date Issued: 2010–10–11 [cit. 2012–03–07]. Dostupné z: <http://dublincore.org/documents/dcmi-terms>.
- DCMI-Libraries Working Group. *Library Application Profile* [online]. [cit. 2012–03–07]. Dostupné z: <http://dublincore.org/documents/library-application-profile>.
- DuraSpace. *DSpace Manual: Release 1.6.2* [online]. Winchester, MA: DuraSpace, 2010–06–13 08:00:00 EST. [cit. 2012–03–09]. Dostupný z: http://www.dspace.org/1_6_2Documentation/DSpace-Manual.pdf.
- Dietz, Peter. *DSpace 1.7.1: system documentation* [online]. Winchester, MA : DuraSpace, 2011–03–28 [cit. 2012–03–09]. Dostupný z: http://www.dspace.org/1_7_1Documentation/DSpace-Manual.pdf.
- DSpace* [online]. [cit. 2012–03–09]. Dostupné z: <http://www.dspace.org>.
- DSpace CZ* [online]. Poslední aktualizace: 22. červen 2011 15:59:08 [cit. 2012–03–09]. Dostupný z: <http://www.dspace.cz>.
- Dublin Core Metadata Element Set* [online]. Version 1.1. Date Issued: 2010–10–11 [cit. 2012–03–09]. Dostupné z: <http://dublincore.org/documents/dces>.
- Hutař, Jan. Proc jsou české digitální repozitáře nespolehlivé? *Knihovna* [online]. 2008, ročník 19, č. 1, s. 39–53 [cit. 2012–03–09]. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna82/82039.htm>. ISSN 1801–3252.
- Kohút, Luboš. *DSpace XMLUI: Manakin Project* [prezentace Workshop Manakin, ÚVT MU, Brno, 2. 6. 2010. Dostupný také z: <http://hdl.handle.net/10084/78317>.
- Krejčíř, Vlastimil. Building the Czech Digital Mathematics Library upon DSpace system In: Sojka, P., ed. *DML 2008: towards digital mathematics library: Birmingham, UK, July 27th, 2008*. Brno: Masaryk University, 2008, s. 117–126. ISBN 9788021046580. Dostupné také z: <http://dml.cz/dmlcz/702539>.
- Krejčíř, Vlastimil. *Univerzální digitální repozitář*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta informatiky, 2005. 110 s. Vedoucí diplomové práce: RNDr. Miroslav Bartošek, CSc. Dostupný z: <http://eprints.rdis.org/archive/00005076/>.
- Lagoze, Carl a VAN DE Sompel, Herbert. *The Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting* [online]. Protocol Version 2.0 of 2002–06–14, Document Version 2008–12–07. [cit. 2012–03–09]. Dostupné z: <http://www.openarchives.org/OAI/openarchivesprotocol.htm>.
- MÁČKOVÁ, Zdeňka. Digitální knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2011. 217 s., 13 příl. Vedoucí diplomové práce: RNDr. Miroslav Bartošek, CSc. Dostupná v rámci Informačního systému Masarykovy univerzity.
- Rambousek, Jiří a Sviták, Zbyněk. *Poznámky k datovému skladu*. V Brně, 24. 3. 2006. Nepublikováno.
- Šárky, Martin. *Metadatový editor pro digitální knihovny*. In: *Knihovny současnosti 2009, Seč, Česká republika, 2009* [online]. [cit. 2012–03–07]. Dostupný z: <http://projekt.dml.cz/docs/sarfy-sec2009.pdf>

Digitální knihovna starých a vzácných tisků na Mendelově univerzitě v Brně

Vladimíra Perlová

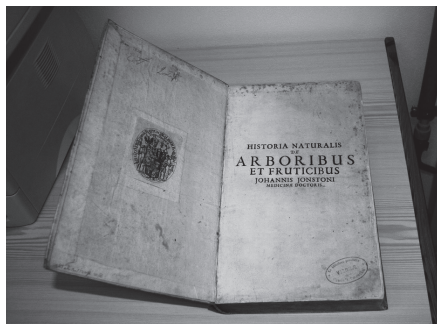
Príspevek informuje o digitalizaci starých a vzácných tisků a o budování digitální knihovny na Mendelově univerzitě v Brně. Snahou je zpřístupnit staré tisky z fondů Ústřední knihovny vědeckým a pedagogickým pracovníkům, studentům univerzity a co nejširší odborné veřejnosti.

Začneme malou exkurzí do historie lednické knihovny. Jedná se o detašované pracoviště Ústřední knihovny Mendelovy univerzity v Brně primárně určené pro uživatele Zahradnické fakulty, která právě v Lednici sídlí. Historie knihovny se datuje od akademického roku 1952/1953, kdy byla do Lednice přemístěna zahradnická katedra z Brna a převodem knih se zahradnickou tematikou vznikla v Lednici specializovaná knihovna. V roce 1954 získala knihovna darem část bývalé lichtenštejnské knihovny. Jedná se o monografie vydané většinou v letech 1800 – 1900 na území tehdejšího Rakouska – Uherska, část fondu jsou periodika. Monografie se týkají zahradní a krajinářské tvorby, budování parků, zahradnictví, ovocnářství, zemědělství, zachycují stav poznání své doby. Za dobu svého „života“ byly tyto knihy uloženy na různých místech, od polic zámecké knihovny, přes sklepní archiv a tzv. ocelokolnu Zahradnické fakulty až k dnešnímu důstojnému uložení ve speciálním archivu lednické knihovny s řízenou teplotou a vlhkostí. Ústřední

knihovna Mendelovy univerzity také nechala většinu monografií odborně opravit.

Přestože se jedná o staré fondy, jsou velmi využívány. Knihy jsou zdrojem historických informací a poznatků, z původních dobových dokumentů se například čerpá v současných projektech zahradní a krajinářské architektury, využívají se při zjišťování původního stavu krajiny atd. V našich fondech je zachyceno původní botanické názvosloví, regionální a staré odrůdy zemědělských plodin a mnoho dalšího. Ústřední knihovna si je vědoma potřebnosti těchto dokumentů a povinnosti je zpřístupnit. V minulosti jsme uživatele ze Zahradnické fakulty pouštěli přímo do skladu a nechali je volně listovat starými tisky, ale taková praxe je z dlouhodobého hlediska nemožná, kopírováním se ničí vazby a celkově se knihy častým obracením stránek opotřebovávají. Originály tedy vzhledem k jejich jedinečnosti a hrozbě fyzického poškození nelze půjčovat mimo speciální archiv. Řešení je zpřístupnění dokumentů v digitální podobě. Rozhodovali jsme se mezi cestou přímé digitalizace vlastními silami a možností zadat digitalizaci jako zakázku jinému subjektu.

V roce 2005 univerzita zakoupila skenovací zařízení Minolta pro potřeby edičního střediska a na něm jsme zkusili naskenovat několik monografií z lednického archivu. Neměli jsme žádné zkušenosti a v průběhu prací vyvstala řada otázek, které bylo třeba řešit. V jakém rozlišení skenovat, jak ukládat naskenované knihy, jak popisovat, jak řešit úložiště, jak zpřístupnit? Po konzultaci s pracovníky Národní knihovny a zjištění stavu na trhu jsme z prostředků univerzity koupili software Sirius, který umožňuje úpravu a ořez pořízených skenů, indexaci oskenovaných knih a pořízení metadat. Z toho vyplývá, že jsme se rozhodli pro cestu přímé digitalizace vlastními silami.

Současný postup prací při budování digitální knihovny na Mendelově univerzitě je následující:

Vytvoření bibliografického záznamu monografie v automatizovaném knihovníckém systému KPWinSQL. Jedná se o první a logický krok, protože monografie z pozůstalosti Lichtenštejnů do té doby neprošly retrokatalogizací a byly tedy nedohledatelné v souborném katalogu. Bibliografický záznam je tvořen ve formátu MARC 21 podle pravidel popisu AACR2. Podmínkou pro tuto práci je znalost staré němčiny, schopnost přečíst text v currentu a ve švabachu a samozřejmě znalost pravidel AACR2.

Následuje vlastní skenování. V současné době disponuje Mendelova univerzita planetárními knižními skenery Minolta PS 7000, Atlas a Zeuschel OS 12000C. Skener Minolta je schopen pořizovat černobílí snímky do formátu A2. Dokáže korigovat zakřivení stran způsobené vazbou a odstranit stín v oblasti vazby. Snímací zařízení Atlas se skládá z barevného digitálního fotoaparátu, děleného stolu pro vyrovnávání rozdílů ve výšce vazby, osvětlující soustavy zajišťující stabilní polarizující osvětlení předlohy a vestavěné řídicí jednotky s rozhraním pro připojení PC. Knižní skener Zeuschel je zařízení, které barevně snímá předlohy do velikosti A2, optické rozlišení výstupu je až 600 dpi. Obrázky na všech skenerech se pořizují ve formátu jpg, v hodnotě 300 dpi v celé snímané ploše.

Další práce s dokumentem probíhá v softwaru Sirius. Do Siria je převeden již pořizený bibliografický záznam z knihovníckého systému pomocí protokolu Z 39.50, použitému záznamu Sirius vygeneruje jednoznačný URN identifikátor. V dalším kroku se označí a přenesou do Siria naskenované obrázky a uzavře se importovaná dávka. Vytvoří se návrh pro ořez dokumentu, kdy se každá stránka vyrovnává podle pomocné šablony a potom se zadá příkaz k ořezu. Dále systém vygeneruje číslo pro každou stranu dokumentu, následuje ruční indexace každé stránky a ukončení indexace. Výsledkem je vytvoření metadat. Software Sirius obsahuje klíč pro OCR. Příkazem rozpoznání dokumentu se text převede do OCR, což je nezbytný předpoklad pro pozdější fulltextové vyhledávání. Dalším příkazem v Siriovi je vytvoření XML souboru. Výsledkem práce v Siriovi tedy je export XML souborů pro metadata, JPG souborů pro obrázky a TXT souborů pro text.

V letech, kdy byly práce na digitalizaci dokumentů financovány z programu VISK, byla externí firmě zadána zakázka na výrobu mikrofilmů z pořízených skenů.

Mendelova univerzita využívá pro zpřístupnění digitalizovaných dokumentů systém Kramerius, open source software k tomuto účelu vyvíjený. Většina starých tisků ve vlastnictví Mendelovy univerzity je právně volná, jsou tedy volně dostupné plné texty. Díla podléhající ochranné lhůtě jsou dostupná z vnitřní sítě Mendelovy univerzity a v systému Kramerius je vidět pouze bibliografický záznam. Po importu dat do Krameria je vygenerována URL adresa dokumentu, která je ručně zapsána do příslušného MARC pole konkrétního záznamu v knihovníckém systému a následně se v online katalogu zobrazuje jako link na dokument do Krameria.

Mendelova univerzita všechna data pořízená v procesu digitalizace zatím uchovává na externě připojených velkokapacitních discích, dodržujeme standardy doporučené Národní knihovnou ČR.

Digitální knihovna MENDELU je dostupná v systému Kramerius na <http://kramerius.mendelu.cz/>.

Dbáme na to, aby zdigitalizované dokumenty byly dostupné uživatelům z Mendelovy univerzity i co nejširší odborné veřejnosti, proto je přístup k digitální knihovně možný několika způsoby. Pokud si uživatel v online katalogu – <http://katalog.mendelu.cz/> – vyhledá podle jakéhokoliv kritéria dokument, který existuje v digitální knihovně, je na něj přímo ze záznamu link do Krameria.

Dále je z úvodní stránky katalogu odkaz na vyhledávání v Krameriovi.

Propagace digitální knihovny je samozřejmě na našich webových stránkách – http://www.mendelu.cz/cz/sluzby_sz/icuk/stare_tisky, odkud je link na Kramerius.

V průběhu prací a v jednotlivých letech byla digitalizace na Mendelově univerzitě financována z různých zdrojů. Částečně přímo z rozpočtu univerzity, dále jako projekt Interní grantové agentury Mendelovy univerzity, z dotace Fondu rozvoje vysokých škol, z dotace Ministerstva kultury ČR Veřejné knihovnícké a informační služby. Několik let zaměstnávala Zahradnická fakulta Mendelovy univerzity pracovníci, která skenovala

a indexovala staré tisky, takže práce nebyly úplně zastaveny. Naše zkušenost je taková, že nejobtížněji se finanční prostředky získávají právě na lidské zdroje.

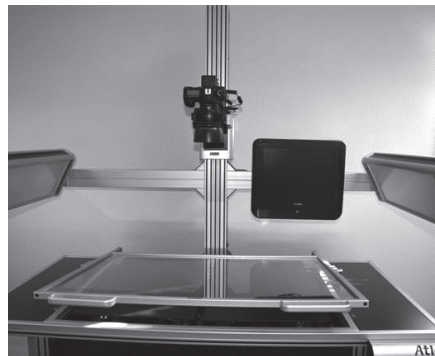
V současné době se snažíme dokončit práce na rozpracovaných dokumentech lednického archivu, protože nebude v našich silách v nejbližší době pokračovat v digitalizaci. V dalších letech se bude veškerá aktivita odvíjet podle finančních zdrojů. Máme velkoplošné skenery, máme software, máme know-how, nemáme lidské zdroje.

V dílčích knihovných ústavů jednotlivých fakult Mendelovy univerzity jsou staré a vzácné tisky získané z darů a pozůstalostí soukromníků i spolků už při vzniku univerzity v roce 1919. Tyto fondy neprošly retrokatalogizací v automatizovaném knihovnickém systému, takže se o nich neví a jsou dostupné pouze omezené komunitě vědců na ústavech. Byla by škoda tyto fondy nezprístupnit široké odborné veřejnosti, i když samozřejmě postupně v závislosti na lidských silách a finančních prostředcích.

Použité zdroje:

PERLOVÁ, Vladimíra. *Metodika budování digitalizačního pracoviště*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Katedra českého jazyka a literatury, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2009. 49 s. Vedoucí diplomové práce Ing. Věra Svobodová.

SVOBODOVÁ, Věra a PERLOVÁ, Vladimíra. Dosavadní zkušenosti s budováním digitální knihovny starých a vzácných tisků na Mendelově zemědělské a lesnické univerzitě v Brně. In: *Knihovny současnosti 2009: sborník ze 17. konference, konané ve dnech 23.-25. června 2009 v Seč u Chrudimi*. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2009. s. 155–158. Dostupné také v PDF z: <<http://www.sdruk.cz/sec/2009/sbornik/2009-6-155.pdf>>. ISBN 978-80-86249-54-4.

Elektronické knihy

Vladimír Tichý

Během posledního roku došlo v České republice k výraznému posunu v oblasti elektronických knih. O elektronických knihách se více píše, více mluví, pomalu se dostávají do povědomí veřejnosti. Také subjekty na knižním trhu si začínají uvědomovat pozvolný nástup elektronických knih a s tím související změny. Téma elektronických knih se i častěji objevuje v novinových článcích, je součástí různých knižních výstav a akcí. I v rámci reklamy, případně různých promo akcí se široká veřejnost může dozvědět, že nějaká kniha je vydána jako elektronická kniha. Elektronické knihy zkrátka po delší době váhání a přeshlapování na místě dorazily do České republiky. V rámci Evropy takové zpoždění nemáme – snad jen vůči Velké Británii. Naopak ve Spojených státech jsou v oblasti elektronických knih a vůbec digitálního obsahu minimálně o pět let napřed.

Elektronické knihy se dají běžně koupit již i v České republice. Na trhu se objevilo v posledních dvou letech až ročně několik prodejců e-knih. A dá se počítat s tím, že prodejců bude postupně přibývat. Trh s elektronickými knihami ještě není zformovaný, nemá vytvořenou strukturu nebo obchodní modely, tak jako třeba ve Spojených státech (i když i tam se situace vyvíjí a mění).

Prodej elektronických knih v ČR

Podobně jako v USA, i u nás se objevily dva základní modely distribuce elektronických knih (ve vztahu k zákazníkům). Jeden model se dá nazvat jako „otevřený“ systém, ten druhý jako „uzavřený“. Různé systémy se vyvinuly podle toho, jak

kteřé skupiny dodavatelů, nakladatelů, vlastníků autorských práv vnímaly elektronické knihy a různá nebezpečí nebo naopak příležitosti z toho plynoucí.

Otevřený systém prodeje elektronických knih kopíruje prodej knih papírových. Kopená elektronická kniha není spojena s žádným konkrétním zařízením, čtečkou, softwarem, na kterém je možné si e-knihu přečíst. Obecně lze říct, že stejnou elektronickou knihu si může zákazník koupit u více prodejců, stáhnout do počítače a nahrát do svých zařízení (tablet, čtečka, mobilní telefon apod.). Pro distribuci elektronických knih se používají nejvíce formáty ePub, PDF, mobi.

V rámci otevřeného systému prodává e-knihy například Kosmas, Palmknihy, Ereading. Zvláště Kosmas (jako významný knižní distributor) se v českém prostředí snaží prosazovat otevřený model, bez ochrany DRM.

Elektronické knihy v rámci otevřeného systému mohou být s ochranou proti kopírování DRM nebo bez této ochrany. Zde záleží na preferenci vlastníka autorských práv, jaké nastaví podmínky.

Uzavřený model je způsob prodeje (distribuce), kdy všechny části procesu – nákup, konzumace obsahu – jsou součástí jednoho systému. Elektronické knihy zakoupené v rámci tohoto systému nelze přečíst na libovolném zařízení (čtečce, tabletu) nebo na obecném software pro čtení elektronických knih. Ke čtení e-knih musí mít čtenář předem určené zařízení nebo software, které umožňuje zobrazení obsahu.

Ochrana proti kopírování je obsažena v rámci celého řetězce distribuce – čtení. Tento systém napodobuje například americký Amazon. Elektronické knihy jsou distribuovány ve vlastním formátu. V České republice takto funguje Wooky.

Celková statistika prodeje e-knih v ČR není k dispozici. Nicméně například server palmknihy.cz uvádí, že za rok 2011 prodal celkem 7217 e-knih a bylo staženo 2,6 milionů e-knih zdarma. Průměrná cena byla 100 Kč za e-knihu.¹

Naproti tomu statistika ze Spojených států udává tržby pro rok 2010 ve výši 878 milionů dolarů za e-knihy, podíl

e-knih byl na tržbách celého knižního trhu (knihy+e-knihy) 6,4 %.²

Také knihovny ve Spojených státech se věnují elektronickým knihám. Dvě třetiny knihoven v USA půjčují e-knihy, jedna čtvrtina i čtečky.³

Ochrana proti kopírování

Již od samého vzniku elektronických knih se vlastníci autorských práv snaží zabránit kopírování a nedovolenému šíření elektronického obsahu. Nicméně až se snadnou dosažitelností digitálního obsahu na internetu se autorská práva dotýkají všech. V praxi z pohledu čtenáře fungují dva hlavní směry ochrany autorských práv. Jeden směr je uzavření celého systému distribuce elektronických knih. Druhý systém je v zakódování obsahu elektronické knihy a určení vlastností této e-knihy při jejím používání. Uzavřený systém ještě navíc může používat různá omezení pro nakládání s elektronickou knihou.

Pro ochranu obsahu se využívá tzv. DRM (Digital Rights Management). Český přeloženo jako „Správa digitálních práv“. Jde o způsoby, metody, jak chránit a zabezpečit obsah digitálních médií, tedy i elektronických knih. Konkrétní podoba ochrany DRM je potom například v určení, kolikrát se smí soubor zkopírovat, na kolika zařízeních se může zobrazit, případně je určen časový interval, kdy je dovoleno soubor číst a podobně.

V rámci elektronických knih (a jiných digitálních médií) se prosadil standard Adobe DRM. Tento standard podporují programy na čtení e-knih i hardwarové čtečky. Čtečky, které Adobe DRM podporují, jsou například Sony, Pocketbook, Jinke Hanlin, Bookeen, Nook, iRiver, PageOne, Evolve (tyto čtečky jsou dostupné v ČR). Čtečky Kindle nepodporují Adobe DRM. Formáty využívané při prodeji e-knih s využitím Adobe DRM jsou dva – ePub (ePub for Digital Editions) a DPF (PDF for Digital Editions). Pro čtení zakoupených e-knih s ochranou Adobe DRM je potřeba mít nainstalovaný program Adobe Digital Editions a mít přihlášení k Adobe.

1 Zdroj: <http://www.bookz.cz/wordpress/2012/01/03/palmknihy-cz-loni-prodaly-7-217-e-knih-a-bylo-pres-2-6-milionu-stazeny-knih-zdarma/>

2 Zdroj: <http://www.bookz.cz/wordpress/2011/08/10/usa-prodeje-e-knih-vzrostly-pres-1000/>

3 Zdroj: <http://www.bookz.cz/wordpress/2012/04/09/pres-23-knihoven-v-usa-nabizi-e-knihy-28-pujcuje-e-ctecky/>

K jednomu účtu na Adobe je možné přihlásit maximálně šest zařízení, na kterých chcete e-knihy s DRM číst.

Vývoj knižního trhu se podobá vývoji na hudebním trhu. Hudbu začaly vydavatelství a distributoři nabízet na internetu mnohem dříve, než elektronické knihy. Hudba byla nejprve nabízena výhradně s ochranou DRM. Bylo to z toho důvodu, že vydavatelé chtěli zabránit kopírování a šíření hudby zdarma po internetu. Mělo to ale zásadní dopad na prodejnost. Zákazníci, kteří si chráněnou hudbu pořídili, byli velmi omezení v možnosti přehrávání (nemohli si koupenu hudbu přehrát na dalším přehrávači, nebo při koupi nového přehrávače měli problémy s přetažením zakoupené hudby apod.). Naopak ti, kteří hudbu získali zadarmo a nelegálně na internetu, neměli hudbu chráněnou DRM a byli tak zcela svobodní ve způsobu používání a přehrávání hudby. Kdo tedy zaplatil, byl na tom hůře než ten, kdo hudbu ukradl. Postupem času vydavatelé přišli na to, že přílišná ochrana k ničemu nevede. Nyní je již hudba prodávána na internetu bez ochrany DRM a prodeje neklesají. Podobným vývojem si projde i knižní trh – a u nás opět s určitým zpožděním.

Uzavřené a otevřené systémy, formáty

Uzavřený systém

Uzavřený systém využívá toho, že zakoupenou elektronickou knihu lze zobrazit jen na předem určeném zařízení. Toto je pojištěno tím, že elektronická kniha je ve specifickém formátu, který nepřečtou jiná zařízení nebo programy. Zakoupené a stažené elektronické knihy jsou svázány s konkrétním uživatelem a jeho čtecím zařízením, takže i kdyby unikly na internet, nikdo jiný nemůže e-knihu zobrazit. Také bývá určeno, na kolika zařízeních lze danou elektronickou knihu číst. Typickým příkladem a průkopníkem tohoto systému je Amazon.com. Ten v sobě zahrnuje všechny složky – nakladatele, distributora, poskytuje čtecí zařízení (čtečky Kindle) nebo software pro čtení na jiných zařízeních. Také se stará o správu zakoupeného obsahu (uložení zakoupených e-knih na serveru, půjčování atd.).

Otevřený systém

Otevřené systémy staví na obecně standardizovaných formátech elektronických knih. Podle požadavků vlastníků autorských práv potom do těchto formátů implementují DRM. Čtečky tyto standardizované formáty podporují. Pokud je elektronická kniha opatřena DRM, potom i čtečka musí podporovat DRM, jak bylo uvedeno výše.

Sociální ochrana

Vedle DRM existuje i měkkí ochrana autorských práv – takzvaná sociální ochrana. V tomto případě se do zakoupeného souboru elektronické knihy zakóduje vodoznak – který obsahuje třeba jméno kupujícího, nebo nějakou jinou identifikaci. Je potom snadno dohledatelné, kdo danou elektronickou knihu umístil na web nebo nějakým způsobem šíří.

Wooky

Wooky je uzavřený systém pro distribuci elektronických knih. Funguje v České republice, je určený pro české zákazníky. Wooky na straně distribuce využívá jednotný systém databázového a e-shopového řešení, který musí zájemci o prodej e-knih (e-shop) plně implementovat. Zákazníci musí disponovat zařízením, které je schopné zakoupený obsah zobrazit. Jde buď o tablet Wooky nebo softwarovou čtečku pro platformy PC, Windows Mobile, Apple – iPhone a iPad, Symbian, Android. Na běžných čtečkách nejdou e-knihy zakoupené v systému Wooky zobrazit. Wooky zatím nenabízí čtečku knih s elektronickým inkoustem – což je podle kritiků tohoto systému velká chyba (Wooky se nepodařilo zajistit vhodného dodavatele čteček s elektronickým inkoustem). Navíc nabízený tablet Wooky je již starší model, který v současné době zaostává za konkurencí. Nicméně společnost Wooky ke konci minulého roku oznamovala, že v roce 2012 chtějí přijít se čtečkou s elektronickým inkoustem.

Wooky napodobuje uzavřený systém, který využívá například Amazon (čtečky Kindle) nebo Barnes and Noble (čtečky Nook). Je otázkou, nakolik se tento systém u nás uchytí. Je znám všeobecný odpor k takto restriktivním systémům. Na druhou stranu Wooky byl první, kdo nabídl elektronické knihy v českém jazyce ke koupi a pomohl rozšířit povědomí o e-knihách.

Formáty elektronických knih

Existuje celá řada formátů, které lze použít, nebo se používají pro publikování elektronických knih. Může se jednat o formáty původně obecné, které se s výhodou využívají i u e-knih – zde je to třeba obyčejný textový formát TXT, PDF nebo HTML. Případně existují formáty vytvořené speciálně pro elektronické publikování – například ePub.

V České republice k používaným formátům patří PDF, ePub, TXT, MOBI, PRC, HTML, PDB, AZW.

PDF – umožňuje chráněnou podobu s DRM i bez DRM. V případě použití DRM je na straně čtenáře nutné mít nainstalované Adobe Digital Editions. V tomto programu je nutné registrovat využívané čtečky a potom lze e-knihu v tomto formátu číst. Úskalí u PDF na čtečkách formátu je jeho vlastnost zachování formátování a nemožnost změny podoby dokumentu. U malých čteček se potom stránka nevejde na displej. Nové čtečky umožní zvětšení písma a přerádkování i u PDF, ale PDF musí být s touto možností vytvořen (atribut re-flow).

EPUB – je to otevřený standard vytvořený pro digitální publikování. Umožňuje zavedení DRM. Také v tomto případě musíme mít nainstalované Adobe Digital Editions.

MOBI, PRC – využívá Open eBook standardu, nabízí možnosti formátování pomocí XHTML a JavaScriptu. Amazon Kindle využil tento formát jako základ pro svůj formát AZW.

PDB – starší formát, původně využívaný pro elektronické publikování. Umožňuje ochranu souboru proti čtení, v tomto případě musíme mít klíč k odemčení.

Autorské právo

Vypořádání se s autorskými právy představuje největší překážku v rozvoji trhu s elektronickými knihami. Jako pro každé uvedení díla ke komerčním účelům, i vydavatelé elektronické knihy musí získat svolení od držitelů autorských práv. Dále nakladatelé až do nedávné doby vůbec nemysleli na obstarání autorských práv i pro elektronická vydání.

Již jednou vydaná kniha navíc nepodléhá jen autorskému právu samotného autora, nebo spoluautorů. Dále zde figuruje ilustrátor, překladatel, grafik obálky, autor typografických prací a další. Zpětný nákup práv k vydání elektronické knihy je velmi obtížný – autoři

buď vůbec nechťejí poskytnout práva k elektronickému vydání z obavy šíření po internetu a blokování prodeje papírového vydání, nebo mají nereálné finanční požadavky.

Spíše se daří získat autorská práva u ještě nevydaných děl, případně nových vydání, kdy dochází k poskytnutí práv souběžně na papírovou knihu i knihu elektronickou. I zde ale velkou roli stále hraje osobní vztah autora k elektronickým knihám. Také tento vztah a umění nakladatele „přesvědčit“ autory vede k tomu, jestli je kniha v elektronické podobě vůbec vydaná – a případně jakou formu ochrany obsahuje (DRM, sociální ochrana).

Dalším pojmem je „vypršení“ autorských práv po 70 letech od úmrtí autora. Po této době je možné již dílo volně šířit. I tato doba má v sobě úskalí – u děl s více autory se doba počítá až od úmrtí posledního ze spoluautorů. Dále se musí vzít v úvahu ilustrace ke knize, v případě zahraniční literatury se ochranná doba vztahuje i na překlad. Z toho důvodu díla volná v originále nemusí být volná v českém překladu, podobně se toto týká i českých ilustrací u zahraničních literárních děl.

Pokud si koupíme knihu v klasické nebo elektronické podobě, máme právo si pořídít záložní kopii, ale pouze pro osobní potřebu. Také máme právo toto dílo posléze prodat – musíme ale případnou kopii pro osobní potřebu zničit. Při koupi elektronické knihy se prakticky vždy dostávají do rozporu smluvní podmínky kupní smlouvy a autorské právo. Podle smluvních podmínek prodejců nesmíme svobodně zacházet se zakoupenou elektronickou knihou, případně nám je prodána pouze licence pro přečtení a podobně. Naše právo prodat zakoupenou elektronickou knihu je zde v rozporu s podmínkami daných prodejců. Zde bude ještě nějakou dobu trvat, než dojde k vyjasnění těchto různých vztahů (a ono to není zatím zcela jasné ani v zahraničí).

Zdroje:

wikipedia.com, wikipedia.cz – hesla DRM, Adobe digital editions
<http://www.adobe.com/products/digitaleditions/>
<http://www.bookz.cz/wordpress/>
www.elektronicke-cteni.cz

Možnosti využití e-knih v knihovnách

Antonín Pokorný

Prudký rozvoj elektronických knih v posledních letech znamená pro knihovny velké množství otázek, problémů a nejasností. Ty se snaží e-knihy do svých služeb zapojovat, ale často narazí na různé druhy překážek. Ve většině případů jsou překážkou v širším využití těchto služeb požadavky držitelů autorských práv. Ti mají především obavy z toho, že by přišli o své zisky v případě, že by knihovny dali k dispozici licenci, která by je opravňovala k půjčování elektronických publikací. Univerzální řešení tohoto problému se zatím nepodařilo najít. Ovšem je opravdu problém pouze na straně držitelů autorských práv, potažmo ve způsobu, jakým jsou autorská práva v současnosti chráněna? Zkusme se na problematiku nepřiliš funkčních služeb výpůjček e-knih podívat z trochu širšího pohledu.

Každá služba by měla uspokojovat nějakou potřebu. Pokud taková potřeba neexistuje, nemůže služba plnohodnotně fungovat. Samozřejmě lze tuto potřebu uměle vytvořit a následně na jejím uspokojení profitovat. To je ovšem záležitostí spíše komerčních firem a knihovny by na tomto principu fungovat neměly. Jakou potřebu tedy uspokojuje výpůjčka knih? Jsou to především dva druhy nedostatků. Prvním je nedostatek knih – to znamená, že konkrétní titul je k dispozici pouze v knihovně a nikde jinde se k němu čtenář nemůže dostat. Druhý nedostatek je finanční – knihu lze získat i na jiných místech, ale čtenář si ji nemůže z ekonomických důvodů dovést pořídit (nebo se mu to prostě nevyplatí). Samozřejmě bychom mohli potřeby, které lze uspokojovat výpůjčkou knih, nalézt i více. Čtenář si může knihy půjčovat například z důvodu omezeného prostoru ve vlastní knihovně, nebo využívá služby výpůjčky ze společenských důvodů (návštěvu knihovny bere jako společenskou záležitost) atd. Ovšem výše rozepsané potřeby berme jako převažující, protože motivují k využívání výpůjčních služeb knihoven největší množství lidí.¹

Zkusme se stejnou optikou podívat i na knihy elektronické. Uspokojuje výpůjčka e-knih ty stejné potřeby? Nedostatek e-knih, který by byl ekvivalentní k nedostatku tištěných knih, dosáhneme stěží. Elektronické knihy nelze vyprodat. Jistě může dojít k situaci, kdy vyprší licence na prodej e-knihy, ovšem k tomu bude docházet mnohem méně často, než je tomu v případě vyprodání tištěných knih. Obnovení licence na prodej e-knihy je zcela určitě snadnější a ekonomicky méně nákladné, než dotisk tištěné knihy. Nedostatek e-knih tedy zřejmě nebude natolik výrazný, aby k jeho uspokojení lidé ve větší míře využívali výpůjčky z knihoven.

Druhý, ekonomický nedostatek lze do oblasti elektronických knih aplikovat mnohem snadněji. Ceny nejsou na úrovni, kterou by velká většina čtenářů očekávala, proto je pro některé nákup e-knih stále problematický. Tato skupina je ovšem mnohem menší, než je tomu u tištěných publikací. Je třeba si také uvědomit, že výpůjčka knihy je značně složitá záležitost. Pokud se budeme bavit o tištěné knize, je největší překážkou zejména to, že si čtenář musí pro knihu fyzicky dojet a poté ji i fyzicky vrátit. U elektronické knihy je situace paradoxně ještě složitější. Čtenář sice nemusí fyzicky navštívit knihovnu, ovšem tato výhoda je vykoupena celou řadou dalších omezení. V první řadě musí vlastnit správné technické zařízení nebo software, které mu umožní obsah knihy zobrazit. Z důvodu různých formátů a ochran pomocí DRM totiž mohou být některé e-knihy zobrazitelné pouze na vybraných zařízeních. V tomto bodě je nutné zdůraznit, že tento přístup velice výrazně popírá deklarovaný rovný přístup k informacím, který knihovny musí poskytovat. Pokud by čtenáři vlastníci „nehodné zařízení“ byli ze služby vyloučeni, nelze mluvit o poskytování rovného přístupu. Další omezení, kterými jsou výpůjčky e-knih limitovány, jsou pak převážně kopírovány ze sféry tištěných publikací. Jedná se především o omezený počet licencí, který má za následek omezenou výpůjční dobu

¹ Podobné závěry lze nalézt i v TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize* (2007). Vyd. 1. Brno: Host, 2008, s. 86–87. ISBN 978–80–72942–70–1.

NYPL eBooks, Audiobooks, Music & Video

eNYPL Home > Content Details
 eSearches | My eAccount | My eList | [Help](#) | [Login to eNYPL](#) | in [All Fields](#) in [All Formats](#)
 Library Collection Available Now Additional Titles

Accessible eBooks – Click here.

Before you shop...
 Help our library **WIN!**
 Shop from booksellers that support our library.
[LEARN MORE](#)

Advertisement
TRAVEL TEAM
 A NEW HIGH-INTEREST SPORTS SERIES FOR RELUCTANT TEEN READERS

Advertisement

 COLLEEN COBLE
 "COLLEEN IS A MASTER STORYTELLER." – KAREN KINGSBURY

A Game of Thrones
Song of Ice and Fire Series, Book 1
 Series: Song of Ice and Fire
 by George R.R. Martin
Publisher: Random House Publishing Group
Imprint: Bantam
Subject(s): Fantasy
 Fiction
 Science Fiction
 Thriller
Language(s): English

Average rating:

 Sign in & rate this title.

Available copies: 0 (338 patron(s) on waiting list)
 Library copies: 79

[Add to Wish List](#)

Obr. 1

a „fronty“ čtenářů čekajících na výpůjčku. Jako příklad můžeme uvést The New York Public Library, která v době psaní tohoto článku vlastní 79 licencí na první díl populární knižní série Hra o trůny (A Game of Thrones). I přesto je ve frontě na výpůjčku 338 čtenářů (obr. 1).

Tato distribuce pomocí omezeného počtu licencí je pochopitelná z ekonomického pohledu, ovšem z čistě logického hlediska je zcela nesmyslná. Digitální obsah v jednom okamžiku může číst neomezený počet lidí, aniž by jej tím spotřebovali a tím ostatní nějak omezovali (zde lze také vystopovat jeden z důvodů pirátství). Služba, která je těmito omezeními ovlivněna, není pro běžného uživatele příliš přívětivá. Pokud se tedy vrátíme k ekonomické stránce problému, lze za těchto podmínek očekávat, že naroste počet lidí, kteří si raději knihu pohodlně koupí a budou ji tak mít ihned k dispozici na neomezenou dobu, než aby si knihu nepohodlně půjčovali. Navíc nižší ceny e-knih tento trend zcela jistě podpoří. (obr. 1)

Motivace k využití služby výpůjčky elektronických knih tedy bude s největší pravděpodobností klesat. Nemusí to samozřejmě nutně znamenat, že by tato služba přestala fungovat, ovšem zatímco v oblasti tištěných knih je výpůjčka jakousi profílovou službou knihovny, nelze

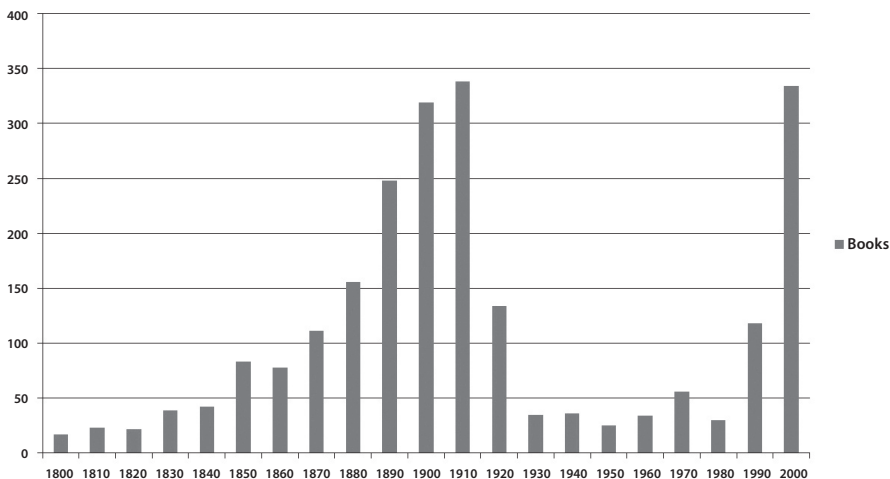
to stejně očekávat i v elektronickém prostředí. Knihovny v souvislosti s e-knihami nabídnou celou řadu dalších služeb a výpůjčka bude pouze jednou z nich.

Některé z těchto služeb se přitom v jakýchsi náznacích začínají objevovat již dnes. Jedná se většinou spíše o ojedinelé aktivity, které často nejsou za službu ani považovány. Jednou z výjimek je úspěšná e-knihovna Městské knihovny v Praze. V tomto případě lze hovořit o skutečně plnohodnotné a funkční službě, která přímo souvisí s elektronickými knihami. Je třeba si ovšem uvědomit, že se nejedná o výpůjčku, ale o poskytování e-knih. Právě poskytování elektronického obsahu s co nejmenším počtem omezení je přesně tím směrem, kterým by se knihovny měly ubírat. Samozřejmě opět vyvstává otázka, kde získat obsah, který lze tímto způsobem šířit, aniž by byl porušován autorský zákon. Paul Heald z University of Illinois nedávno publikoval zajímavý graf, který zobrazuje rozložení dat vydání 2500 titulů, které náhodně vybral v internetovém knihkupectví Amazon. Z grafu lze vyčíst, že Amazon nabízí z poslední dekády stejné množství knih jako z období 20. let minulého století (obr. 2).

Důvod je jasný – knihy vydané počátkem 20. století jsou ve veřejné doméně. Toto obrovské množství knih

New Books from Amazon Warehouse Decade

Obr. 2

tedy mohou nabídnout i knihovny a to bez jakýchkoli omezení. Je nutné ovšem konstatovat, že graf popisuje pouze jednu stránku věci. Aby byl obrázek úplný, bylo by vhodné také doplnit rozložení zisku, který Amazon z těchto publikací získává. Pokud aplikujeme známý model „dlouhého chvostu“, lze předpokládat, že menší množství nových publikací bude generovat podobný zisk, jako velké množství knih, které jsou ve volné doméně (některé lze i na samotném Amazonu stáhnout zdarma). Tím by se ovšem knihovny neměly nechat odradit. Ty by se měly zajímat především o možnost uspokojení co nejširšího okruhu uživatelů, proto je pro ně zajímavý i tento segment titulů.

S poskytováním e-knih souvisí i jejich tvorba. Knihovny jsou jedny z mála institucí, které mají opravdu dobře zvládnuté procesy masové digitalizace. To pro ně znamená obrovský náskok, který ovšem musí využít. Jak již bylo naznačeno výše, knihovny vlastní velké množství obsahu, který mohou v elektronické podobě nabídnout bez omezení výpůjčkou. Nemusí se ovšem nutně soustředit pouze na tituly ve veřejné doméně. Licenci, která by opravňovala k výpůjčce elektronické verze díla, lze získat i u současných titulů. Zde je vhodné se zaměřit především na tituly, které nejsou příliš ekonomicky

zajímavé a u kterých lze snadněji dosáhnout dohody s držitelem autorských práv. V této oblasti se otvírá široké pole působnosti pro knihovny především v souvislosti s regionální literaturou. Ta ve většině případů není příliš ekonomicky výnosná a často vzniká jen díky různým dotacím. Elektronické vydávání by tak mohlo pomoci nejen snížit náklady na vznik těchto titulů, ale také pomoci jejich rozšíření. A právě knihovny mohou nabídnout jak odborné znalosti týkající se technologií a procesů vydávání, tak prostředky k šíření a propagaci.

Jak již bylo naznačeno výše i tato služba se již v knihovných objevuje. Jako příklad můžeme uvést například Městskou knihovnu v Jevíčku, která na svých stránkách zpřístupňuje regionální literaturu v elektronické podobě. Sbírkou obsahuje i tituly regionálních autorů, kteří dali své texty knihovně k dispozici právě za účelem jejich zveřejnění (<http://www.knihovna-jevicko.cz/e-knihy/>). Bohužel jejich zpracování není dotaženo do podoby, kdy by tyto texty byly optimalizovány do formátů vhodných pro elektronické čtečky. Zde je ostatně největší současná slabina knihoven v tomto směru. V procesu digitalizace chybí často právě ten poslední krok, který je třeba k masivnějšímu rozšíření mezi čtenáře, kteří čteček elektronických knih využívají.

Dalším příkladem dobré praxe je například Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, která přímo vydává elektronické publikace věnované právě tamnímu regionu (<http://www.svkos.cz/>). Zde je již zpracování na lepší úrovni a publikace jsou ke stažení ve více formátech určených pro různé typy zařízení.

Další oblastí, ve které by se knihovny měly v souvislosti s elektronickými knihami angažovat, je vzdělávání. Právě vzdělávání pomocí elektronických textů je v současnosti velmi diskutovaným tématem. E-knihy totiž nabízejí velké množství nových možností využití ve výuce. V tomto ohledu se prosazují zejména elektronické texty doplněné o multimediální obsah, kde se již stírá rozdíl mezi elektronickou knihou a výukovým programem. Na tento trend by knihovny měly přistoupit a netrvat pouze na textových dokumentech. Jako příklad si uvedme The Public Library of New York, která vytvořila multimediální aplikaci týkající se Světové výstavy v letech 1939–1940 v New Yorku. Tato aplikace byla vyhodnocena jako nejlepší vzdělávací aplikace za rok 2011 na iTunes²!

Ovšem knihovny by se do oblasti vzdělávání měly zapojit i dalšími způsoby než jen tvorbou obsahu. Velkou výzvou je například využití multimediálních aplikací určených především pro tablety při výchově dětí ke čtení. Jistě nemá cenu před dětmi existenci těchto aplikací tajit a nutit je pouze ke čtení tištěných knih. Je třeba spíše tyto prostředky kombinovat a dětem ukázat, jak je využívat i jiným způsobem než je třeba hraní her.

Zapomínat by se samozřejmě nemělo ani na seniory. Množství digitálního obsahu roste a nastává situace, kdy jsou například některé tituly dostupné pouze v elektronické podobě. To samozřejmě může způsobovat rozšiřování digitální propasti. Knihovny by tedy měly nabízet vzdělávací akce zaměřené na práci nejen se čtečkami elektronických knih, ale obecně s digitálním obsahem a tyto akce směřovat především na seniory nebo lidi s nějakým druhem handicapu, který by jim mohl ztěžovat přístup k tomuto druhu obsahu. Podobné akce ostatně již knihovny pořádají v podobě různých

kurzů zvyšování PC gramotnosti. Zde je tedy třeba pouze rozšířit nabídku.

Velmi výrazným aspektem digitálního obsahu je jeho snadná proměnlivost. To může být samozřejmě velká výhoda, jelikož lze snadno zpětně například opravit chyby v textu, nebo doplnit obsah o aktuální poznatky. Je také možné ke knize dodávat různé dodatky tak, jak to v našem prostředí aplikoval například Patrick Zandl u knihy *Koncernová pětiletka*³ (to může být i jednou z možností, jak čtenáře motivovat k nákupu legálních kopií). Na druhou stranu s sebou tato vlastnost nese problém garantování obsahu. Tedy jakým způsobem zaručit, že se ke čtenáři dostane skutečně text, který vytvořil sám autor a jak zabránit jeho pozměnění. Například kanadský autor Cory Doctorow prodává své knihy pouze v tištěné podobě. Jejich elektronické verze dává na internet zcela zdarma s tím, že umožňuje čtenářům s texty nakládat v podstatě libovolným způsobem. Čtenáři tak sami převádí knihy do různých formátů a nahraňují je na stránky autora (<http://craphound.com/>), odkud si je poté může každý stáhnout. Není zde ovšem žádná záruka toho, že konkrétní čtenář pouze převedl formát knihy a dále obsah již nijak neupravil. V tomto případě totiž není dostatečnou zárukou ani to, že je kniha umístěna přímo na stránkách autora. Knihovny by měly být jistě důvěryhodnými institucemi, které se dokážou zaručit za obsah, který nabízejí. Z toho důvodu by měly nalézt procesy, kterými by byly schopny vysledovat historii vývoje textu a odkázat tak na originální/původní verzi.

Služeb, které souvisí s elektronickými knihami, se nabízí velká řada. V textu jich bylo naznačeno pouze pár. Z dalších by bylo možné zmínit například využití propojení textů e-knih se sociálními sítěmi. Ale i základní zpřístupnění roztríděného a popsaného digitálního obsahu znamená pro knihovny obrovský úkol. Ty se tedy nemusí o svoji budoucnost obávat. Pokud dokážou rozpoznat výzvy, které před nimi stojí, a reagovat na vývoj, budou stále plnohodnotnými institucemi, které budou hrát ve společnosti nezastupitelnou roli.

2 NYPL Biblion: World's Fair. *iTunes Preview* [online]. Oct 09, 2011 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://itunes.apple.com/us/app/nypl-biblion-worlds-fair/id433418206?mt=8>

3 freetime(e)publishing. [Krásnou výhodou elektronických knih...] In: *Facebook* [online]. 27. dubna 2012 10:03 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://www.facebook.com/freetimepublishing/posts/347327825326914>

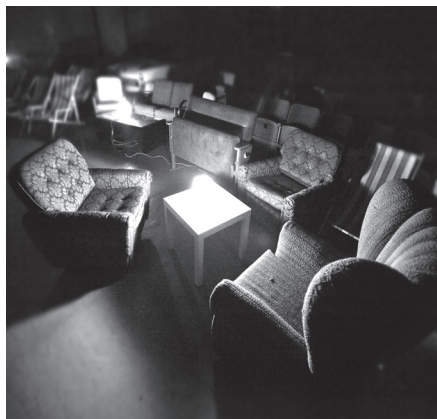

Audioknihy nejen od Tympana do každé rodiny i knihovny

Alžběta Škytová

Mluvené slovo a pojem audiokniha dnes zná téměř každý. Od předčítání pohádek rodiči, přes poslech skrze rádio, klasické audioknihy na audio CD nosičích až po audioknihy, které nejsou závislé na uloženém médiu. Bez média získávají audioknihy nové možnosti, zejména pak v prostředí internetu, díky čemuž můžeme hovořit o začátku nové generace audioknih. Stále více se dostává do popředí stahování audioknih bez nosičů, a to přímo do nových chytrých telefonů. Audiokniha nemění v podstatě svoji definici, je to zvukový záznam díla nebo přednesu, který je zaznamenaný na zvukové nosiče (audio CD, audiokazeta, CD MP3) nebo do prostředí internetu. Prostředkem je hlas člověka, který audioknihu načel, a většinou i médium, kde je uložena. Dnes se však definice může měnit právě v návaznosti na médium.

Internet je plný článků o tom, že si audioknihy ustavičně nacházejí více posluchačů, ale zůstávají i ti, kteří jim stále nepřišli na chuť. Audioknihy jsou součástí výzkumů, konferencí, fondů knihoven a našich domácích knihoven nebo ve formě dat v našich počítačích. A také nám stále více ukazují své další možnosti. Nejsou to jen

Fotografie Ondřeje Pelikána z poslechu Tracyho tygra

pozitiva, která jsou součástí Audioknižního desatera¹, ale jsou to i léčebné, učební, literární účinky. Audioknihy mohou léčit naši duši, splíny, mohou posluchače naučit větší soustředěnosti. Ve školách díky nim mohou děti více vnímat a vstřebávat literaturu, učit se například jazyky. S tím souvisí fakt, že audioknihy nejsou už jen v podobě krásné literatury, začíná se prosazovat poezie a posluchači se začínají ptát i po literatuře naučné, která je v ostatních státech naprosto běžně v audio podobě.

Poslech audioknih se rozvíjí i díky službě Audioteka.cz, SUPRAPHONline a také díky aplikacím, které fungují na přístrojích Apple nebo s operačním systémem Android. Audioteka.cz² u nás funguje od roku 2011 a je v ní produkce českých vydavatelů, audioknih bez nosiče. Ty si může uživatel zakoupit různými způsoby a uložit do počítače nebo svého mobilního přístroje. Taková audiokniha je označena jménem toho, kdo ji koupil, a také umístěna přímo v aplikaci s možností pro opakovatelné stažení. Jedná se o webovou službu, ale je přístupná právě i pro iTunes a Android. Výhodou je i ukázková kapitola, díky které si budoucí posluchač může rozmyslet, zda si audioknihu opravdu zakoupí. Naše spolupráce s Audiotekou začala 3. 11. 2011 poskytnutím audioknih jako byly Stopařův průvodce Galaxií, Čtyři dohody, Cesta, Tracyho tygr. V květnu máme v Audiotece 55 audioknih. Ty jsou vyhledatelné díky umístěním v jednotlivých tematických oblastech nebo přes vyhledávací pole. Druhý zmiňovaný SUPRAPHONline³ je podobný druh služby, jen je v něm umístěna celá produkce Supraphonu.

Audioknihy lze poslouchat v telefonech, ale i v tabletech, kterých je také čím dál tím více. Vznikají nové aplikace, knihovny audioknih, samostatné audioknihy.

1 Audioknihy.net [online]. [cit. 2012–05–08]. Dostupné z: <http://audioknihy.net/clanky/id/290/>

2 Audioteka.cz [online]. © 2011 [cit. 2012–05–08]. Dostupné z: <http://audioteka.cz/>

3 Supraphononline.cz: Online obchod s českou hudbou [online]. 2011 [cit. 2012–05–08]. Dostupné z: <http://www.supraphononline.cz/>

Ale jsou to i audioknihy v podobě interaktivních příběhů pro děti, ve kterých poslouchají příběhy a také je jejich součástí plnění úkolů. Aplikace jsou ve většině případů anglické nebo německé, takže doufáme, že i naše české budou do budoucna také více vznikat, abychom se přiblížili a nastoupili na podobnou vlnu jako země plně audioknih. Naše audioknihy jsou k dostání v obchodech, na našem e-shopu, CD shopech, na Českém rozhlasu, ale i ve formě mp3 souborů stažitelných díky Audiotéca.cz. Chceme být i světoví v dalších rozvíjejících se oblastech, proto jsme se rozhodli umístit naše audioknihy i do iTunes, konkrétně to jsou audioknihy Bajky i nebjaky a Straka v říši entropie. A doufáme, že budou přibývat i další.

Takto poslouchat a nakupovat audioknihy je novinkou rychle se rozvíjející, ale stále budou přetrvávat i lidé, kteří chtějí mít pocit vlastněného a vystaveného CD. S tím souvisí i různé projekty, které se pokouší audioknihy propagovat a pomáhat tak vydatelům v jejich práci. Jsou to například Panáček v říši mluveného slova⁴ nebo projekt Audioknihy.net⁵.

Naše pražské vydavatelství audioknih Tympanum⁶ vzniklo před šesti lety. Dva zakladatelé Josef Burkovský a Karel Černošek se rozhodli založit vydavatelství, které bude vyrábět a prodávat mluvené slovo na nosičích a hlavně produkovat audioknihy v českém jazyce, jelikož v roce 2006 se audioknihy začaly dostávat a prosazovat na náš trh. V produkci se vyskytují audioknihy oblíbených světových i českých autorů většinou v nezkrácené podobě. Pokud jde o zkrácenou audioknihy, jedná se většinou o výběr povídek. Vznik audioknih je spolupráce mnoha lidí s kombinací výběru předlohy, zjištění práv na vytvoření audio verze, výběr režiséra a následně i načítatele, nahrání a konečné úpravy a vyladění zvuku. Důležitá je i grafická podoba audioknih, na které spolupracujeme s grafikem Ondřejem Fučíkem.

Jaké vybíráme knižní předlohy? Často to jsou bestsellery v různých oblastech krásné literatury.

Neorientujeme se jen na jednu cílovou skupinu, takže v naší produkci jsou jak audioknihy k odpočinku, tak i na zamyslení. Audioknihy pro náročnější posluchače i pro ty, kteří se chtějí pouze odreagovat a tolik nepřemýšlet. Dále pro děti, pro maminky na mateřské dovolené i pro businessmany. Od kratších audioknih až po ty, které jsou na více hudebních nosičích ve formě klasických audio CD nebo v pár případech ve formě mp3. Proč jsou v naší produkci ve většině případů audioknihy ve formě audio CD? Znamená to sice více nosičů, ale mezi našimi zákazníky je stále mnoho lidí, pro jejichž přehrávače je jednodušší tento formát. Je to sice k podivu, ale je to tak. Další skupině uživatelů je to již jedno a často si koupěnou audioknihy nahraje do počítače nebo přehrávače a médium vlastně nepotřebuje. V souvislosti s tím padají i otázky ohledně krácení a nekrácení audioknih. Krácené audioknihy nám mohou poskytovat neuceleň pohled na literární dílo a pro mnoho uživatelů to je překážkou, chtějí si vychutnat totiž dílo celé. Mají pocit, že jsou ochuzeni a že za ně vlastně volbu toho, co je vynecháno přebíral režisér a ne oni sami. Nezkrácené audioknihy patří do naší filosofie i tím, že jsou více určeny i pro zrakově postižené, než díla krácená.

A co načítatelé? Ti jsou voleni s velkou pečlivostí a mnohdy si je vybírají režiséři. Ti si totiž ke konkrétnímu dílu přiřadí osobu, která bude pro dílo nevhodnější. Každý hlas je jedinečný a tím celá postava a příběh může získat jiskru. Třeba Vojta Dyk ve Stopařově průvodci po galaxii nebo hlas Bány Hrzánové v Karlíkovi a továrně na čokoládu nebo Jaroslav Dušek ve Čtyřech dohodách. Po jejich poslechu má člověk pocit, že k sobě neodmyslitelně patří.

Všichni, kteří se s našimi audioknihami již setkali, vědí, že jsou označeny popisem v Braillově písmu a to nejen na obalu, ale i na samotném CD. Protože také spolupracujeme s nevidomými a propagujeme audioknihy jako způsob vnímání literatury pro zrakově postižené. Jsme totiž blind-friendly.

S jakými audioknihami se můžeme chlubit? Určitě se všemi, jelikož každá si najde své posluchače. Někteří vyhledávají staré známé klasiky, další vyhledávají zase audioknihy s filmovou předlohou a jiní se zase rádi obojí. Ke každé naší novince jsme se snažili uspořádat křest,

4 Panáček v říši mluveného slova: stránky přátel rozhlasových her a mluveného slova vůbec [online]. 2005 – 2011 [cit. 2012–05–08]. Dostupné z: <http://mluveny.panacek.com/>

5 Audioknihy.net [online]. [cit. 2012–05–08]. Dostupné z: <http://audioknihy.net/>

6 Tympanum: audioknihy [online]. 2006 [cit. 2012–05–08]. Dostupné z: <http://www.tympanum.cz/>

Natáčení audioknihy Straka v říši entropie

autogramiádu, soutěž. Prostě to, abychom dali světu vědět, že další audiokniha je na světě a čeká na poslech a následné spokojené uši. Jsou to i besedy, křty, akce v knihovnách apod. Dále se při tom všem snažíme spolupracovat se spřátelenými projekty na podporu audioknih, ale i s dalšími spolky jako je například Společnost Agathy Christie a dalšími institucemi.

Nejen audioknihy, ale vydávaly se nám i zmíněné přídružené akce, takže bych se ráda o některých zmínila. Lákavá soutěž k vydání Tracyho tygra spočívala v tom, že účastníci posílali svého nafoceného, nakresleného, anebo jinak ztvárněného tygra a vítěz získal drink s hlavním načítatelem audioknihy Vojtou Dykem spolu s podepsanou audioknihou.

Nebo i netradiční poslechy audioknih. Stali jsme se součástí kampaně v rámci projektu Praha město literatury, která měla za úkol právě na netradičních místech nebo netradiční formou ukázat literaturu. Mluvicí knihy mohly překvapovat chodce na pěti místech v Praze. Jednalo se o Tajemství červené krabičky na Brumlovce, vzpomínky na Josefa Masopusta u Národní technické

knihovny, Lichožrouti ve Stromovce, Kavárna nad Prahou ve Františkánské zahradě a Puntíkáři na náměstí Míru. Každé z poslechových míst audioknih obsahovalo i QR kódy, které naváděly na webovou stránku s důležitými informacemi, kdyby se audiokniha posluchačům líbila natolik, že by ji chtěli zakoupit a mít ve své audio knihovně.

Audiokniha Smrt v Benátkách byla pokřtěna v rámci další akce, což byl literární večer v Divadle Na Prádle, kde se konají pravidelná setkání nesoucí název U Bubeníčků. Ty pořádá režisérka Hana Kofránková, která se podílela na mnoha našich audioknihách.

Další naší chloubou je audiokniha Straka v říši entropie od Markéty Baňkové, ta vysvětluje fyzikální bajky zajímavou formou, a to hlavně pro děti. Jedná se o audioknihu s více načítateli jako jsou Libuše Šafránková, Barbora Hrzánová, Libuše Švormová, Ivan Trojan, Arnošt Goldflam a Jiří Lábus. K audioknize jsme uspořádali i virtuální soutěže a samozřejmě křest. Jsme velice rádi, když na námi uspořádané akce dorazí hodně lidí a ti pak diskutují a ptají se na věci kolem jejich natáčení.

Netradiční akce jsou naše hobby a tak jsme se po poslechu z budek rozhodli ve spolupráci s kinem BIO OKO uspořádat poslechové večery nesoucí název BIO UCHO, který přinesl hromadný poslech v síle kina. Posлуhači si mohli k poslechu vychutnat kávu nebo jiný drink a vyzkoušet si poslech ve velkých prostorách. Diváci si tak mohli vyslechnout například audioknihy Jáma a kyvadlo a jiné povídky nebo Kavárnu pod Prahou.

Jsmo také rádi, když můžeme o audioknihách mluvit s dětmi, v knihovnách anebo i se zrakově postiženými a je velmi zajímavé slyšet i jejich názor.

V létě jsme vyhlásili soutěž s názvem „Čtete ušima na dovolené a vyhraje audioknihy od Tympana“, kde měli soutěžící zasílat fotografie, jak poslouchají naše audioknihy během letních dovolených. Jelikož i teplé počasí nabízí možnosti poslechu audioknih. Nejen jako relaxaci na zahradě u vody, ale i třeba při dlouhých cestách jako zabavení dětí a udržení pozornosti řidiče. Takže to můžou být Lichožrouti jako poučení pro děti, když nevědí, kam se jim ztrácejí ponožky nebo Hluboký spánek pro tatínka, který řídí, když ostatní členové rodiny pospávají.

S různými akcemi nezapomínáme ani na návštěvníky na našem e-shopu. Nabízíme akce, jako byl Pátek audioknih, kde byly audioknihy nabízeny jako vánoční dárek se slevou a další akcí bylo třeba poštovně zdarma. Pokud někdo chce věnovat audioknihy jako dárek je možné zakoupit poukazy na jejich výběr ve čtyřech hodnotách od 500 Kč do 1500 Kč⁷. Vyhlašujeme také soutěže přímo na webu, kde hlavní výhrou jsou podepsané audioknihy, a to buď načitateli nebo i režiséry.

Mezi naše nově vydané audioknihy patří již zmínovaný Hluboký spánek se svou napínavou zápletkou a Michal přes noc, což je krátká novela, která nás zavede do světa kolem natáčení filmů. Patří i mezi audioknihy, kde si autor knižní předlohy sám načte i audio verzi, tak je tomu například i u audioknihy Nebe pod Berlínem a Potichu, kde je tou osobou Jaroslav Rudiš.

V letošním roce se chystáme vydat další audioknihy⁸, jejichž autorkou je slavná Agatha Christie, která je na

Fotografie poslechové budky

audioknihách velmi oblíbená spolu s celou oblastí detektivek. Ty jsou totiž vděčné díky své napínavosti a toho, že se od nich posluchači těžko odtrhnou. Jsou to Hercule Poirot – Druhý gong, Černý vzadu a Vražda v postranní ulici, jejich vydání je naplánováno na konec letošního roku. V novinkách nezapomínáme na dětské posluchače, pro které plánujeme Hrůzostrašné pohádky pro malé strašpytlíky a Kvak a Žbluňk jsou kamarádi. První zmínovaná se již brzy objeví na našem webu. Druhý příběh je jak dělaný už i pro nejmenší děti, vypráví příběh o přátelství, ale i o společných patáliích. Pro jeho vydání jsme se rozhodli i proto, že pokud audioknihy zaujmou již tak malé děti, zůstanou a budou v jejich poslechu pokračovat i dále a přejdou na další literaturu.

Jak se mohou posluchači dozvědět o našich novinkách, připravovaných akcích, slevách? Jsme na Facebooku, Twitteru, zasíláme newsletter, byli jsme na knižním veletrhu Svět knihy v Praze nebo jednoduše mohou přijít na náš web.

Takže jak zní naše heslo: „Čtete ušima“.

Facebook <http://www.facebook.com/audioknihy>

Twitter https://twitter.com/#!/Tympanum_cz

Web <http://www.tympanum.cz>

7 DÁRKOVÉ POUKAZY. Tympanum: audioknihy [online]. 2006 [cit. 2012–05–08]. Dostupné z: <http://www.tympanum.cz/cs/e-shop/darkove-poukazy/>

8 PŘIPRAVUJEME. Tympanum: audioknihy [online]. 2006 [cit. 2012–05–08]. Dostupné z: <http://www.tympanum.cz/cs/e-shop/pripavujeme/>

Knihovna bez hranic – Grenzlose Bibliothek

Knihovna bez hranic – Grenzlose Bibliothek je název projektu, který byl výsledkem spolupráce Městské knihovny Břeclav a knihovny v Poysdorfu. Cílem projektu bylo posílit spolupráci v oblasti kulturního rozvoje obou měst se zaměřením na oblast jazykového i obecného vzdělávání a přispět tak ke zlepšení soužití všech generací v rámci příhraničního regionu. Finance na projekt jsme získali díky dotaci z Fondu malých projektů jižní Morava – Dolní Rakousko, jenž je financován ze strukturálních fondů Evropské unie.

Abyste naši čtenáři mohli rozšířit a doplnit své znalosti němčiny, vytvořili jsme kooperační síť mezi našimi knihovnami a základními školami. Podařilo se nám tak rozšířit nabídku německy psané literatury a nastartovat výměnu knih, která probíhá zhruba šestkrát do roka. Čtenáři tak mají přístup k aktuálně vydávaným, německy psaným knihám jak rakouských, tak světových spisovatelů. Zájem návštěvníků knihovny o tyto knihy nás velmi překvapil a přesvědčil nás o tom, že se podařilo naplnit jeden z hlavních cílů projektu, a to podporovat v našem regionu zájem o němčinu a rozvoj vzájemných příhraničních vztahů.

Dalším důležitým úkolem projektu Knihovna bez hranic bylo nejen navázání spolupráce mezi knihovnami, ale také mezi knihovnami a základními školami v Poysdorfu, Břeclavi a blízkém okolí. Oslovili jsme proto učitele němčiny na základních školách a pro spolupráci se nám podařilo získat žáky a učitele ze

Základní školy Slovácká v Břeclavi a Masarykovy základní školy v Lanžhotě. Uskutečnila se dvě setkání rakouských a českých školáků. V Břeclavi bylo nejdříve nutné prolomit ledy a seznámit obě skupiny, což se i přes počáteční ostych podařilo. Děti si pak navzájem představily své oblíbené knihy a otestovaly své znalosti pohádek. Během testu si také obohatily slovní zásobu právě v oblasti pohádek. Při druhém setkání si poysdorfští žáci připravili překvapení v podobě společného hudebního vystoupení a prohlídky jejich školy, na niž břeclavské asi nejvíc zaujalo, že zde mají žáci k dispozici bazén přímo ve školní budově. Ani břeclavští a lanžhotští žáci ovšem nepřijeli s prázdnou. Na oplátku za vstřícné přivítání si pro rakouské vrstevníky připravili prezentaci svých měst a škol, kterou představili v rámci prohlídky školy.

Projekt probíhal také na rakouské straně, kde se místním knihovníkům podařilo získat a zrekonstruovat prostory pro novou knihovnu. Jeho slavnostního otevření se zúčastnili také pracovníci Městské knihovny Břeclav.

Na závěr je nutné doplnit, že díky projektu Knihovna bez hranic – Grenzlose Bibliothek se podařilo navázat spolupráci mezi dvěma příhraničními knihovnami a založit tak další platformu pro setkávání obyvatel obou regionů. Městská knihovna Břeclav navíc získala důležitý základ k rozšíření nabídky služeb pro místní základní školy v oblasti výuky cizích jazyků.

Marek Uhlíř

Měsíc čtenářů v Městské knihovně Hodonín

O něco bohatší program než obvykle přinesl návštěvníkům knihovny třetí měsíc roku 2012 – Březen měsíc čtenářů.

Celý rok s námi prostřednictvím ilustrací prochází i výtvarník Jiří Trnka, s jehož životem a tvorbou jsou děti seznamovány v rámci celoročního projektu knihovny „Veselým krokem Trnkovým rokem“ a nebylo tomu jinak ani při besedách pro děti základních škol v tomto měsíci.

Letošní Týden čtení s sebou nesl podtitul „Čtení sluší každému“ a v naší knihovně se četlo především dětem. Školám a školkám knihovna připravila speciální lekce zaměřené na podporu, propagaci i oslavu čtení, čtenářů i knížek jako takových.

Do dětského oddělení zavítal knihovnický lékař, který spolu s knihovnicí a nezvedeným čtenářem v jedné osobě názorně předvedl, jak se s knihami nemá zacházet a jak se o knihy stará knihovna. Hlavní roli v besedě „Kniha v knihovně i u lékaře“ si tak zahrála kniha sama.

Na pobočce knihovny patřily dny Týdne čtení „Povídání o pejskovi a kočičce“ a našim nejmenším. V rámci besed pro MŠ jsme s pejskem a kočičkou četli, myli podlahu i pekli dort.

Týden čtení vystřídal Maraton čtení. V pátek 9. 3. 2012 knihovna přivítala spisovatelku Petru Braunovou a s ní bezmála stovku žáků 3. – 5. tříd základních škol. Při besedách jsme se seznámili s profesí spisovatele, ilustrátora i procesem vzniku knihy. Během

poutavého autorského čtení jsme se setkali s UFO /čtení z knihy Neuvěřitelné září/, ztratili jsme se v čase /čtení z knihy Ztraceni v čase/, prošli se kouzelným Městem /čtení z knihy Ema a kouzelná kniha/ nebo třeba prožili den se třetákem Filipem /čtení z knihy Nejhorší den v životě třetáka Filipa L./ Nechyběly dotazy, společné fotografování či autogramy.

Studenti středních škol se ve 13. březnovém odpolední setkali se spisovatelkou Martinou Bittnerovou, která je prostřednictvím své knihy Spisovatelky a Erós provedla zajímavým životem nevěsné ženy a spisovatelky Boženy Němcové.

20. březen knihovna věnovala setkání nad knihami Simony Monyové, a dala tak vzniknout „Prvnímu jarnímu čtení o lásce a nenávisti s knihami Simony Monyové“. Nad úryvky z knih, které četly samy čtenářky, se rozvinula diskuse o různých životních peripetiích románových postav autorky i nás samotných. Součástí tohoto odpoledního programu bylo i vyhlášení „Krále čtenářů“ a „Čtenáře roku 2011“. Ceny oceněným předali nejen představitelé města, ale i významné osobnosti regionu.

Díky „Pomazánkobrání“, konaném dne 13. 3. 2012, jsme mohli Měsíc čtenářů vnímat intenzivně všemi smysly. Výstavka receptů spojená s ochutnávkou domácích pomazánek se setkala s velkým ohlasem veřejnosti. Sešlo se na třicet vzorků pomazánek; tradiční sýrové, vajíčkové, česnekové, ale i méně známý humous nebo třeba „Šakalí dech“. Vítězkou akce se stala pomazánka celerová z kulinářského umění naší čtenářky, která návštěvníkům chutnala nejvíce.

Sérii březnových akcí uzavřela 30. 3. 2012 děti tolik očekávaná Noc s Andersenem, kterou jsme odstartovali vysazením prvního hodonínského „pohádkovníku“. Na doporučení včelařů se jím stal jerlín japonský. Děti byly seznámeny s vhodností výběru právě tohoto druhu dřeviny a pro dobrou věc rády přiložily ruku k dílu. Prostory naší knihovny se letos

dětem otevřely pojeďnácťe a nabídlý program, který v sobě snoubil práci i zábavu. Učitelka výtvarného oboru hodonínské ZUŠ pro nás připravila dílnu na výrobu ručního papíru, a tak jsme se naučili používat dřevěné rámy, síta, sítky, váleček, houbičky, pláty roletoviny

atd. Naše řemeslné úsilí bylo završeno vlastnoručně vyrobeným listem ručního papíru. Všech jedenáct účastníků Nocí ve věku 6–16 let následně svůj výrobek ozdobilo ilustracemi broučků a přihlásilo do výtvarné soutěže „Maluj broučky, tvoř loutky“, kterou vyhlásila knihovna v rámci svého projektu „Veselým krokem Trnkovým krokem“. Po usilovné práci jsme vklouzili za velká, těžká, rezavá vrata Trnkovy Zahrady, kde na nás čekaly různé tělocvičné i vědomostní úkoly. Pěkný závěr nočního zápolení vykouzlila dětmi pantomimicky ztvárněná pohádka.

Po půlnočním vyhlášení výsledků se knihovna začala ukládat ke spánku, ale k mnohým účastníkům spánek mezi regály plné knih jaksí nezavítal. Nechávali si ho zřejmě až na doma.

Březen byl měsícem plným rozmanitých knihovnických chutí a věříme, že nabídl návštěvníkům knihovny pocity, které naplnily slogan tohoto měsíce „Sladký život s knihovnou“.

Svatava Hýbnerová

Et Lettera – Writing Picture, drawing words

Na základě spolupráce odborů zahraničních vztahů partnerských měst: Štrasburku, Brna, Barcelony, Aradu, Debrecenu a Varšavy vznikl unikátní dvouletý projekt s názvem Et Lettera – Writing picture, drawing words. Přímymi realizátory projektu jsou knihovny a muzea v partnerských městech: Knihovna André Malraux ve Štrasburku, Knihovna A. D. Xenopola v Aradu, Knihovna Xaviera Benguerela v Barceloně, Knihovna Jiřího Mahena v Brně a Muzeum v Debrecenu. Projekt je částečně spolufinancován z Evropské unie. Více o projektu se dozvíte také na [www stránkách](http://www.etlettera.eu/en), které v rámci projektu vznikají: <http://www.etlettera.eu/en>.

Projekt je realizován v období let 2010–2012 a navazuje na dřívější spolupráci v rámci projektu

Animaliter, jehož podtitulem byla Mluvící zvířata. První projekt byl zaměřený na zvířecí hrdiny v literatuře pro děti a mládež a na fantazii dětí a studentů, kteří se účastnili tvůrčích dílen s předními světovými umělci.

Nový projekt: Et Lettera, který právě probíhá a jehož mezinárodní setkání knihovníků v termínu 13.–15. února hostilo Brno a Knihovna Jiřího Mahena v Brně, se zaměřuje na psaní obrázků a kreslení slov. V jeho hledáčku jsou knihy jako umělecké artefakty, zobrazující písmo jako umění, prostřednictvím kaligrafie, ale také písmo jako užité umění, tedy výukovou pomůcku pro začínající čtenáře. Jedná se tedy o kolekci knih, kde můžete vedle sebe najít knihy ručně ilustrované a ty, jejichž ilustrace pochází z digitálního

světa. Je to pohled na písmo tak, jak jej vidí ilustrátoři v jednotlivých zemích.

Každá země nominovala do putovní výstavy dvě desítky titulů, které s tímto posláním knih korespondují, a tyto knihy pak daly základ společné putovní výstavě, která je nyní k vidění v Knihovně Jiřího Mahena v Brně. Ve sbírce můžete vidět slabikáře a čítanky současných dětí z České republiky, Rumunska a Varšavy, ale také vzácné staré tisky, které poskytla Soenneckenova sbírka, kterou vlastní Národní knihovna a Univerzita ve Štrasburku.

Přímými realizátory projektových aktivit, které zahrnují tvůrčí dílny pro děti, putovní výstavu vzácných a kvalitních knih literatury jednotlivých partnerských zemí a několik mezinárodních setkání knihovníků, jsou knihovníci a pracovníci muzeí. Kromě setkání knihovníků a putovních výstav, u kterých jsou předem dané termíny, kdy probíhají, je poslední část: tvůrčí dílny pro děti, zcela volná. Termín i způsob realizace zcela záleží na jednotlivých knihovnách a muzeích. Můžeme se tak setkat s velmi pestrout škálou aktivit pro různé věkové skupiny dětí a mládeže, ale také pro dospělé – jejich pedagogy, a navzájem se tak inspirovat pro svoji práci.

Na konferenci Et Lettera, která proběhla v únoru v Knihovně Jiřího Mahena v Brně, byli účastníci seznámeni s kulturou města Brna, v rámci exkurze městem, exkurze Knihovnou Jiřího Mahena v Brně, setkáním se zástupci města na vernisáži putovní výstavy k projektu nebo tvůrčího workshopu „Cesta za poznáním“, který v kostele Sv. Jakuba vedla Mgr. Alena Najbrtová. V rámci přednáškových bloků, které byly přístupné veřejnosti a které navštívili také studenti Obchodní akademie, Střední odborné školy knihovnické a Vyšší odborné školy knihovnických, informačních a sociálních služeb Brno, a také knihovníci z regionu, zazněly příspěvky na různá témata, která všechna souvisela s úlohou knihoven v procesu vzdělávání malých čtenářů.

Prvním přednášejícím byl jednatel firmy Zábavné učení Karel Vaněk, LIC. OEC. HSG. Účastníci byli seznámeni s produkcí firmy Zábavné učení (dceřiná společnost firmy DITIPO), která je již řadu let partnerem aktivit Knihovny Jiřího Mahena v Brně, zejména projektu Poprvé do školy – Poprvé do knihovny. A není

tomu tak náhodou. Firma nabízí velmi kvalitní edukativní pomůcky pro děti. Jejich sortiment vzniká ve spolupráci s dětmi v mateřských školách. Na počátku totiž tvůrčí navštívili děti v několika mateřských školách a ptali se přímo děti, jak by měly vypadat úkoly, které by je bavily. Vznikl tak návrh pracovních sešitů, výukových listů, pexes a dalších, jejichž hodnotiteli byly v první fázi opět děti. Na trh se tak dostala velmi zajímavá sbírka materiálů, které odráží potřeby dětí, ale zároveň také to, co požadují Rámcové vzdělávací programy pro mateřské a základní školy. Materiály je možné zakoupit v papírnictvích nebo obchodních řetězcích a setkat se s nimi můžete také v knihovně. Více o materiálech si můžete zjistit na adrese: <http://www.zabavneuceni.cz/>.

O tom, jak vnímají děti materiály firmy Zábavné učení, se mohli účastníci přesvědčit sami, v rámci výtvarné dílny, která byla realizována paralelně s příspěvkem, s dětmi z Mateřské školy Pohádka. Děti pracovaly více než hodinu pod vedením zkušené lektorky Andrey Husseini z firmy Zábavné učení. Děti byly po celou dobu velmi soustředěné a činnosti spojené s pracovními listy je bavily. Ve skupině byly i děti s poruchami koncentrace a i ty vybrané aktivity zaujaly tak, že nebylo potřeba s nimi speciálně pracovat. Po návštěvě workshopu měli účastníci konference ještě řadu dotazů na produkci a případnou spolupráci s firmou Zábavné učení.

V dalším příspěvku vystoupila Bc. Helena Selucká a Lucie Dymáčková z Dětského oddělení Knihovny Jiřího Mahena v Brně, které představily aktivity knihovny, které přímo korespondují s myšlenkou firmy Zábavné učení. Kolegyně představily projekt Brána jazyků otevřená, který je nyní realizován v knihovně a který je zaměřen na 420. výročí narození Jana Amose Komenského, které jsme si připomněli 28. března 2012. Tento projekt vzniká ve spolupráci s jiným partnerským městem – Poznání. V rámci tohoto projektu se knihovnice snaží přiblížit dětem zábavnou a zajímavou formou postavu Jana Amose Komenského, nejen pedagoga a myslitele, ale také prostého člověka.

V knihovně je připravena řada aktivit pro děti: soutěžní program Jarní prázdniny v labyrintu, cyklus besed Janova cesta, soutěž Orbis Pictus pro 21. století, ale

také další přednášky a divadelní představení o životě a díle Jana Amose Komenského. Na tento příspěvek navázala kolegyně z Knihovny André Malrauxe, která doplnila příspěvek o jejich vlastní zkušenosti práce s tématem Jana Amose Komenského.

V rámci dalšího bloku příspěvků vystoupili zástupci jednotlivých partnerských měst, kteří představili své vlastní aktivity v rámci projektu Et Lettera, které již byly realizovány. Kolegyně z knihovny André Malrauxe představily výtvarné dílny, které realizovaly se studenty středních škol na téma písmo. Dílny probíhaly v kulích putovní výstavy, která začínala „svou pout“ ve Štrasburku, který je zároveň nositelem myšlenky celého projektu. Celá výstavní sbírka byla umístěna do prostor, které vyzdobil francouzský umělec Philippe Poirier, na hedvábný papír nakreslil rozsáhlé obrazy pouze jedním tahem pera. Těmi se mohli inspirovat studenti, kteří výstavu zhlédli, a zapojit se tak do výzdoby výstavního prostoru. Zároveň byla připravena výtvarná dílna pro pedagogy, kteří měli možnost si tuto techniku také vyzkoušet.

V jedné z poboček knihovny André Malrauxe byl připraven workshop s mladým umělcem a tvůrcem Martinem Rouletem (www.martinrouelet.com), které představil žákům základních škol svou práci na téma „písmena.“ Žáci pak měli možnost vytvářet svou vlastní moderní kaligrafii dle zadání. Se studenty pak Martin realizoval performaci tvořenou z písmen velikých rozměrů přímo na podlahách knihovny. Vznění jejich tvorby bylo pak velmi působivé pro všechny návštěvníky knihovny.

Kolegyně z Knihovny A. D. Xenopola prezentovaly své aktivity k projektu, které byly zaměřené na rozvoj dovedností vyprávět příběhy a kaligrafii. Aktivity byly realizovány s dětmi během dvou třídních pobytů na vikendovém táboře a dvou workshopů, které se zaměřovaly na kaligrafii. Vyvrcholením aktivit byl festival vypravěčů. Knihovnice spolupracovaly s dětmi z běžných základních škol, ale také se skupinou dětí z krizového centra v Aradu. V rámci krátkých táborů pracovaly děti vždy jeden den se sérií klíčových slov, které byly v rámci každého dne co nejvíce ukázány. Např. klíčová slova led, sníh, sněhové vločky, krajina,

jim byla přiblížena při vyjíždce do zasněžené krajiny, která byla spojena s typickými zimními radovánkami.

Další aktivity, které probíhaly v Aradu, vycházely ze spojení slov a obrázků, které se odráží ve vývoji písma od nejstaršího období po současnost. O tom, že každé písmeno, může prostřednictvím svého obrazu nést velké poselství, se mohli přesvědčit učitelé, kteří se účastnili tvořivé dílny, která pro ně byla připravena. V další části dílny byla vytvořena písmena spojována s příběhem. Vznikly tak velmi zajímavé práce, které vycházely z fantazie jejich účastníků. Dílnu pak mohli učitelé realizovat ve svých školách se svými žáky.

V dalších partnerských zemích zatím programy neproběhly, jejich realizace je plánována na jaro 2012.

Třetí den konference byla pro účastníky připravena přednáška PhDr. Mgr. Martina Reissnera na téma „Krásná kniha jako specifický typ edukační literatury“. Lektor se ve svém příspěvku věnoval vztahu krásné literatury a kvalitních učebnic pro děti. I přesto, že najít takovou symbiózu nebývá snadné, uvedl PhDr. Reissner několik příkladů, kdy se to velmi dobře podařilo autorům a ilustrátorům skloubit. Prvním z nich byla kniha Libuše a Josefa Palečkových „Kdo je kdo? aneb Cesta, cestička . . .“. Kniha nese podtitul Obrázková knížka pro rodiče a jejich malé děti. V této, možná méně tradiční učebnici, se rodiče dozví, jak lépe reagovat na zvědavé otázky dětí na různá témata, např. fotosyntéza, morálka nebo co to znamená „být k něčemu“. Druhým příkladem, který PhDr. Reissner uvedl, je kniha Petera Stoličného „Pohádky o dopravních značkách“, která nese podtitul Zábava a poučení pro školáky a předškoláky a nabízí zábavnou formou vhled do dopravní výchovy.

Poslední příspěvek přednesla Lenka Typltová z Knihovny Jiřího Mahena o projektu Ruku v ruce, který je zaměřen na práci s handicapovanými dětmi a jejich integraci mezi většinu. Tyto aktivity jsou pro Knihovnu Jiřího Mahena velmi důležité a provází její činnost již několik desetiletí.

Poslední večer konference byl věnován společnému setkání u cimbálu a debatám nad proběhlou konferencí a nad dalšími zkušenostmi z knihoven. Těžko říct, co bylo nejzajímavější. Pro účastníky z partnerských zemí snad

příspěvky, které jsme pro ně připravili, pro nás neformální setkání nad problémy a zkušenostmi z knihoven. Ať totiž jde o knihovnu v Brně nebo Aradu či Strasburku, sdílíme stejné problémy. A to je také jeden z důvodů,

proč je takové setkávání úžasnou zkušeností. Vždyt sdílení společných trápení a úspěchů je tou nejlepší cestou, jak se něco nového naučit.

Helena Selucká

Knihovna Valchov získala ocenění!

U příležitosti konání 2. ročníku Slavnostního setkání knihoven obcí Jihomoravského kraje v Moravské zemské knihovně v Brně dne 11. 4. 2012 získala Obecní knihovna Valchov ocenění za rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb v obci a podporu kulturního a společenského života.

Sluší se však podotknout, že vyhodnoceno bylo více knihoven, a to z každého regionu Jihomoravského kraje. Jde většinou o obecní knihovny v menších obcích, které vedou dobrovolné knihovnice a své záslužné práci věnují veškerý volný čas. Snaží se nabízet svým klientům nadstandardní služby a ve většině případů jsou centrem kulturního a společenského života svých obcí. Předaná ocenění z rukou hejtmana Jihomoravského kraje, ředitele Moravské zemské knihovny a ostatních významných hostů, která vyjadřují poděkování knihovnicím za jejich činnost, budou jistě motivací do dalších projektů.

Ale zpět do knihovny ve Valchově. Obecní knihovna má velkou tradici, funguje v obci téměř sto let. V současné době sídlí v budově bývalé školy v jedné z původních školních tříd a od poloviny roku 2010 ji vede knihovnice paní Renata Kalíková. Ve svém knižním fondu má 2377 knihovních jednotek, 69 registrovaných čtenářů (což je více než sedmina obyvatel), z toho 28 uživatelů do 15 let, tedy dětí. Může se pochlubit 1260 výpůjčkami za minulý rok. Počet návštěv v knihovně je však mnohem větší, neboť knihovna pořádá často zajímavé akce. Kromě funkce společensko-vzdělávací má valchovská knihovna i funkci výchovnou, poněvadž od osmdesátých let minulého století není v naší obci základní škola.

V roce 2011 se mohli obyvatelé Valchova i okolí poučit a pobavit na třinácti akcích mimo pravidelný čtvrtetní čtenářský kroužek pro děti. Pořádají se přednášky a besedy na různá témata – cestování, historie, s ilustrátorem dětských knih Adolfem Dudkem, výstavy – knih, tradičních výrobků a dekorací, soutěže – v kreslení a oblíbené rukodělné dílny. Naše rukodělky mají za cíl obnovit a udržet místní tradice, podpořit setkávání lidí, předávání zkušeností z generace na generaci a vytvořit pocit sounáležitosti. Zmíněná fakta vedla k vytvoření loga knihovny, které knihovně umožňuje lépe se prezentovat navenek a také slouží k lepší identifikaci jejích uživatelů.

V letošním roce připravujeme znovu mnoho zajímavých setkání. Například besedu o Hitlerově dálnici, o Japonsku, o masožravých rostlinách, soutěž v kreslení s vyhodnocením zakončeným táborákem, rukodělné dílny, kdy tu adventní hodláme oživit o praktické ukázky lidových řemesel apod. Některé akce se již uskutečnily. V době prázdnin, kdy neprobíhá čtenářský kroužek, chceme vylepšit interiér knihovny, zvládnout dokončit připojení na regionální knihovní systém Clavius REKS a připravit novou průběžnou a zajímavou akci, která je zatím tajemství.

Uděláme vše proto, aby naše knihovna a její atmosféra zůstala nejméně taková, jaká je. A jak řekla vedoucí regionálního oddělení Městské knihovny v Boskovicích paní Zdeňka Mířková, byla i nadále takovým obývacím pokojem naší obce. Zveme všechny na návštěvu k nám do knihovny a už nyní se těšíme se na setkání s Vami.

Jindřiška Brožová

Obecní knihovna Jinačovice

Knihovna v Jinačovicích existuje již od roku 1902, kdy byla založena tělovýchovnou jednotou Sokol jako veřejná knihovna. V roce 1928 byla v obci založena i obecní knihovna a obě knihovny byly provozovány a vedeny současně až do roku 1940. V tomto roce byla zastavena činnost Sokola a byl také zabaven jeho majetek, kromě knihovny, která byla zavčas převedena na obec. V roce 1945 se obecní knihovna mění na místní lidovou a v roce 1990 na místní knihovnu. Zajímavostí je, že knihovnu od roku 1950 vedl knihovník, pan Miroslav Trkan, až do roku 2000 – tedy rovných padesát let.

V roce 2003 se mění nejen název – knihovna se stává obecní knihovnou, ale také prostory. Knihovna je přestěhována do nově zrekonstruované a opravené místnosti ve stejné budově a od konce roku 2003 je pro veřejnost znovu otevřená, s bezbariérovým přístupem do knihovny i čítárny.

Po otevření knihovny po rekonstrukci se knihovna zaměřila na rozvoj zejména dětského čtenářství. Začátkem a prvním krokem bylo rozšíření stávajícího fondu o dětskou beletrii i naučnou literaturu a pořádání nejrůznějších kulturních akcí. V letech 2003 až 2005 proběhly koncerty, divadelní představení pro děti i dospělé, besedy, spojené např. se křtem knihy. Během roku 2005 probíhalo v knihovně mimořádné pásmo dvanácti besed s názvem „Nenechte si ubližovat“, kdy cílem projektu bylo seznámit děti s řešením složitých či krizových životních situací a pomoci jim řešit běžné každodenní rizikové nebo problematické momenty. Všechny materiály k besedám jsou uveřejněny na webové stránce knihovny: <http://www.knihovna.jinacovice.cz/besedy/04/>.

Ve spolupráci s dětmi začal vycházet časopis Knihovníček. První číslo vyšlo v lednu 2004 a poslední v prosinci 2009, časopis tedy vycházel nepřetržitě nejdříve jen v tištěné podobě a od ledna 2007 i v elektronické verzi po dobu šesti let, kdy vyšlo celkem 72 čísel:

Pietní akt k uctění památky S. Monyové na Moravském náměstí v Brně

<http://www.knihovna.jinacovice.cz/knihovnicek/casopis.php>

Ve stejné době probíhaly snahy o neustálou aktualizaci a obnovu webové stránky knihovny, která byla kladně hodnocena i na stránkách časopisu Ikaros. Podněty, které byly uvedeny k jejímu zlepšení, byly konzultovány s webmasterem a s jistým časovým odstupem byly stránky pozměněny obsahově i vzhledově: <http://www.ikaros.cz/node/3819>.

V roce 2004 se knihovna poprvé zapojila do projektu Noc s Andersenem a ve stejný rok byl pro děti zajištěn letní program v podobě prázdninové hry s názvem „Po stopách Harryho Pottera“.

Vzhledem k početnému zastoupení rodin s malými dětmi v obci a současně omezeného kulturního využití, přišla knihovna v roce 2007 s nápadem uspořádat první kreativní dílničku právě pro děti s doprovodem rodičů. Již od počátku měly dílničky velký úspěch a tak se jejich tradice udržela až do současnosti. Dílničky se pořádají přibližně jednou za měsíc mimo letních prázdnin. V prosinci 2011 proběhlo jubilejní, padesáté společné tvoření: <http://www.knihovna.jinacovice.cz/udalosti.php>

A právě díky kreativním dílničkám, dobře vedeným webovým stránkám a knihovnickému časopisu byla naše knihovna přihlášena metodickým oddělení MZK do soutěže “Knihovna roku 2008” v kategorii základní knihovna. Knihovna byla oceněna jako druhá nejlepší v Jihomoravském kraji, celkově byla knihovna v soutěži čtvrtá. Čestné uznání knihovna obdržela za “aktivní zapojení knihovny do života obce a kvalitní webové

stránky". Dva měsíce před soutěží navštívil "nominovanou" knihovnu i pan Stanislav Juránek, tehdejší hejtmán Jihomoravského kraje: <http://www.knihovna.jinacovice.cz/ostatni/12/>.

Knihovna prezentovala svoji činnost v listopadu 2008 na koordinační poradě pro profesionální knihovny a jejich zřizovatele v Moravské zemské knihovně. Prezentace zaujala mimo jiné knihovnice ze znojemského regionu, které knihovnu navštívily v červnu 2009. Byla pro ně připravena zejména výstava výrobků z kreativních dílniček, časopis Knihovniček a také pečlivě vedená fotoalba: http://www.knihovna.jinacovice.cz/knihovna2008/06_navsteva.php.

Co se za poslední dobu v knihovně změnilo? Webové stránky knihovny jsou v novém designu a aktuálně i na Facebooku. Besedy pro mateřské školy pořádá knihovna nejen v Jinačovicích, ale i v mateřských školách v Brně, pokračuje spolupráce se základními školami v Rozdrojovicích a v Kuřimi. Místo Knihovničku pro děti vychází Knihovnický občasník pro všechny čtenáře, který od prvního čísla vychází opět v elektronické verzi na webu a v tištěné verzi je k dispozici v knihovně. Čtenáři se v něm mohou dozvědět o proběhlých či plánovaných akcích, o nových knihách a podobně: <http://www.knihovna.jinacovice.cz/knihovnick/obcasnik.php>.

Knihovna se také zaměřuje na konání charitativních akcí. Hodně maminek na mateřské dovolené by mělo zájem o zapojení do této činnosti. Knihovna se proto rozhodla organizovat charitativní dílničky, na kterých se mohou ti, kteří chtějí pomáhat, společně setkávat a nabídnout svůj čas a energii na výrobu předmětů,

kteří mohou dále pomoci. Takto byla společně vyrobená sluníčka pro "Nadaci pro transplantaci kostní dřenež" a kytičky pro MeToDěJe (sdružuje děti s metabolickými poruchami), tyto výrobky si organizace samy prodaly a výtěžek z nich si ponechaly. Pro nedonošená miminka nejen z Brna se v knihovně šily čepičky a usínáčky do inkubátorů. Před Vánocemi uspořádala knihovna charitativní prodej rukodělných výrobků a veškerý výtěžek putoval na účet Makulky, dívenky s tzv. nemocí motýlích křídel. Jednou až dvakrát do roka je vyhlášena sbírka hraček či oblečení pro děti do azylových domů, dětských domovů, nemocnic či nemocničních čekáren. Tyto akce se setkávají s velkým ohlasem, během pěti sbírek bylo vybráno kolem 3 500 hraček a asi 150 knih.

Pokračujícím trendem v obci je nárůst mladých rodin s dětmi, které neznají okolí obce, neví, kam se vydat na vycházku či kde leží zajímavá turistická místa v nejbližším okolí. Z toho důvodu knihovna připravila v září 2011 vycházku v podobě populárně-naučné stezky po okolí obce. Účast byla mimořádná a nadšení dětí i rodičů veliké, věkové rozpětí účastníků bylo opravdu velmi široké – od 1 do 62 let. Do konce roku proběhly ještě další dvě stezky za stejně velké účasti, další stezky jsou naplánovány i na letošní rok. Pro děti jsou na stezkách připraveny soutěže, úkoly a hry, rodiče se dozví zajímavosti z dané lokality. Mnozí z nich netuší, kolik krás se skrývá doslova pár metrů od jejich domu. Zajímavým bonusem je to, že děti, které absolvují všechny stezky, budou odměněny pěknou knihou. Účast na stezkách také byla podmínkou k účasti na Noci s Andersenem. Stezky probíhají ve spolupráci s obcí, která zajišťuje pro děti drobné odměny či poskytuje další podporu. Například na třetí stezce byla zájemcům otevřena místní kaple, která bývá jinak celoročně uzavřena a dokonce i mnozí rodáci dosud neměli možnost se do ní podívat. Děti pak v čítárně mohli vidět i obecní znak a obecní prapor, a také obdrželi odznaky s vlajčkou obce. <http://www.knihovna.jinacovice.cz/stezky/03/>.

I díky tomuto zájmu přistoupila letos obec Jinačovice k nápadu vytvořit značenou naučnou stezku s informativními panely, na které se také aktivně knihovna podílí sběrem informací, dobových textů z historických kronik a fotografiemi. Pokud se podaří stezku realizovat, měli

by zde mít občané (ale i náhodní turisté) možnost seznámit se s historií obce, s historií spolků, s jedinečnými přírodními zdroji, vodo hospodářstvím, faunou, flórou, zemědělstvím a podobně.

Knihovna pravidelně využívá nabídku výměnných fondů z Městské knihovny v Kuřimi. Poslední přivezený výměnný fond o objemu 160 knih byl v celkové hodnotě téměř 35 tisíc korun.

V knihovně je také možnost nahlédnout do několika fotoalb s černobílými fotografiemi, které pečlivě sesbíral a popsal kronikář obce (nejstarší fotografie obce je z roku 1890), fotografie jsou seříděny až do nedávné minulosti. Fotoalba s fotkami z knihovny (dílničky, naučné stezky, Noc s Andersenem) si čtenáři mohou na týden zapůjčit domů.

Podle výsledků ze statistiky navštívilo knihovnu v roce 2011 celkem 648 čtenářů, kteří uskutečnili 1351 výpůjček, na web knihovny se podívalo 2173 zájemců. Knihovna má

celkem 3799 knihovních jednotek. Bylo uspořádáno 14 kreativních dílniček, tři populárně-naučné stezky, tři charitativní akce, Noc s Andersenem, dvě besedy v mateřských školách, v kuřimských regionálních novinách Zlobice vyšlo pět článků o dění v jinačovské knihovně, v květnu 2011 knihovna poprvé uspořádala Pasování prvňáčků pro děti ze základní školy v Rozdrojovicích, v srpnu 2011 uspořádala knihovna nejen z profesních, ale zejména z osobních důvodů paní knihovnice pietní akt v Brně na Moravském náměstí, k uctění památky tragicky zesnulé spisovatelky Simony Monyové. <http://www.knihovna.jinacovice.cz/ostatni/18/>.

Jednou ze zatím nejvýznamnějších knihovnických akcí byla v letošním roce pirátská Noc s Andersenem. Knihovna připravuje také další stezky po okolí krásné obce Jinačovice. <http://www.knihovna.jinacovice.cz/>

Šárka Ondrušková

medailon

K nedožitým devadesátinám literárního historika a kritika

(univ. prof. PhDr. Dušan Jeřábek, DrSc. 1922-2004)

Dušan Jeřábek se narodil v Brně 14. 3. 1922 jako syn spisovatele Čestmíra Jeřábka (1893 Litomyšl – 1981 Brno) a vnuk spisovatele Viktora Kamila J. (1859 – 1946).

Po maturitě na klasickém gymnáziu v Brně (1941) navštěvoval hudební a dramatickou konzervatoř a ve studiích na konzervatoři pokračoval i poté, co byl za protektorátu totálně nasazen ve Zbrojovce v Kuřimi (1942 – 44) a v Královopolské strojírně; absolvoval 1946. Po osvobození souběžně studoval na brněnské filozofické fakultě češtinu a filozofii. Titul PhDr. získal obhájením práce *Karolina Světlá, básnířka kraje ještědského* (1949). Na filozofické fakultě se stal asistentem 1950, 1952 – 55 byl vědeckým aspirantem (1957 obhájil kandidátskou práci *Vítězslav Hálek jako literární kritik*, 1960 se habilitoval prací o úloze V. Háleka ve vývoji české literární kritiky 19. století, která vyšla 1959 knižně jako

studie, 1966 jmenován profesorem pro dějiny novočeské literatury). V období 1966 – 1969 byl v Brně děkanem FF tehdejší Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, 1971 – 88 předsedou brněnské pobočky Literárněvědné společnosti při ČSAV, od 1988 místopředsedou celé Literárněvědné společnosti. V roce odchodu do důchodu (1987) získal titul DrSc. prací *Tradice a osobnosti* a dále na fakultě po určitá období působil jako profesor konzultant, externista i řádný profesor. Zemřel v Brně 18. 6. 2004.

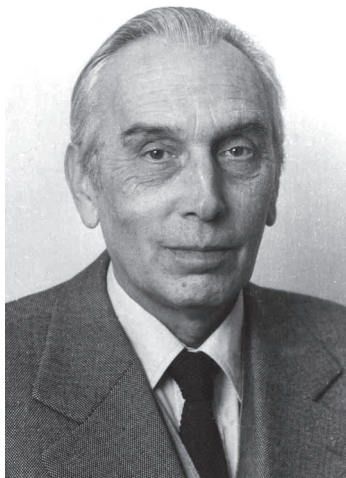
Publikovat začal 1945 – 48 v brněnském deníku Čin filmové i divadelní kritiky pod šifrou nk, v téže době přispíval do časopisu List Sdružení moravských spisovatelů, v 50. a 60. letech do časopisů Divadlo, Host do domu, v letech 1965 – 69 do Divadelních a filmových novin, pozdějších Divadelních novin. Z denních listů přispíval do kulturních rubrik Nové politiky (Brno 1948 – 52), v 60. letech zvláště do Rovnosti, případně brněnského vydání Svobodného slova (v 70. letech divadelními referáty); z odborných periodik v zahraničí připomeňme jeho zastoupení v časopise Die Welt der Slaven (Kolín nad Rýnem – Vídeň, 1972). Největší část svých odborných studií zveřejňoval ve Sborníku prací FF brněnské univerzity, řada literárněvědná (D), 1966 – 70 byl jeho vedoucím redaktorem, v období 1966 – 68 redigoval rovněž Spisy FF brněnské univerzity. Jako autor přispěl do množství sborníků, řadu edic opatřil úvodními studiemi nebo doslovy, hodně spolupracoval s Čs. rozhlasem, zvláště s brněnským studiem (divadelní referáty, rozhovory, knižní referáty).

Odborně se soustředil na literaturu 19. a počátku 20. století, východiskem jeho literárněhistorických zkoumání byla generace májovců. Zabýval se dílem K. Světlé, J. Nerudy a hlavně V. Háalka jak z hlediska ideově-estetických hodnot, tak z hlediska postavení těchto spisovatelů ve „sporů“ mezi realismem a romantismem

a jejich podílu na utváření koncepce národní literatury i z úhlu sociální funkce jejich děl. Českou literární kritiku sledoval od obrození až po osobnosti J. Durdíka, H. G. Schauera a v posledních dvou desetiletích svého tvůrčího působení zvláště A. Nováka. Zabýval se rovněž literární kritikou a uměleckou tvorbou spjatou s Moravou (F. K. Klácel, J. E. Kosina, J. Merhaut, V. K. Jeřábek, R. Těsnohlídek, S. K. Neumann).

Vyhledávanou Jeřábkovou publikací byl *Průvodce po dějinách české literatury* (1976, přepracováno 1978, jeho spoluautory byli Josef Hrabák a Zdeňka Tichá), v němž byl podán populárně koncipovaný syntetický obraz české literatury druhé poloviny 19. století. V 70. letech vyšla rovněž Jeřábkova studie *Václav Vladivoj Tomek a Karel Havlíček v letech bachovské reakce* (1979) a na začátku dalšího desetiletí skripta *Česká literatura od konce národního obrození do roku 1918* (1918, přepracováno 1994).

Od roku 1958, kdy vedle dalších přispěl D. Jeřábek do sborníku *Franku Wollmanovi k sedmdesátinám*, publikoval v různých sbornících a almanaších průběžně až téměř do konce života. Obsáhlá byla jeho činnost editorská, kterou zahájil pořádáním souboru *O umění z díla V. Háalka* (1954), když v počátcích editorské práce byl jeho spolupracovníkem kolega a téměř vrstevník Milan Kopecký a později jeden z mladších literárních vědců z brněnské filozofické fakulty Vítězslav Válek. Za významné pokládáme například vydání *Paměti Miloslava Hýska* (1970, s V. Válkem), další edice jsou dokladem Jeřábkova trvalého zájmu o meziválečnou divadelní avantgardu především brněnskou, o kritické dílo Bedřicha Václavka atd. Od 50. let minulého století až téměř do současnosti patřil mezi významné brněnské univerzitní osobnosti jako vědec i jako pedagog.

Veselým krokem Trnkovým rokem

S Jiřím Trnkou a jeho tvorbou projde hodonínská městská knihovna celým rokem 2012. Vzpomene tak 100. výročí narození významného českého výtvarníka, ilustrátora, sochaře, scénáristy a režiséra animovaného filmu, jehož byl spoluzakladatelem.

Podobu procházky vtiskla knihovna do projektu „Veselým krokem Trnkovým rokem“, který navazuje na aktivity z předchozích let v oblasti rozvoje podpory čtenářství a úspěch dvou ročníků mezinárodních soutěží, které se rozvíjely díky grantu přeshraniční spolupráce se SR. Snahou knihovny je tuto spolupráci a úspěšnou soutěž zachovat a v tradici pokračovat.

V r. 2012 chce knihovna prostřednictvím celoročních aktivit přispět k rozšíření povědomí o díle tohoto výtvarníka, o významu ilustrace dětských knih v současné době, a tím zprostředkovat i povědomí o současném dění na poli ilustrací, animací a produkce knih pro děti a mládež české provenience.

Projekt byl přihlášen do dotačního programu MK ČR – Knihovna 21. století.

Procházka začíná v měsíci lednu vyhlášením mezinárodní soutěže, mající již tradičně dvě části, literární a výtvarnou. Soutěž je určena pro mateřské, základní a střední školy – pro kolektivy i jednotlivce do dvaceti let.

Do literární soutěže nazvané „Pohádková zahrada“ se mohou zájemci přihlásit s autorskou pohádkou napsanou na základě inspirace jimi zvolené Trnkovy ilustrace. Do výtvarné soutěže nazvané „Maluj broučky, tvoř loutky“ se mohou zájemci přihlásit s loutkou vlastní výroby, s malbou či kresbou broučka(ů) nebo s jinou ilustrací vycházející z Trnkovy tvorby. Svá díla mohou vytvořit samostatně nebo využít tvůrčích dílen pořádaných k tomuto účelu knihovnou v jejich prostorách v průběhu roku. Knihovna nabízí dílny loutkářskou, výtvarnou a literární, čímž také vytváří kvalitní program pro děti v různých prázdninových obdobích. Dílny jsou vedeny lektory – odborníky na danou oblast.

Tvůrčí schopnosti i bezbřehou fantazii uplatnila asi dvacítka dětí ve věku 6 – 15 let v rámci loutkářské dílny konané první den jarních prázdnin pod vedením mladého, leč zkušeného, lektora, p. Tomáše Machka, učitele LDO ZUŠ v Novém Městě na Moravě a herce Divadla Líšeň, který si pro děti připravil opravdu bohatý program – inspiraci Trnkovým filmem „Pérák“ /promítání/, návrhy, rady i pomocnou ruku při tvorbě komiksu a loutek.

Děti zjistily, že jednoduchý komiks se dá vyrobit z obyčejného kartonu a kancelářského papíru a materiál na výrobu loutek se dá pořídit drobným úklidem domácnosti. Pejskovi ze starých ponožek, velrybě ze starého svetry a třeba albalovému robotovi teď u nás v knihovně dělá společnost „kaširovaná“ beruška nebo kartonový delfin.

Po celodenní „loutkářské“ práci jistě všichni účastníci dílny uléhaly večer příjemně unavení, ale s velkou spokojeností, že se dílo podařilo a že jsme všichni prožili den nabitý nevšedností.

Následující prázdninová dopoledne byla věnována zejména malování a modelování broučků. Děti, které za námi přišly tvořit později, a nestihly tak práci s panem loutkářem, se pustily do tvorby loutek samy, inspirovány tím, co vyrobili jejich kamarádi. Po „usilovné“ práci prostředří knihovny nabídlo dětem relaxaci v pohodlném křesle s šálkem čaje a knížkou v ruce.

Fantazie, nápaditost a nadšení provázely celou tvůrčí dílnu a spokojenost se dala číst jak v očích dětských

účastníků, tak i nás dospělých, kteří jsme jim „byli k ruce“.

Své výrobky děti přihlásily do výše uvedené soutěže.

Březnová Noc s Andersenem nabídla svým nocležníkům „Broučkářů“ zaměřenou na dílo Jiřího Trnky tak, aby četba a aktivity noci také podpořily účast dětí v soutěži. Plánovaná výroba ručního papíru se stala základem pro ilustrační /výtvarnou/ dílnu, která dodá to, co samotnému papíru schází – pěknou ilustraci, opět inspirovanou tvorbou pana Trnky. Dílna se konala o velikonočních prázdninách. Dílně tvůrčího psaní vyhradíme jednu květnovou či červnovou sobotu.

Letní hodnocení soutěžních prací vystřídá jejich podzimní výstava přímo v knihovně.

Podzimní čas přinese také nabídku nových výukových lekcí a čtenářských dílen zaměřených na tvorbu Jiřího Trnky a zprostředkuje setkání s vybraným českým spisovatelem a ilustrátorem dětských knih. Doufáme, že se knihovně v rámci projektu podaří uskutečnit plánované setkání se spisovatelem Milošem Kratochvílem a ilustrátorkou Markétou Vydrovou. Pokusíme se zajistit i setkání s Klárou Trnkovou pořádající besedy o svém slavném otci,

Jiřím Trnkovi. K výukovým lekcím připraví knihovna tematické kuffříky, jejichž obsah bude tvořen reprodukcemi, pohlednicemi, plakáty a knihami s Trnkovými ilustracemi objednanými u Studia trnka (<http://www.studiotrnka.cz/web/>). Pro mateřské školy plánujeme výukovou lekcí „Český animáček“ s promítáním Trnkových animovaných filmů pro děti, pro základní a střední školy pásmo k dílu J. Trnky: ilustrace dětské knihy, Bra3 v triku, čtenářská dílna s J. Trnkou apod.

Kromě padajícího listí nám v tomto roce listopad nabídne čtení soutěžních prací mladých autorů, kteří se zapojili do literární části soutěže.

Měsíci prosinci pak nezbude než projekt vyhodnotit a uzavřít a nám nabídnout ohlédnutí za naší celoroční „trnkovskou“ procházkou.

Šťastnou cestu a jistý krok všem soutěžícím, čtenářům, dětem i veřejnosti přeje Městská knihovna Hodonín.

Více informací na www.knihovnahod.cz.

Fotogalerie na http://bohdanakrepinska.rajce.idnes.cz/Jarni_prazdniny_v_knihovne_2012

Svatava Hýbnerová, Bohdana Křepinská

Věrnostní program Knihovny Karla Dvořáčka ve Vyškově

V posledních letech již knihovny přestávají poskytovat jen výpůjční a informační služby, ale stávají se kulturním a sociálním centrem všech komunit dané oblasti. Také návštěvníci vyškovské knihovny si již zvykli na to, že zde najdou nejen tisíce knih, novin, časopisů, CD, přístup k internetu a vldný personál, ale také výstavy, besedy se spisovatelem, odborné semináře, hudební pořady, kurzy apod.

Současná ekonomická krize doléhá nejen na průmysl a podnikatele, ale také na kulturní sféru. I když vyškovské knihovně její zřizovatel v letošním roce příspěvek nesnížil, růst cen knih, energií, služeb, honorářů apod. nás nutí k ještě obezřetnějšímu nakládání s finančními prostředky.

Přesto všechno si nepřejeme, aby naši věrní čtenáři tyto ekonomické potíže pocítili. Chceme pro ně i nadále zachovat kvalitní knižní fond a pořádat zábavné i poučné akce za účasti regionálních i celostátních osobností. Podpora čtenářství je pro nás prioritou.

Z těchto důvodů **Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově vyhláší pro své registrované čtenáře tzv. věrnostní program.** Chceme tím posílit spokojenost stávajících členů a získat důvěru budoucích čtenářů.

Nový program zvýhodní držitele platného čtenářského průkazu KKD Vyškov při návštěvách placených akcí – besed, kurzů, cyklů seminářů, Akademie 3. věku apod.

První „věrnostní akci“ byl cestovatelský festival WORLDFILM. Jeho zakladatelé Petr Horký a Miroslav Náplava představili svoji novou knihu a film Albánie – kráska se špatnou pověstí o nejdivočejší zemi Evropy. Na programu byl také film Latim – Obřezané, unikátní svědectví českých filmařek Lenky Klicperové a Olgy Šilhové. Vstupné pro držitele platného průkazu do KKD Vyškov činil 30 Kč. Ostatní 60 Kč. Už tento den někteří návštěvníci využili naší nabídku a přihlásili se do knihovny.

Samozřejmě nezůstane pouze u této akce. Do věrnostního programu jsme zařadili např. setkání s Josefem Klímov v mediálně známém pořadu Soukromá dramata a březnové cykly počítačových kurzů.

Výhody registrovaného členství v KKD Vyškov chceme poskytnout co nejvíce zájemcům. Vždyť i nejvyšší roční registrační poplatek 200 Kč pro dospělé uživatele je nižší než průměrná cena jedné knihy, ze kterou jsme nakupovali v roce 2011 (252 Kč; průměrná cena hudebního CD a audioknihy 166 Kč, průměrná cena ročního předplatného časopisu 548 Kč).

Proto v nejbližší době připravujeme propagační akce, v rámci kterých se lidé mohou do naší knihovny přihlásit za velmi zvýhodněnou cenu či získat „průkaz do knihovny“ zcela zdarma. Stačí sledovat informace na našich oficiálních internetových stránkách, Facebooku, Twitteru nebo přímo v knihovně.

Být členem vyškovské knihovnické rodiny se vyplatí!

Zdeňka Adlerová

Moje Veličenstvo kniha

Moje Veličenstvo kniha je u nás ojedinělá soutěž pro děti a mládež o neoriginálnější vlastnoručně vytvořenou knihu. Soutěž je určena dětem a mladým lidem do 18 let.

S nápadem organizace této soutěže přišli před více než osmi lety ve sdružení EkoCentrum Brno, které působí již od roku 1990 a zaměřuje se na podporu a propagaci ekologicky šetrného a zdravého životního stylu. EkoCentrum Brno provozuje specializovanou knihovnu, v níž je nyní k dispozici téměř 5 000 titulů. Kromě toho působí sdružení jako vydavatelství a knihkupectví, takže ke knihám tady mají opravdu blízko.

Cílem výtvarně literární soutěže je zejména pěstování osobního vztahu dětí ke knize a k literatuře. Soutěž představuje knihu jako náročný soubor uměleckých a řemeslných disciplín zahrnující textovou,

výtvarnou a typografickou složku včetně finálního knihařského zpracování. Ale současně vysílá ke svým účastníkům přitažlivé poselství: vytvořit svou knihu dokáže každý, přičemž to nejcennější na ní je osobní vklad a originalita. Po zkušenostech ze sedmi úspěšně uskutečněných ročníků je možné s radostí konstatovat, že vlastní knihu, samozřejmě v podobě odpovídající věku a schopnostem, jsou s nesmírnou dávkou originality schopny vytvořit i nejmenší děti. Do soutěže již byl přihlášen například výtvar předškoláka, který se teprve učil psát, takže jeho kniha byla malým sešitkem složeným s obrázků a několikaslovných komentářů, popisujících s okouzující bezprostředností průběh jednoho dne v rodině.

Aby bylo možno soutěžní příspěvky posoudit, zasedá každoročně odborná porota, složená například

z odborníků na knižní tvorbu, literárních a dramatických autorů, pedagogů či novinářů. Porota posuzuje předložené práce podle několika kritérií. Naplnění každého z kritérií přináší body navíc, ale není bezvýhradnou podmínkou, aby byly všechny posuzované složky zastoupeny. Zvítězit tedy může třeba kniha, která neobsahuje žádný text. Hodnotí se zejména celkový dojem, výtvarné pojetí knihy, využití přírodních a recyklovaných materiálů, literární složka, technické zpracování a originalita. O originální délka není v soutěži nikdy nouze: mohli jsme vidět knihu s přílohou – vloženým CD, knihu ve tvaru misky z ručního papíru, knihu – konzervu nebo dokonce knihu – hada. Mezi rekordmany patří kniha 140 cm vysoká. Zajímavý je i přístup mladých tvůrců k využití přírodních a recyklovaných materiálů při tvorbě knihy: zastoupena byla už kniha s kořením, herbář, knihy z vlastnoručně vyrobeného papíru, knihy z počítačového odpadu nebo kniha o Skotsku, jejíž desky byly pokryty látkou z vyřazené vlněné sukně autorky, pokryté charakteristickým kostkovaným vzorem.

Loňského 7. ročníku soutěže *Moje Veličenstvo* kniha se zúčastnilo 78 prací, 51 od individuálních autorů a 27 od autorských kolektivů. To je vzhledem k mimořádné náročnosti soutěže skvělý výsledek.

V letošním roce vyhlásilo EkoCentrum Brno již 8. ročník soutěže. Patronkou je úspěšná sportovkyně

Šárka Kašpárková, mistryně světa v trojskoku, která při vyhlášení soutěže zavzpomínala na svoje oblíbené dětské knihy.

Slavnostní vyhlášení výsledků soutěže proběhlo 20. dubna 2012 v terénním středisku v Babicích nad Svitavou. Pozváni byli všichni účastníci soutěže, pro které byly připraveny krásné knižní ceny, originální dort a také tvořivé dílničky. Vítězové soutěže si odnesli diplomy, knižní ceny, čtenářské průkazy do Knihovny Jiřího Mahena. Letošní ročník soutěže přinesl rekordní účast: mladí tvůrci do ní přihlásili celkem 119 knih, z toho 67 bylo od individuálních autorů a 52 od autorských kolektivů. Titul Veličenstvo kniha 2012 za nejoriginálnější vlastnoručně vytvořenou knihu si odnesli sourozenci Tereza a Ondřej Marečkovi, kteří vytvořili knihu *Putování*. Všechny vítězné práce byly vystaveny v květnu 2012 v Knihovně Jiřího Mahena v Brně na Koblížné ulici.

Práce do soutěže bylo třeba doručit nejpozději do konce března. Soutěžilo se v těchto kategoriích: jednotlivci (do 6 let, 7 až 9 let, 10 až 13 let, 14 až 18 let) a kolektivy (do 6 let, 7 až 9 let, 10 až 13 let, 14 až 18 let).

Podrobné informace k soutěži a spousta dalších zajímavých informací najdou zájemci na stránkách www.ecb.cz.

Zbyněk Zavadil

Jiným pohledem

Motto: *„Handicapovaný člověk poznává své skryté zdroje sil teprve tehdy, když se s ním jedná jako s normálním.“* Gottfried Keller

Dnešní vizuálně zaměřená společnost má mnoho předsudků a zaběhlých stereotypů ve vztahu k lidem s těžkým postižením zraku. Je těžké si představit, že takový člověk může žít plnohodnotný život. Často je vnímán jako zcela závislý na pomoci druhých a tedy neschopný. Život se zrakovým

handicapem je v očích vidících nepředstavitelný a tedy nemožný.

Při běžném setkání (na ulici, v MHD, v obchodě, na úřadě apod.) často nevíme, jak nevidomého člověka oslovit, jestli pomoci a jakým způsobem. Netušíme, jak reagovat na jeho postižení. Pokud ho oslovíme, mohou vznikat rozpačité situace, které jsou oboustranně nepříjemnou zkušeností. Pro člověka s těžkým postižením zraku může být těžké říct si o pomoc

Nadační fond
Českého rozhlasu

BÉZMEZÍ o.s.

nebo naopak vysvětlit, že pomoc nepotřebuje. Často má za sebou negativní zážitek, nebo je pro něj jeho potřeba obtížně popsatelná. Jejich „jiný pohled“ totiž není jednoduché vysvětlit. I dobře míněná pomoc pak může situaci spíše komplikovat, nebo se v lepším případě minout účinkem. . .

Tato negativní zkušenost se může přenášet na další zdravotně postižené osoby a mít vliv na ochotu jakkoli těmto lidem pomáhat.

Bezmezí, o. s. na tento problém reaguje nabídkou zážitkových seminářů JINÝM POHLEDEM veřejnosti, organizacím a školám v Brně a blízkém okolí.

Poznávání života lidí s různým typem zdravotního postižení zážitkovou formou je totiž ověřený způsob, jak nejlépe pochopit jejich specifické potřeby. Zdraví lidé si mohou vyzkoušet simulaci zrakového postižení na vlastní kůži a v bezpečném prostředí. Více se tak přiblíží jejich prožívání skrze osobní zkušenost. Ta nejvýstižněji ukazuje každodenní problémy lidí s těžkým postižením zraku. Zároveň přináší i zkušenost s odlišným způsobem vnímání a prožívání, které může být v mnohém obohacující a velmi inspirativní.

V České republice komplexní projekt zážitkových seminářů o problematice zrakového postižení chybí. Jde přitom o způsob, jak pomáhat lidem s těžkým postižením zraku „z druhé strany“. Ne tak, že dáme peníze do pokladničky a zase se s dobrým pocitem vrátíme ke svému životu. Umožňuje zamyslet se nad vnímáním a každodenním fungováním člověka, který se na svět dívá jinak než zrakem, a získat tak hlubokou osobní zkušenost.

Interaktivní zážitkové semináře JINÝM POHLEDEM kromě vzdělávacího cíle také podporují stmelení kolektivu prostřednictvím společného zážitku, a působí tedy jako prevence sociálně patologických jevů. Nabídka seminářů je určena široké veřejnosti, studentům a pedagogům běžných škol, i škol, které integrují studenty s těžkým postižením zraku, zaměstnancům různých organizací, firem apod.

Náplň seminářů a jejich délka se odvíjí podle dohody s jednotlivými institucemi. Přizpůsobuje se věku a potřebám účastníků.

Mladším dětem je určena hravější forma s názvem *Můj běžný den aneb Jak to vidím já*. Děti se setkávají s nevidomou kamarádkou, se kterou prožívají její běžný den. Zkouší si řešit pomocí her a soutěžní situace, se kterými se setkává.

Do všech činností jsou zapojeny pomůcky pro osoby s těžkým postižením zraku. Průběžně je poskytován prostor pro zpětnou vazbu a otázky dětí. Ty by se měly dozvědět, kdo je nevidomý a kdo slabozraký, k čemu slouží bílá hůl a další pomůcky, jak správně doprovázet, nabízet pomoc apod.

Semináře pro starší a dospělé nabízejí intenzivnější zážitek s běžnými činnostmi v reálném prostředí za simulace slepoty nebo slabozrakosti. Důraz je kladen na pohyb s vidícím průvodcem a s bílou hůlí i na základní sebeobsluhu. Účastníci si mohou vyzkoušet pomůcky pro zrakově postižené, včetně speciálně upraveného počítače a mobilního telefonu. Získají více informací o problematice zrakového postižení a speciální simulační brýle jim přiblíží vidění s různým typem postižení zraku. Vždy je přítomný také nevidomý lektor, se kterým účastníci mohou své zážitky a zkušenosti konfrontovat, ptát se a tak si vytvářet reálný obraz o fungování těchto lidí v běžném životě. Na závěr je ponechán dostatečný prostor pro zpětnou vazbu a sdílení účastníků.

Vedle těchto seminářů nabízí Bezmezí, o. s. také kratší 2 hodinové zážitkové semináře zaměřené na další činnosti:

Zážitkový seminář modelování NA DOTEK: modelování poslepu Axmanovou technikou modelování (ATM), která byla vytvořena pro osoby s těžkým postižením zraku.

Zážitkový seminář taneční improvizace LETMO: tanec a pohybové aktivity za simulace slepoty.

Zážitkový seminář MUZIKOTERAPIE: práce s dechem, zvukem, tónem a rytmem, s lidským hlasem, hra na etnické hudební nástroje, na africké bubny djembe, sebezkušenostní hry i relaxace.

JINÝ POHLED může být inspirací k objevení dalšího rozměru a kvality zdánlivě obyčejných každodenních věcí a situací. Může se stát cestou k sobě, k vlastní sebereflexi. Přináší však také schopnost odhodit zaběhlé předsudky vůči lidem s těžkým postižením zraku. Odhaluje jejich skutečné potřeby a nese s sebou poselství o tom, že mnozí jsou handicapovanými pouze v našich očích.

Veškeré semináře jsou vedeny odbornými kvalifikovanými lektorkami s několikaletou zkušeností v dané oblasti.

Více informací na www.bezmezi.cz

Kontaktní osoba: Mgr. Lenka Pláteníková, M: +420 776 022 068, lenka.platenikova@bezmezi.cz

- obavy účastníků z takovéto formy studia – např. v oblasti technických problémů
- nízká počítačová gramotnost budoucích studentů – knihovníků.

Postoj knihoven k e-learningovým kurzům můžeme obecně označit jako kladný a napříč rozhovory s osobami zajišťujícími vzdělávání pro knihovníky můžeme v této souvislosti slyšet slova jako přínosné, líbí nebo úžasné. Horší to je však s plány do budoucna. V případě knihoven s již existujícími kurzy můžeme očekávat zaměření se především na zkvalitnění těchto aktivit (což lze hodnotit jenom kladně). Téměř všechny knihovny (se kterými byl výzkum prováděn) bohužel deklarují, že vytváření nových kurzů z různých důvodů neplánují. Dalo by se říct, že pokud se neobjeví výraznější impuls, který by knihovny motivoval k vytváření nových e-learningových kurzů, nemůže se do budoucna s masivnějším rozšířením této formy vzdělávání počítat.

Existující kurzy

V současnosti již existuje několik e-learningových kurzů, které s menší či větší úspěšností hrají svou roli ve vzdělávání knihovníků. Kladné reakce jejich účastníků však ukazují, že zájem ze strany knihovníků existuje a proto není třeba se této formy vzdělávání příliš obávat.

Kurz Akvizice

Nemoderovaný kurz zaměřený na témata týkající se problematiky akvizice (způsoby, zdroje, akviziční politika) je garantovaný Národní knihovnou ČR. Kurz je provozován v rámci Moodle Univerzity Karlovy v Praze na adrese <http://dlk.cuni.cz/>. Vzhledem k tomu, že kurz není moderovaný, nelze mluvit ani tak o výuce jako spíše o individuálním průchodu studenta kurzem. Účastník tak není vázán na otevírání nových kapitol a kurz je mu zpřístupněn ihned po registraci a získání klíče. V současné době (únor 2012) je v kurzu registrováno celkem 80 studentů, ale za aktivní můžeme považovat pouze 3 (přihlásili se kdykoliv během posledních 40 měsíců).

Kurz katalogizace

Za jeden tematický celek lze považovat 6 kurzů zaměřených na katalogizaci ve formátu MARC21 a UNIMARC, které jsou

opět garantovány Národní knihovnou ČR a dostupné prostřednictvím Moodle UK v Praze (odkaz viz výše). Studium v kurzech není nijak časově omezeno a jsou otevřeny pro potřeby účastníků dlouhodobě. Student tak má možnost studovat pouze dílčí část kurzu, není vázán na dobu otevírání nových modulů nebo startem kurzu v určitou dobu. I přes jednoduché zpracování těchto kurzů lze velmi kladně hodnotit fakt, že materiály jsou připraveny tak, aby je mohla využít jakákoliv jiná knihovna pro vlastní školení v této oblasti.

Knihovnické minimum

Kurz vytvořený, spravovaný a tutorovaný Moravskoslezskou vědeckou knihovnou (MSVK) v Ostravě se zaměřuje zejména na pracovníky bez odborného knihovnického vzdělání, kterým by měl umožnit získat nezbytné znalosti a dovednosti v oblasti základních knihovnických dovedností. Přístup do kurzu je omezen na uživatele s registrací, která je prováděna pověřenou osobou MSVK a v současnosti je realizován již čtvrtý běh tohoto kurzu. Kurz je provozován na portále www.kurzy.knihovna.cz, který funguje na platformě LMS Moodle. V současnosti je do kurzu zapsáno více než 100 studentů.

E-learningový kurz knihovnické angličtiny (e-LKA)

Kurz vznikl v rámci předmětu Aplikační seminář Kabinetu informačních studií a knihovnictví na Masarykově univerzitě v Brně. Cílovou skupinou jsou zaměstnanci všech typů knihoven, které bychom mohli označit u úrovni znalostí anglického jazyka jako falešné začátečníky. Kurz je stejně jako předcházející provozován na portále www.kurzy.knihovna.cz. I přes velký zájem o kurz je do každého běhu zapsáno maximálně 60 studentů a v současnosti je připravováno ve spolupráci s autorkami kurzu jeho pokračování.

Kurz projektového managementu (KPM)

Tento kurz vznikl v rámci Kabinetu informačních studií a knihovnictví a zaměřuje se na témata související s problematikou projektů – plánování, realizace, monitoring, financování ale také softwarová podpora či práce v týmu. Jedná se o tutorovaný kurz provozovaný

na portále www.kurzy.knihovna.cz, do jehož jednoho běhu je zapisováno maximálně 30 účastníků.

Základy výzkumů v knihovnách

Kurz vznikl také pod patronací KISK ve spolupráci s projektem PARTSIP a na přelomu let 2011 a 2012 proběhl jeho první tutorovaný běh, kterého se zúčastnilo 30 studentů. Jednotlivé moduly jsou zaměřeny na témata do přípravy až po závěr výzkumu a prezentaci výsledků, benchmarking knihoven nebo výzkumy čtenářů a čtenářství. Stejně jako předcházející tři kurzy jej naleznete na portále www.kurzy.knihovna.cz

Další zajímavé kurzy

Na portále www.kurzy.knihovna.cz jsou k dispozici další otevřené či uzavřené kurzy, mezi nimiž můžeme nalézt například e-learningovou oporu pro rekvalifikační knihovnický kurz organizovaný Moravskou zemskou knihovnou v Brně nebo kurz zaměřený na samotnou problematiku e-learningu s názvem Net-Trainers (momentálně prošel testovacím během, oficiální spuštění pro širokou veřejnost je plánováno v průběhu roku 2012). Dále pak volně dostupné kurzy zaměřené na problematiku autorského práva nebo kopii e-learningového kurzu Kreativní práce s informacemi,

který je vyučován Kabinetem informačních studií a knihovnictví MU.

A jak dále?

Pozitivní zpětná vazba na všechny existující e-learningové kurzy by mohla naznačit další směřování ve vzdělávání zaměstnanců knihoven. Zájem ze strany samotných knihovníků lze dokumentovat i číslem, kdy na portále www.kurzy.knihovna.cz je registrováno téměř tisíc uživatelů z více než 130 českých měst a obcí. Jestli ale dojde k masivnějšímu rozvoji této formy vzdělávání, můžeme jenom spekulovat a věřit, že se k stávajícím aktivitám do budoucna připojí i další knihovny.

Pro zájemce o problematiku e-learningu a jeho aplikaci nejen v knihovnickém vzdělávání doporučuji „fandit“ stránce na Facebooku – <http://www.facebook.com/kurzy.knihovna.cz>. Zde se mimo jiné v nejbližší době dozvíte i podrobnější informace o nově připravovaném e-learningovém kurzu, který je připravován v rámci Sekce experimentálního knihovnictví (SEX). Tento kurz bude tematicky zaměřen na problematiku informačního vzdělávání a jeho cílovou skupinou jsou zaměstnanci všech typů veřejných knihoven. Spuštění kurzu je plánováno v druhé polovině roku 2012.

Jan Zikuška

Ebooky, rok třetí: poznámky nakladatele

V posledních měsících se v eboocích děje spousta zajímavých událostí. Jako nakladatel, který v ČR začal ebooky prodávat už v roce 2010, máme určitou zkušenost, o níž se s vámi rádi podělíme. Berte však následující text jako trochu neucelený a zaujatý souhrn poznámek k tématu od subjektu, který se knihami a ebooky živí.

Názor pro zahřátí: lidé čtou víc a víc

V USA se ukázalo, že čistě díky možnosti zvětšit písmo se ke čtení knih vrací velká část starší generace, která

přestala číst kvůli zhoršení zraku. Podobně se ke knihám díky tzv. cool-faktoru pracovává armáda dětí – donedávna hráčů počítačových her, kteří dříve knihou akorát vypodkládali svoje Nintendo. Potřeba sdílet své čtenářské zážitky dala vzniknout několika skvělým sociálním sítím zaměřeným čistě na čtenáře (u nás např. bookfan.eu, venku.goodreads.com) – a žije to tam jako málokde.

Intelektuální založpěvy z posledních dvou dekád „že lidi nečtou“, a „že kniha umírá“ podle nás ztrácejí opodstatnění. Jedním z úžasných momentů je, že

nejstahovanějšími (bezplatnými) knihami v českém iBookstore jsou dlouhodobě knihy Karla Čapka s „R.U.R.“ z roku 1920 v čele (jinak je to špatně naformátovaný ebook – proto tak málo hvězdiček, a samozřejmě skvělá nadčasová „sci-fi“ – paradoxně o vítězství strojů nad lidmi).

Je to nejspíše tak, že lidé čtou, lidé čtou čím dál tím víc, ale trochu jinak, než jsme si kdy mysleli, že budou číst. Jsme rádi, že žijeme v této převratné době.

My a ebook – jak je děláme

Připravit ebook z pár let staré knihy je kupodivu neuvěřitelná dřina. Čtenáři očekávají vysokou kvalitu, nízkou cenu a uvedení na trh nejlépe souběžně s papírovou verzí knihy. To jsou velmi kritické požadavky. Nástroje chybějí, know-how sbíráme po cestě a zatím nemáme komu delegovat složitější zadání, takže si ebooky sázíme sami.

Zatím jsme si prošlapali dvě cesty:

- a) export souboru ve formátu .epub z inDesignu a jeho následné opravování a ladění tak, aby byl skutečným a použitelným epubem ve čtečce;
- b) export čistého (či lehce „otagovaného“) HTML kódu, který též ještě vyčistíme a vrátíme do něj ručně prvky, které exportem zmizely.

Výhoda postupu a) je, že je rychlejší. Nevýhoda je, že se v kódu pak nevyznáme, protože „po cestě“ se v něm kumulují různé viditelné chyby, nebo i jen „skryté“ tagy a prvky, které zdrojový kód činí nepřehledným. Další dodatečné úpravy či klonování pro další platformy jsou pak velmi problematické.

Výhoda postupu b) je transparentnost, přehlednost a snadná modifikovatelnost pro další platformy, bohužel za cenu ruční práce a velkého úsilí.

Většinou používáme cestu b).

My a ebooky – fakta

Od listopadu 2010, kdy jsme uvedli na trh první ebook (Jak sbalit ženu 2.0), do dne psaní tohoto příspěvku, jsme postupně (zhruba v tempu jedna kniha za měsíc) konvertovali a uváděli na tento trh i další naše knihy, a došli k číslu jedenáct (další knihy právě konvertujeme). Jan Melvil

Publishing není velký nakladatel, ale považujeme to zatím spíše za výhodu.

Pouze s těmito deseti tituly jsme za toto období skrze platformu Wooky prodali cca **2500** ebooků.

V listopadu 2011 jsme „na zkoušku“ vstoupili i do Apple iBookstore, kde v tuto chvíli máme devět titulů. Dosud (za cca čtyři měsíce) se prodalo **1300** těchto titulů.

Konečně nástroj – iBooksAuthor?

Zatím jen na něco.

Apple si je vědom, že se svým iBookstore co do nabídky titulů zaostává za Amazonem a že knihy a učebnice jsou velký byznys, kde zaspát nesmí. V lednu proto věnoval svůj event oznámení o svém vstupu do oblasti učebnic – tedy primárně zatím jen v USA.

Je to nesmírně zajímavé téma, ale my se chceme zaměřit jen na jeden jeho vedlejší aspekt, který se dotýká našeho vydavatelství. Součástí uvedení „učebnicového“ projektu je také aplikace pro OS X iBooksAuthor pro snadný návrh ebooků ZDARMA. První dojmy veřejnosti i naše byly nadšené, další hodiny a experimentování a zkoumání však svět tvůrců komerčních publikací (případně těch, kteří staré knihy konvertují a vhodné nástroje jim zoufale chybějí) zase vrátily na zem. Proč?

- tento produkt je určený primárně pro vytváření interaktivních (!) učebnic, nikoli obecně pro tvorbu ebooků – tomu odpovídá i omezený výběr šablon, které lze pro knihu použít – a které lze upravovat jen s velkými omezeními; na možnou „přesazbu“ knih vysázených např. v inDesignu zapomeňte – musíte začít od základu znovu;
- knihu vytvořenou Authorem nesmíte šířit za peníze jinak než přes Apple iBookstore; ehm, navíc: pokud vám ji Apple schválí;
- kniha může mít jen jeden formát (rozměr výška x šířka), a to formát displeje iPadu; pokud by se tedy například nakladatel rozhodl, že zkusí použít Authora pro převod některé své starší knihy, musel by ji jednak upravit do správného poměru stran (což je zejména u obrázkových knih problém), změnit její layout

a navíc ji přesázet komplet znovu, žádný import (z InDesignu či čeho) neexistuje;

- ze strany Apple tedy nejde o filantropický krok, ale o podporu tvorby a šíření *nových knih a učebnic* s interaktivními prvky, v nichž se může pokusit mít navrch nad Amazonem.

Tolik tedy náš „rok s ebooky“. Pokud se jim u nás bude nadále takto dařit a trošku si na sebe vydělají, zainvestujeme a rozšíříme naše ebooky i do dalších formátů a platform a samozřejmě budeme pracovat na jejich zdokonalení.

Tomáš Baránek

Zelená knihovna

„Zelená knihovna“ je projekt, který se snaží vnést do knihoven více environmentálního chování. Knihovny jsou instituce, které by měly jít příkladem nejen svým uživatelům, ale i ostatním institucím. V současné době neexistuje žádný standard, podle kterého se knihovny mohou řídit. Na webu zelena.knihovna.cz bude k dispozici eko-test, který si knihovny budou moci vyplnit a zjistit, zda jejich knihovna je „zelená“ a na jaké úrovni. Projekt realizují Sylvie Strýčková, Šárka Gachová a Ondřej Lukáš, studenti Kabinetu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

1. „Zelená“ knihovna?

V dnešní době nejsou pojmy zelené úřadování (1) nebo zelené nakupování (2) žádnou novinkou. Jsou to zavedené termíny, které běžně slycháváme a víme o nich. Ale zelená knihovna? Nebojte, není to žádná knihovna ve stylu hnutí hippies. Je to čím dál častěji běžná praxe v zahraničí a první vlašťovky jsou i v ČR. Tento projekt se snaží ukázat, že činnost a chování, se kterým se v knihovnách setkáváme, jde i šetrněji k životnímu prostředí. Toto chování má za následek nejen dobrý pocit a odlehčení „planety“, ale přináší s sebou také finanční úspory. V knihovnické praxi se setkáváme s různými zákony, doporučeními nebo standardy, ale žádný se nevěnuje této problematice. Proto vytvoříme tzv. „desatero zelené knihovny“, které by mělo pomoci se lépe orientovat v tom, co můžeme zlepšit a jakým způsobem. V České republice existuje přes šest tisíc knihoven a právě tento počet má obrovský potenciál, aby knihovny

přestaly být popelkami a ukázaly, že mají místo nejen v naší kultuře a jsou potřebné, ale mohou také ovlivnit a motivovat své uživatele i ostatní instituce a knihovny.

2. Gró našeho projektu

• Výzkum

V září 2011, kdy začal náš projekt, jsme si za jeden z hlavních cílů stanovili výzkum. Chtěli jsme zjistit, zda knihovny o tuto problematiku mají zájem, jaké mají povědomí o zeleném úřadování a na jaké jsou úrovni. Jaké jsou příčiny jejich eko či neekologického chování. Zda jde spíše o finanční nebo lidskou stránku.

Na začátku února proběhl výzkum formou webového dotazníku. Obsahoval 18 otevřených a uzavřených otázek. Ptali jsme se, zda třídíte odpad, zda a v jakém množství používáte recyklovaný papír, jestli jste zavedli úsporná opatření, podporujete cyklopravu, nákup výrobků fair trade, pořádání akcí s enviro tematikou, dáváte o svém chování vědět uživatelům a ostatním knihovnám.

Otevřené otázky nám potvrdily, že v některých knihovnách vážně komunikace mezi zřizovatelem, vedením a zaměstnanci. Víme, že dispozice mnohých knihoven nejsou vyhovující a že ekonomické hledisko hraje významnou roli, ale právě díky zelenému úřadování se tato situace může změnit. Ukázalo se také, že knihovny nejsou dostatečně informované o situaci v jiných knihovnách, o jejich akcích, s jakými institucemi lze spolupracovat a i tento nedostatek se pokusí řešit web Zelené knihovny.

• Web s eko-testem

Jak jsme se již zmínili, na webové stránce **zelena.knihovna.cz** bude i eko-test, kde knihovny zjistí, jak na tom jejich pracoviště je. Pokud test odhalí nedostatky, nabídne hned různé tipy a řešení, které se týkají zeleného úřadování a nakupování. Na webu budou také příklady dobré praxe v knihovnách.

• Odborné workshopy a semináře

Na podzim roku 2011 proběhl v Knihovně Jiřího Mahena první workshop. Téma bylo jasné „Zelené úřadování“. Přednášejícím byl vedoucí ekologické poradny Ekologického institutu Veronica a významný odborník na zelené úřadování Mgr. Ing. Petr Ledvina. Další workshop se konal 7. 6. 2012 v Krajské knihovně Vysočiny, dále pak podle zájmu knihoven.

• Monitoring tří knihoven s ekologicky šetrným provozem

Podle zásad zeleného úřadování jsme vybrali tři vzorové knihovny, které jsme navštívili a které budou taktéž uveřejněny na našem webu. Ke každé knihovně bude připojen rozhovor a fotodokumentace. Věříme, že vás tyto knihovny budou inspirovat a motivovat.

3. Co je „zelené úřadování“ a čím se zabývá?

„Zelené úřadování je zkrácený název pro environmentálně příznivé chování institucí...“ (3)

Zelené úřadování se zabývá chováním institucí, zeleným nakupováním. Zátěž životního prostředí se snížila díky ekologicky příznivému provozu. Zvýšením poptávky se zlepšila dostupnost výrobků a snížila se jejich cena. Kromě toho se také vylepšilo prostředí pro pracovníky a návštěvníky instituce. Díky těmto faktorům se zvýšila kredit dané instituce, která je taktéž dobrým příkladem pro občany nebo úřady. Hlavní oblasti zeleného úřadování jsou:

1. Kancelářské potřeby
2. Papír a výrobky z papíru
3. Nakládání s odpady
4. Spotřeba energie
5. Čištění a úklid
6. Zařízení interiéru, podlahové krytiny a nátěrové hmoty
7. Hospodaření s vodou

8. Jídlo – občerstvení na poradách, kantýna, jídelna
9. Doprava (4)

Do zeleného úřadování patří také zelené nakupování. Pokud něco kupujeme, měli bychom upřednostňovat české výrobky nebo ty, které mají certifikát Fair Trade. Tyto výrobky nabízí pěstitelům a řemeslníkům spravedlivé obchodní podmínky, důstojný život a pro nás spotřebitele to znamená, že jsme měli možnost pomoci lidem, kteří si nemohou dovolit mít takové štěstí, jaké máme my. V dnešní době tyto výrobky najdeme nejen ve specializovaných prodejnách se zdravou výživou, ale také ve větších nákupních řetězcích. (5) Pokud si už výrobek koupíme, měli bychom pamatovat na pravidlo tří R: redukuj, renovuj, recykluj! (6)

4. Jaká je situace nyní?

V České republice existují ekonačky, které se zaměřují na produkty a služby obecně. V současnosti se jí pyšní přes 100 českých i zahraničních firem, do tohoto seznamu však nespadá žádná knihovna!

Situace v zahraničí jasně dokazuje, že „zelené knihovny“ opravdu existují. Prvním příkladem je The Seattle Public Library (7) a druhým National Library in Singapore. (8) Jsme velice rádi, že i u nás se objevují první knihovny, kterým záleží na životním prostředí a tento zájem praktikují i v knihovnách. O změny se snaží v Knihovně Kroměřížska (9) a ve Vědecké knihovně Olomouc. (10)

5. Podílíme se na...

23. dubna jsme v rámci oslav Den Země připravili zábavně naučné odpoledne pro děti, které přišly na pobočku Lesná KJM v Brně. Pro děti byl připraven bohatý program. Děti vyráběly papírové náhrdelníky a náramky z novin, vystřihovaly obrys svých rukou a společně jsme je lepili na zmenšený model planety a také se dozvěděly, jak se třídí odpad a co se z něj opět dělá.

Je potřeba, aby se knihovny zapojily do výchovy svých dětských uživatelů a ukázaly, že životní prostředí jim není lhostejné. Den Země je jedna z mnoha akcí, do kterých se může kterákoliv knihovna zapojit.

12. května jsme se účastnili akce „Férová snídaně ve vašem městě“. Ta se konala při příležitosti oslav Světového dne pro fair trade. Tato událost má jednoduchou

myšlenku. Lidé po celém světě se setkávají, aby posnídali z fair trade nebo lokálních produktů a ukázali, že jim záleží na spravedlivém obchodu. V loňském roce se této akce zúčastnilo 41 měst a přišlo posnítat na 2 500 lidí. V tomto počtu byly

také dva zástupci knihoven a to konkrétně Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově a Městská knihovna Louny. (11) Akce podobného typu jsou výbornou příležitostí pro to, jak nalákat čtenáře do knihovny a zároveň přispět dobré věci.

Mohlo by se zdát, že tento projekt je velice smělý. Snažit se do českých knihoven vnést více environmentálního chování. Věříme, že se všichni zamyslí nad svým chováním na svém pracovišti nebo že se čtenáři budou více zajímat, jak je na tom jejich knihovna, kterou navštěvují. Jsme přesvědčeni, že stačí málo, aby se pohnuly ledy v českém knihovnickém prostředí!

Kde nás najdete:

Web: <http://zelena.knihovna.cz/>

Facebook: Zelená knihovna <https://www.facebook.com/zelena.knihovna>

Email: zelena@knihovna.cz

Představujeme vysokoškolské knihovny

Knihovna univerzitního kampusu MU: 2012

V září 2012 uplyne pět let od otevření Knihovny univerzitního kampusu (KUK), která se v univerzitním kampusu Masarykovy univerzity v Brně-Bohunicích stala útočštěm informací chtivých studentů, učitelů a vědců z fakult a vědeckých institucí, sídlících v této lokalitě. Obsluhovaná komunita zde aktuálně dosahuje téměř deseti tisíc uživatelů, konkrétně to bylo v průběhu loňského roku 9 244

Použitá literatura:

1. LEDVINA Petr. Standardy zeleného úřadování: Příručka pro menší úřady a instituce [online]. Brno: Veronica, 2007 [cit. 2012-04-12]. 32 s. Dostupné z WWW <http://www.veronica.cz/dokumenty/standardy_zeleneho_uroadovani.pdf>.
2. Osmero zeleného nakupování: aneb "jak na to" v několika bodech. In: Zelené úřadování [online]. 2007, 21. 8. 2007 [cit. 2012-04-12]. Dostupné z WWW: <http://zeleneuroadovani.cz/pravidla_zeleneho_nakupovani/>.
3. Zelené úřadování. Veronica: Ekologický institut [online]. 29. 3. 2012 [cit. 2012-04-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.veronica.cz/?id=199>>.
4. Tamtéž
5. Fairtrade: O fair trade. NaZEMÍ [online]. 2010 [cit. 2012-04-12]. Dostupné z <<http://www.fairtrade.cz/838-hlavni-principy-fair-trade/>>.
6. How To?: Reduce/Reuse/Recycle. Recycling Guide [online]. 2003–2012 [cit. 2012-04-12]. Dostupné z <<http://www.recycling-guide.org.uk/rm.html>>.
7. The Green Library [online]. 2008–29–11 [cit. 2012-04-12]. Library/Washington: Seattle Public Library – Sustainable Design & Features. Dostupný z WWW: <<http://thegreenlibraryblog.blogspot.com/2008/10/seattle-public-library-sustainable.html>>.
8. National Library Board [online]. Singapore: 2011, 2011 [cit. 2012-04-12]. About the National Library Building. Dostupné z WWW: <http://www.nlb.gov.sg/Corporate.portal?_nfpb=true&_pageLabel=Corporate_portal_page_aboutnlib&node=corporate%2FAbout+NLB%2FNational+Library+Building&corpCareerNLBParam=National+Library+Buildin>.
9. Knihovna Kroměřížska [online]. Kroměříž: 2011, 2011–09–07 [cit. 2012-04-12]. Knihovna a životní prostředí. Dostupné z WWW: <<http://www.knihkrm.cz/knihovna/knihovna-a-zivotni-prostredi.html>>.
10. PLACKOVÁ, Renata. Ekologické listy: olomoucký měsíčník [online]. Olomouc: Hnutí duha, 2009–04–09 [cit. 2012-04-12]. Zelené úřaduje i Vědecká knihovna. Dostupné z WWW: <http://www.ekologickelisty.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=560&Itemid=50>.
11. Pro média: Tiskové zprávy. NaZemí [online]. 2010 [cit. 2012-04-14]. Dostupné z <<http://www.fairtrade.cz/845-fair-trade/503-cesko-slavilo-svetovy-den-pro-fair-trade-verejneho-pilniku-se-zucastnilo-2500-lidi-ve-41-mestech-a-obodih/>>.

Sylvie Strýčková, Šárka Gachová, Ondřej Lukáš

řádně registrovaných uživatelů. Knihovna spravuje více než 207 tisíc svazků, z toho 54 tisíc ve volných výběrech. Předpláceno je téměř 60 velkých elektronických zdrojů a stovky dalších periodik a elektronických knih jsou předpláceny separátně, či v konsorciích s dalšími institucemi.

Pro představu o provozních parametrech připomenou výstupy z knihovního systému ALEPH pro statistiku r. 2011: 115 133 registrovaných absenčních výpůjček, 9 323 nově zpracovaných přírůstků, 1 919 výpůjček MVS v rámci státu, z toho převahu 1 418 výpůjček do jiných knihoven. Návštěvnost přesáhla 228 000 vstupů, což představuje při 211 otevřených dnech v loňském roce průměr 1080 vstupů denně. V knihovním katalogu jsou nově zpracovány i elektronické knihy, které trvale vlastníme. V r. 2010 se knihovna podílela na projektu Fondu rozvoje vysokých škol „Zpřístupnění obtížně dostupných dokumentů prostřednictvím elektronické prezenční výpůjčky na Masarykově univerzitě“, který pomáhá řešit nedostatek studijní literatury v mezích autorského zákona. Vznikla nová služba nazývaná „e-prezenčka“, kdy si uživatel v prostoru knihovny může na knihovním PC číst oskenovaný nedostupný titul. Následně může požádat i o jeho papírovou kopii. V tomto systému je konkrétně z fondu KUK vloženo více než 800 obtížně dostupných titulů. Nově bylo v KUK navrženo i nové rozhraní pro vyhledávání v e-prezenčkách podle oborových signatur. Více k tomuto systému naleznete na stránce: <http://www.ukb.muni.cz/kuk/?page=9>. Projekt e-prezenčka dobře zapadá do úsilí KUK nabízet uživatelům co nejširší spektrum služeb a přizpůsobit se jejich potřebám. Vzhledem k poptávce a následné nabídce elektronických zdrojů, k potřebě připravovat kvalitní podklady pro psaní závěrečných prací, včetně citací, knihovna se od počátku své existence vedle běžných informačně-knihovnických služeb aktivně zaměřila právě na podporu uživatelů a úspěšně rozvíjí informační vzdělávání. V průběhu akademického roku je to pestrá nabídka školení, kurzů a lekcí. Ty jsou zaměřené na osvojení teoretických znalostí a praktických dovedností při vyhledávání a zpracování odborných informací, k problematice plagiátorství, citování a orientování se v hodnocení vědecké kvality odborných časopisů i jednotlivých autorů. Od r. 2008 je vzdělávání poskytováno i formou e-learningových kurzů *Informační výchova* pro studenty Lékařské fakulty (LF), od r. 2011 pro studenty

Fakulty Sportovních studií, dále i pro zahraniční studenty „Information Literacy“ a pro doktorandy LF klasická výuka „Získávání vědeckých informací“. V r. 2011 to bylo 67 lekcí výuky pro 361 studentů, kteří v těchto předmětech získali i kreditové ohodnocení. Nově probíhá anketa k tvorbě předmětu „Informační výchova 2“ (prozatímní název), který by zahrnoval témata jako bezpečnost na internetu, techniky učení, nástroje na tvorbu dotazníků apod.

Na základě zájmu uživatelů jsou 2x ročně zařazovány další specializované kurzy KUK, které se zaměřují na speciální témata, např. *Hodnocení kvality odborných časopisů a publikační činnosti autora* (Impact factor, SNIP, SJR, h-index), *Jak správně citovat při psaní odborného textu a nedopustit se plagiátorství* (pravidla citování a tvorby bibliografických citací), *Jak efektivně vytvářet soupis literatury pro různé vydavatele I. – EndNoteWeb a II. – Zotero* (seznámení s aplikacemi umožňujícími vkládání citačních údajů do textu), *Tipy a rady k psaní článku do odborného časopisu* (základní pravidla struktury odborného článku a procesu jeho publikování). Pro tyto kurzy i pro denní provoz vytvořili zaměstnanci KUK s pomocí Servisního střediska MU řadu interaktivních výukových materiálů, které jsou k dispozici i na webu KUK. V únoru 2009 z některých tutoriálů vznikla elektronická publikace *Průvodce elektronickými databázemi LF a PŘ a v r. 2010 e-publikace Publikace Metodika tvorby bibliografických citací*, která obsahuje interaktivní tutoriály s návody jak citovat podle nejčastěji užívaných citačních stylů, seznámí s pravidly citační a publikační etiky (včetně problematiky plagiátorství). První vydání této publikace bylo oceněno Cenou konference INFORUM 2011 za výrazný informační počín. Nejnovější produkce KUK e-publikace *Pravidla psaní odborného článku* shrnuje základní doporučení a pravidla pro psaní odborného článku, která by měli potenciální autoři dodržovat, aby minimalizovali riziko nepřijetí článku. Kvalitní uživatelské návody, někdy i poměrně netradiční formy (komiks, typ starých reklam) jsou připraveny i pro základní činnosti (kopírování, výpůjčky) viz magazín INFO – Poprvé v knihovně http://issuu.com/kratec/docs/info_kuk?viewMode=magazine&mode=embed nebo OPICE – online poradna k citování a databázím. Vzhledem k tomu, že knihovna slouží více pánům: několika fakultám a nově i vědeckému centru Středoevropského technologického institutu CEITEC, jsou pro nás podněty od

uživatelů velmi cenné a přizpůsobujeme jim nabízené aktivity. Knihovna nově založila i svůj profil na Facebooku.

Uskutečnili jsme opětovně *Průzkum spokojenosti uživatelů v KUK*, kdy okruhy zkoumání zahrnovaly základní služby knihovny, strukturu, typologii a nabídku zdrojů, spokojenost s obsluhujícím personálem a vzdělávací aktivity knihovny. Doplnkově byly položeny otázky na dispozici a orientaci v prostoru a pohodu uživatele. Dotazník vyplnilo 1072 respondentů, převažující většinu respondentů (94 %) tvořili studenti PřF, FSpS a zejména LF. Bez rozdílu fakultní příslušnosti odpověděla většina dotázaných (77 %), že využívá služby knihovny pravidelně. V hodnocení kvality poskytovaných služeb převažovalo kladné hodnocení, což je pro zaměstnance motivující. Bez motivovaných a kreativních zaměstnanců nemůže být žádná instituce dlouhodobě úspěšná. Zaměstnancům a jejich vzdělávání je věnována velká pozornost, kromě interního vzdělávání a kvalitního zázemí provozních informací v intranetu se zúčastňují vybraných kurzů, školení a konferencí externích subjektů (Národní knihovna, Národní technická knihovna, Moravská zemská knihovna, KISK FF MU) a také je každoročně umožněno několik studijních pobytů v zahraničí buď s využitím stipendijních programů ERASMUS nebo z rozpočtu knihovny.

Vzdělávání zaměstnanců je evidováno, neboť je součástí benchmarkingového měření výkonu v benchmarkingovém systému BIX (Bibliotheksindex), jehož se KUK jako

první a dosud jediná česká knihovna zúčastňuje. V celkovém hodnocení se KUK umístila na v r. 2010 na 11. místě a v r. 2011 dokonce na 4. místě a obdržela plaketu kvality TOP5 v kategorii univerzitních knihoven. Aktuálně jsou připravována data do měření r. 2012. Metrika knihovny také posloužila při přípravě projektu do evropského operačního programu *Výzkum a vývoj pro inovace*, kdy byla v ose 3 vyhlášena výzva „*Vybavení odborných vědeckých a oborových knihoven*“. Projekt „*MEDINFO – informační zdroje pro medicínu a příbuzné obory*“ je zaměřen na získání zdrojů pro vědecko-výzkumné aktivity lékařských, biochemických a chemických oborů MU a v části konsorciální i pro dalších sedm univerzit a mezinárodní centrum klinického výzkumu ICRC Fakultní nemocnice U svatě Anny.

Osobního ocenění za kvalitní práci v oboru se dočkala i vedoucí knihovny Mgr. Zdeňka Dohnálková, která se stala nositelkou Čestné medaile Zdeňka Václava Tobolky, udělované za významný přínos pro rozvoj českého knihovnictví. Ocenění uděluje Sdružení knihoven ČR a Nadace knihoven.

Knihovna tedy po téměř pětiletém působení v novém prostoru dokázala stabilizovat své služby, úzce spolupracuje se svými uživateli a je dobrou poskytovatelkou služeb, přes potíže a problémy spojené s užíváním nové budovy knihovny, které přetrvávají.

Zdeňka Dohnálková
autor fotografie Lubomír Čech

Studijní a informační středisko – Univerzitní knihovna Veterinární a farmaceutické univerzity Brno

VETERINÁRNÍ A FARMACEUTICKÁ UNIVERZITA BRNO

Dne 8. března 2012 byla slavnostně otevřena nová dominanta Veterinární a farmaceutické univerzity Brno – Studijní a informační centrum. Budova poskytuje studentům zázemí pro samostudium v areálu univerzity na úrovni odpovídající evropským univerzitám; rovněž bylo dosaženo zvýšení standardu v přístupu studentů VFU Brno k informacím o studiu a vyřizování

jejich studijní agendy. Studijní a informační centrum poskytuje studentům dostatečný prostor pro trávení času mezi přednáškami a případně praktickou výukou.

Moderní čtyřpatrová převážně prosklená budova je zasazena mezi vzrostlé stromy. Uživatelská plocha činí přes 6 900 m², z toho Studijní a informační středisko – Univerzitní knihovna disponuje 1 000 m².

V suterénu je umístěn univerzitní archiv, v němž jsou uloženy archiválie až do roku 1918, tedy roku založení Vysoké školy zvěrolékařské.

První podlaží slouží studentským aktivitám, v otevírací době knihovny je přístupná i počítačová místnost se 47 počítači a dalšími místy s možností připojení notebooků. Druhou multifunkční místnost studenti využívají k různým akcím (např. zkoušky divadelního kroužku).

V 2. n. p. se nacházejí děkanáty a studijní oddělení všech tří fakult: Fakulty veterinárního lékařství, Fakulty veterinární hygieny a ekologie a Farmaceutické fakulty. V 3. n. p. je umístěn depozitář knihovny s mobilními regály, místnost se sterilizačním přístrojem pro péči o archivní materiály, dokumenty Univerzitní knihovny a sbírky Ústavu cizích jazyků a dějin veterinární medicíny. Celou budovu zastřešuje Univerzitní knihovna ve 4. n. p. v nejlidnější části objektu, kde mohou uživatelé studovat při pohledu do korun stromů.

Knihovna v nové budově

V únoru 2012 jsme knihovnu přestěhovali do nově postavené budovy SIC. Knihovna byla uživatelům zpřístupněna hned druhý den po slavnostním otevření. Díky architektonickému řešení typu open space, získává návštěvník ihned po vstupu přes turniket přehled o veškerém volně nabízeném fondu, přístrojově vybavení knihovny a je přirozeně naveden k výpůjčnímu pultu. Výpůjční pult je obsluhován dvěma knihovnicí, čtenáři mohou také využít samoobslužný selfcheck. V prostoru volného výběru periodik se nachází infobod se stálou obsluhou, která zajišťuje běžné bibliografické a informační služby. Návštěvníci mohou využít 124 studijních míst vybavených elektrickými a síťovými zásuvkami pro připojení notebooků a využít WiFi, přístupnou v celé budově; pro práci na počítači, pro pořádání školení a seminářů je určena počítačová studovna. Studenti si oblíbili sedm studijních kójí pro individuální studium a čtyři různé velké studovny pro skupinové studium a týmovou práci. V individuálních kójích a počítačové učebně je celkem 31 nových počítačů. Knihovna nabízí možnost kopírování, tisku a skenování na dvou multifunkčních strojích, k nim je nově k dispozici mincovní

automat na dobíjení karet. Skenovat objemnější dokumenty lze na knižním skeneru šetrnému k vazbě.

Struktura Univerzitní knihovny

Univerzitní knihovna Veterinární a farmaceutické univerzity Brno je součástí Studijního a informačního střediska, jež dále zahrnuje redakci impaktovaného vědeckého časopisu Acta veterinaria Brno. Vedle Univerzitní knihovny se na VFU Brno nachází 35 dílčích knihoven ústavů a klinik. Ve studijním a informačním středisku pracuje deset zaměstnanců: vedoucí SIS PhDr. Jana Slámová, pověřená správou celé budovy SIC, sekretářka SIS, systémový knihovník, dvě knihovnice-bibliografky a tři další knihovníci ve výpůjčním oddělení a oddělení periodik a dále dvě redaktorky časopisu Acta veterinaria Brno. Mimo běžné služby zajišťuje SIS administraci spojenou s elektronickým vydáváním skript a přidělováním ISBN pro všechny publikace vydávané VFU Brno. Pracovnice SIS je také univerzitním správcem sběru dat do RIV.

Zaměření knihovny a její fond

Své služby Univerzitní knihovna poskytuje zejména studentům a zaměstnancům VFU Brno. Knihovnu ovšem navštěvují také studenti Univerzity třetího věku a odborná veřejnost. Počet čtenářů Univerzitní knihovny se blíží dvěma tisícům. Knihovnu využívá velké množství zahraničních studentů, čemuž Univerzitní knihovna přizpůsobila své služby a také svůj fond.

Fond Univerzitní knihovny čítá na 93 000 svazků. Přesně je ve volném výběru Univerzitní knihovny umístěno 20 234 svazků knih a vázaných ročníků periodik. Obsahově dokumenty zahrnují především oblast veterinární medicíny, veterinární hygieny, ekologie, welfare, chovatelství, potravinářství, farmacie a farmakologie. Knihy jsou řazeny dle vlastní systematiky, jež byla vytvořena s přihlédnutím k charakteristikám výuky na VFU Brno a částečně se opírá o metodu konspektu. Ve staré budově byly dokumenty rozčleněny podle druhu dokumentů a velmi komplikovaného systematického třídění. Sťahování tedy předcházelo náročné přesíťování a přelokování knih. Současné uspořádání vede studenty k využívání i jiných druhů dokumentů než

jsou skripta. Díky novým prostorám a sloučení studoven a fondu je větší zájem o periodika i zahraniční literaturu.

Univerzitní knihovna odebírá 246 tištěných a umožňuje přístup do 9 000 elektronických titulů periodik. Periodika do roku 1993 jsou uložena v depozitu knihovny. Od roku 1994 jsou vyvázané ročníky k dispozici uživatelům přímo ve studovně ve volném výběru. Poslední čísla dvou aktuálních ročníků jsou vystavena volně k nahlédnutí, působící se jen prezenčně. K dispozici je i denní tisk.

Služby

SIS zajišťuje přístup k řadě online databází: mezi multiborové patří např. Scopus, EBSCO, Science Direct, Wiley Online Library, Springer Link. Zcela nejvyužívanější je Web of Knowledge. Oborové databáze kopírují obory studované na VFU Brno: pro oblast veterinární medicíny mohou uživatelé vyhledávat v Zoological Record, CAB Abstracts, z dalších oborů jmenujeme například chemii, zastoupenou databázemi American Chemical Society, Royal Society of Chemistry Journals, Reaxys, SciFinder. Elektronické informační zdroje jsou přístupné ze všech počítačů VFU Brno a z Kounicových kolejí. K podstatné části elektronických zdrojů je zajištěn vzdálený přístup přes EZ Proxy. V poslední době narůstá počet pořizovaných e-knih a Ústřední knihovna se proto chystá zařadit do svých služeb půjčování tabletů (jako alternativu ke klasickým čtečkám e-knih). Tablety byly nakoupeny s ohledem na specifika naprosté většiny naší e-literatury: její důležitou složkou bývají barevné ilustrace nebo fotografie, s nimiž si současně čtečky neporadí.

Knihovna poskytuje prostřednictvím MVS své dokumenty žadatelům z ostatních knihoven a stejně tak v opačném směru zprostředkovává dokumenty vlastním uživatelům. Svým uživatelům poskytujeme rešeršní a bibliografické služby a také se věnujeme informačně vzdělávacím aktivitám. Na začátku akademického roku organizujeme Infolecke – hodinové seznámení se základními službami knihovny. V rámci předmětu Bakalářská práce pro studenty 2. ročníku bakalářského studijního programu FVHE zajišťujeme přednášku, v níž seznamujeme studenty s přístupem do databází licencovaných na VFU Brno, rešeršní strategií a informační etikou. Obdobná přednáška je realizována i v předmětu Metodologie vědecké práce, ve 3. ročníku magisterského studijního programu. Pro

posluchače anglického studijního programu a studenty na studijním pobytu SIS organizuje školení v angličtině. Dále SIS pořádá skupinová nebo individuální školení pro zaměstnance a studenty DSP.

Retrokatalogizace

SIS se od roku 2007 věnuje retrokatalogizaci fondů dílčích knihoven a klinik (vlastní fond ÚK je z katalogizován kompletně). K tomu využíváme dotace podprogramu VISK 5 RETROKON. V roce 2012 bude retrokatalogizace završena, a tak bude veřejnosti v plném rozsahu zpřístupněn fond, jenž svým tematickým zaměřením, uceleností a rozsahem představuje v ČR unikátní sbírku literatury z oblastí veterinární medicíny, farmacie a hygieny.

Závěrem

Stěhování Univerzitní knihovny bylo velmi náročné. Původní budova knihovny procházela rekonstrukcí od léta 2011, proto byl provoz knihovny značně omezen. Většina fondu byla uložena do 1300 banánových beden a přestěhována do mezikladu. Bedny byly popsány, místa označena a podařilo se: žádná bedna se neztratila a volně přístupný fond jsme poskládali podle nové systematiky sloučením fondů tří studoven.

V nové budově je dostatečný prostor pro další růst knihovního fondu. Počet studijních míst vzrostl o 100. Toho všeho si ceníme, stejně jako moderního prostoru v knihovně i světlých kanceláří. Všechny tyto změny napomohly ke zvýšení prestiže knihovny.

Obrovský kus práce máme za sebou, ale už teď plánujeme další činnosti. Ke konci roku 2012 by měla být ukončena retrokatalogizace fondu Univerzitní knihovny. Knihovna zařadí do svých služeb půjčování tabletů, připravuje se rozšíření využití RFID technologie, chystá se nový web. Nové prostory využijeme k pořádání informačně vzdělávacích aktivit, výstav apod.

Na úplný závěr mi dovoluťe pozvat Vás k prohlídce naší nové budovy SIC, která se již krátce po svém otevření stala oblíbeným místem pro studium, setkávání či relaxaci pro studenty i ostatní návštěvníky, prostě opravdovým, živoucím srdcem univerzity. Těšíme se na Vás a rádi Vás provedeme.

Filmové pondělky v Moravské zemské knihovně

Zakládání American Corner v různých zemích světa (v Česku a na Slovensku InfoUSA) je projektem Ministerstva zahraničí USA a American Corner tedy přímo spolupracují s příslušným velvyslanectvím USA v jednotlivých zemích. InfoUSA v Moravské zemské knihovně zahájilo svou činnost v létě 2005. Již hned v den zahájení byla uspořádána první akce – panelová diskuse na téma Knihovna v knihovně. Organizování jednotlivých aktivit se ale rozbíhalo pomalu a vlastně na základě vzájemného oťukávání ve vztahu, co můžeme nabídnout a co posluchače zajímá. Vzhledem k tomu, že brněnské InfoUSA je v České republice svého druhu jediné, nebylo se ani čeho chytit, s kým se radit, na čí zkušenosti navázat. Z titulu svého vzniku však InfoUSA úzce spolupracuje s Americkým centrem při velvyslanectví Spojených států, které ho metodicky řídí. Velkou pomocí je i značný podíl Amerického centra na organizování jednotlivých akcí (zajištění řečníka, krytí nákladů na dopravu, tlumočení atd.). Hlavní náplní práce Amerického centra v Praze je zprostředkovávání informací o Spojených státech a to nejrůznějším způsobem - formou přednášek, besed, dia show, panelových diskusí atd. v neposlední řadě i půjčováním knih, umožněním přístupu do elektronických databází, promítáním filmů atd. A právě promítání hraných amerických filmů se stalo inspirací pro jednu z aktivit InfoUSA v Brně.

S promítáním filmů jsme začali v březnu 2011. Abychom zajistili pravidelnost a snadnou zapamatovatelnost termínů promítání, zvolili jsme jako promítací den vždy první pondělí v měsíci v 18:30 mimo období prázdnin a období zavření knihovny. Ročně promítáme tedy 9x (leden až červen a říjen až prosinec). Filmy dostáváme

půjčené z velvyslanectví a propagaci, vzhledem k omezením daným autorskými právy, děláme pouze na plakátech v knihovně a na www.mzk.cz – v Kalendáři akcí s tím, že název filmu oznámíme týden před promítáním. Promítáme hrané americké filmy v původním znění s anglickými titulky pro lepší srozumitelnost. Vstup je volný. Filmy jsou nejrůznějšího stáří i žánru: The last picture Show (1971), Living in Oblivion (1995), Vertigo (1958), Them (1954), Bonnie and Clyde (1967), In The Heat of The Night (1967), Out of The Past (1947), Donnie Darko (2001) a Scarface (1932). Promítání bychom rádi dali i jakousi přidanou hodnotu, nejen přijít, podívat se a odejít, ale od podzimu promítání předchází i krátký deseti až patnáctiminutový úvod o filmu samotném, o žánru, jehož je představitelem, a teď nově bychom chtěli vyzkoušet i jakýsi jazykový koutek, kdy by diváci byli upozorněni na jazykové zvláštnosti filmu, kterých by si měli všimnout. Tak jako každá věc, s níž se začíná, trpí i filmové pondělky dětskými nemocemi, které se snad postupně podaří odstranit. Jednou je i to, že DVD mají americkou normu, takže promítáme na počítači a promítání někdy není plynulé. Americké velvyslanectví přislíbilo, že z peněz přidělených pro InfoUSA Brno zakoupí kvalitní DVD přehrávač, a tak by se vyřešil, doufejme, jeden nepříjemný problém. Návštěvnost Filmových pondělků stoupá a u posledních dvou představení jsme se vždy přehoupli přes stovku a už to je důvod, aby diváci dostali tu nejlepší možnou kvalitu.

Domníváme se, že Filmové pondělky mají své místo v programu aktivit InfoUSA. Jednak mají smysl pro filmové fanoušky jako takové a v neposlední řadě mohou pomoci zlepšovat angličtinu zábavnou formou.

Marie Matoulková

E-knihy do každé knihovny

E-knihy do každé knihovny je společný projekt vybraných knihoven a vstřícných nakladatelství, jehož smyslem je zpřístupňovat elektronické verze novějších českých knižních titulů ve veřejných knihovnách. Jedná se o příspěvek k rozvoji tradičního partnerství mezi veřejnoprávní a komerční sférou v podmínkách formujícího se trhu s elektronickými knihami. Projekt je založen zejména na ochotě nakladatelství a knihoven ke spolupráci, která by ve výsledku mohla být prospěšná oběma stranám: nakladatelům nabízí další ze způsobů, jak vyzkoušet zájem veřejnosti o elektronické čtení, pro knihovny je to krok směrem k podpoře čtení e-knih a také jeden ze způsobů adaptace na nové prostředí, ve kterém své služby nabízejí.¹

Projekt *E-knihy do každé knihovny* odstartovala Městská knihovna v Praze v září loňského roku ve spolupráci s Knihovnou Akademie věd ČR, Národní knihovnou ČR, Národní technickou knihovnou a Moravskou zemskou knihovnou v Brně. V tomto roce se k projektu zapojují knihovny dalších krajů – Severočeská vědecká v Ústí n. Labem, Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích, Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě a také knihovna Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze. Z nakladatelů se zatím účastní pouze nakladatelství Academia, ovšem jednání s dalšími potenciálními partnery jsou v plném proudu.

Jak to funguje

Knihovní licence umožňují knihovnám velice důležitou věc – každý zakoupený titul mohou v knihovně rozmnožit a zpřístupňovat uživatelům na místě samém. Digitalizace či klasické okopírování je ovšem nákladný proces a pokud by knihovny pracovaly pouze se svým fondem, vznikalo by ohromné množství duplicitních titulů. Princip projektu proto vychází naproti plánovanému „centrálnímu portálu e-knih“

dle *Koncepce rozvoje knihoven v letech 2011 – 2015*. Snahou je vybudovat jednu společnou knihovnu, systém, pro práci s elektronickými knihami a prostřednictvím projektu *E-knihy do každé knihovny* vzniká prostor pro spolupráci a především sdílení informací mezi knihovníky i nakladateli. Spolupráce se řídí společnou deklarací.² V rámci zefektivnění toku dat probíhá příjem, kontrola a případná formální úprava e-knih v jedné knihovně (Městská knihovna v Praze), která pak výsledný dokument ve formátu PDF distribuuje ostatním zúčastněným. Nakladatelé pak samozřejmě dostanou tyto verze, vytvořené profesionály z oblasti digitalizace, zpětně k dispozici.

E-knihy ve formátu PDF jsou v knihovnách zpřístupněny na vybraných zabezpečených terminálech, které umožňují díla prohlížet a studovat. Knihovny poskytují nakladatelstvím zvláštní smluvní záruku, že v žádném případě nebudou dotčena práva nakladatele ani autora. Díla přístupná na terminálech jsou chráněna proti jakékoliv možnosti kopírování a ukládání, z dokumentů lze pouze v omezené míře tisknout. Protože je každý titul opatřen personalizační značkou knihovny, díky níž by byl jakýkoliv únik snadno dohledatelný, nemusejí mít nakladatelé obavy z možného neoprávněného zveřejnění.

V Moravské zemské knihovně je popsáným způsobem v digitální knihovně Kramerius³ zpřístupněno na 97 titulů. Jejich seznam je dostupný na webových stránkách knihovny.⁴ Záznamy daných titulů v online

2 Společná deklarace projektu *E-knihy do každé knihovny* [online]. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z www: <<http://www.mlp.cz/cz/projekty/on-line-projekty/e-knihy-do-kazde-knihovny/spolecna-deklarace/>>.

3 Kramerius 4 [online]. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z www: <<http://kramerius.mzk.cz/>>.

4 Seznam e-knih k prezenčnímu studiu [online]. 2012-02-24 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z www: <<http://www.mzk.cz/katalogy-databaze/digitalni-knihovna-kramerius/seznam-e-knih-k-prezencnimu-studiu>>.

1 Z právního hlediska se jedná o konkrétní aplikaci knihovní licence, tj. § 37 odst. 1 písm. c) zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

katalogu jsou pak obohaceny o odkazy do plných textů e-knih Z pohledu čtenáře je to vlastně cenné rozšíření katalogu knihovny – vedle informací o titulu je možnost knihu přímo číst.

Jak dál?

Jak jsme výše uvedli, vybrané e-knihy jsou dostupné zatím jen ve formátu PDF a jen na chráněných termínálech v prostorách knihoven. Nabízí se tak poměrně velký prostor pro další rozvoj: zřehledňování webového rozhraní, vytváření knihovních konzorcií, vývoj mobilních aplikací, širší podpora formátů či volnější licenční podmínky. Určitou změnu by mohla přinést novelizace autorského zákona a zcela zásadní vliv by pak mohl mít požadavek elektronického povinného výtisku, díky němuž by měly e-knihy do knihoven snazší cestu.

Trh s e-knihami se v České republice teprve formuje a zatím mu scházejí velcí hráči. V progresivnějším zahraničí existuje již několik tzv. agregátorů,

kteří e-knihy nabízejí knihovnám – např. ebrary, EBSCO, Overdrive či Dawsonera – avšak české tituly jsou bohužel mimo oblast jejich zájmu. Proto je potřeba iniciativu *E-knihy do každé knihovny*, která se rozvíjí navzdory nepřilíh přiznivě legislativní a finanční situaci, vyzdvihnout a podpořit a aktivním oslovováním dalších nakladatelství rozšiřovat nabídku titulů.

Oslovilo Vás téma elektronických knih? Chcete sledovat aktuální a zajímavosti z oblasti elektronických knih? Pak by Vás mohla zaujmout elektronická konference „Eknihy – Knihovny“⁵ a skupina „E-knihy v českých knihovnách“ na webu Partsip.cz⁶.

Michal Škop

5 *Eknihy – Knihovny: Konference o elektronických knihách* [online]. 2012 [cit. 2012–05–03]. Dostupné z [www: <https://andrea.vc.cvut.cz/cgi-bin/mailman/listinfo/eknihy>](https://andrea.vc.cvut.cz/cgi-bin/mailman/listinfo/eknihy).

6 BOUDA, Tomáš. *E-knihy v českých knihovnách* [online]. 2011–11–29 [cit. 2012–05–03]. Dostupné z [www: <http://www.partsip.cz/skupiny/skupiny/29-e-knihy-v-ceskych-knihovnach>](http://www.partsip.cz/skupiny/skupiny/29-e-knihy-v-ceskych-knihovnach).

Benediktinský klášter Rajhrad jako kulturní fenomén

Moravská zemská knihovna v Brně ve spolupráci s Masarykovou univerzitou a Univerzitou Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem uspěla v programu NAKI (Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity) s projektem Benediktinský klášter Rajhrad jako kulturní fenomén.

Projekt, jehož řešení bude probíhat v letech 2012–2015, zamýšlí představit benediktinský klášter v Rajhradě u Brna jako významnou moravskou kulturní a vědeckou instituci, kterou v uplynulých staletích byl. Stranou zájmu však nezůstanou ani osudy kláštera po roce 1950.

Laická i odborná veřejnost bude s dějinami Rajhradu, jeho rozsáhlými sbírkami i uměleckým

a vědeckým působením seznámena prostřednictvím tří tematických výstav či webových prezentace, jejímž prostřednictvím se zájemcům otevře možnost projít klášterním komplexem, navštívit dosud nepřístupné a neopravené části areálu, nebo si prohlédnout unikátní sál historické knihovny a virtuálně si zalistovat jejími svazky. Stejně tak budou formou on-line prezentace zpřístupněny i dochované části původně velmi rozsáhlých sbírek klášterního muzea.

Pro zájemce různých odborností budou připraveny též výstavní katalogy, tematické odborné publikace i pracovní sešity pro ty školou povinné.

Tato prezentace, která navazuje na snahy o opravu a zpřístupnění klášterního areálu, uskutečňované

Benediktinským opatstvím Rajhrad, Jiho­moravským kra­jem a od roku 2005 v klášteře sídlícím Památníkem písemnictví na Moravě (pobočka Muzea Brněnska), vychází z odborného výzkumu v oblasti historie, dějin umění, pomocných věd historických a knihovnictví. Po

odborné stránce budou dalšími výstupy projektu metodiky v oblasti věcného zpracování grafiky a starých tisků či ochrany historického knihovního fondu.

Jindra Pavelková

recenze

Pohádkové příběhy v české literatuře pro děti a mládež 1990 – 2010

Především je třeba na úvod konstatovat, že teorie literatury pro děti a mládež má u nás nejen dlouhodobou tradici, ale dosahuje v současnosti výborných výsledků, k nimž lze připočítat i kolektivní monografii *Pohádkové příběhy v české literatuře pro děti a mládež 1990 – 2010* (recenzentkami svazku byly doc. Vlasta Řeřichová a prof. Svatava Urbanová), jež se věnuje problematice českého pohádkového příběhu v období od roku 1990 do roku 2010 (*Šubrtová, Milena a kol. Pohádkové příběhy v české literatuře pro děti a mládež 1990–2010. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 327 s. ISBN 978–80–210–5692–3*). Nutno podotknout, že někteří autoři si ve svých příspěvcích všímají i děl českých spisovatelů ještě před rokem 1990; platí to zejména o emigračních spisovatelích a překladatelích Janu Vladislavovi a Ivanu Binarovi. Nicméně /gros/ výzkumů tvoří vymezené dvacetiletí, kdy podmínky svobodného knižního trhu, s tím spojené změny v ediční politice nakladatelství spolu se vstupem nových nakladatelských domů na český knižní trh, střetnutí se zahraničními vlivy a odlišné čtenářské kompetence současných dětí ovlivnily i žánrovou mapu současné literatury pro děti a mládež (z tohoto důvodu poněkud lituji, že u nás dosud nevznikla kvalitní odborná monografie, ať již individuální nebo kolektivní, na téma české fantasy).

Autorská pohádka reprezentovala od konce 19. století základ české literatury pro děti, ve 20.–30. letech

a pak v 60. letech 20. století dokonce hodnotově relevantní průsečík, v němž se potkávali autoři písničnické výhradně pro děti s renomovanými tvůrci literatury pro dospělé, kteří do žánrového prostoru pohádky vstoupili dobrovolně z vnitřní potřeby nebo k tomu byli donuceni společenskou situací. Také proto soustředěná pozornost k jednomu literárnímu žánru nemusí v tomto kontextu působit jako metodologický anachronismus. Autoři příspěvků se pokusili odpovědět zejména na otázku, zdali si autorská pohádka ponechává i dnes umělecký novátorský potenciál, vnitřní dynamiku a čtenářskou atraktivitu v určité žánrové kontinuitě. Zaměřili se na poetiku jednotlivých autorů, kteří se k autorské pohádce v uplynulém dvacetiletí přikláněli, na postupování žánrových hranic i funkcí pohádkového příběhu.

Úvodní studie Mileny Šubrtové rekapituluje základní vývojové trendy autorské pohádky ve sledovaném období a vytváří kontextový rámec pohádkové tvorby jednotlivých autorských osobností. V interpretačních analýzách se následně odkrývají pohyby žánrového vývoje – progresivní, reprodukční i anachronické. Interpretační sondy jsou uspořádány do jednotlivých oddílů. První z nich (Mezi folklórem a autorskou tvorbou) otevírá stať věnovaná adaptacím světových pohádek Jana Vladislava, v následujících kapitolách jsou sledovány adaptace českých pohádek Milady Motlové a připomenuta současná převyprávění amerických

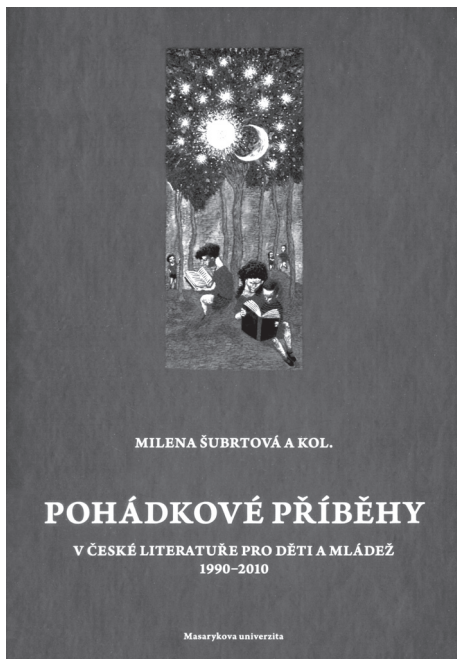
pohádek Pavlem Šrutem. Další blok (Pokračování čtvrtkovské linie české pohádky) je zacílen k dílu Františka Nepila, Emila Šalouna a Jaromíra Kincla, upozorňuje na textotvorné posuny známé již z tvorby Václava Čtvrťka a poukazuje, jakou podobu nabývají v současné autorské pohádce. Na silnici fenomén výtvarně bohatých autorských knih poukazuje oddíl Pohádkový příběh v obrázkové knížce, v němž je pojednáno o díle Pavla Čecha, Martina Skaly, experimentálně laděné tvorbě Petra Nikla a Františka Skály. Sondy v tomto oddíle – zdá se – nejvíce odkrývají silně progresivní pohyby žánrové geneze autorské pohádky, neboť texty zmíněných autorů jsou zároveň spjatý s jejich originálním výtvarným vyjádřením. Oddíl Nonsens, parodie, travestie, humorné posun/ sleduje pohádkovou tvorbu docela různorodých autorů, které spojuje poetika založená na humorných posunech „v tematickém, kompozičním i jazykovém plánu“ (M. Šubrtová, s. 9). Interpretací analýze jsou zde podrobeny pohádkové knihy Arnošta Goldflama, Ivana Bínara, Aloise Mikulky a Magdaleny Wagnerové. Kapitoly oddílu Imaginativní pohádka jsou věnovány pohádkovým textům Karla Šiktance, Violy Fischerové, Radka Malého, Jiřiny Salaquardové, Ludmily Klukanové, Michala Viewegha a Pavla Šruta. Sondy upozorňují na propustnost poetik v tvorbě pro mládež i pro dospělé, které odkrývají (zejména u posledních dvou jmenovaných autorů) problematickou adresnost pohádkových textů ve vztahu k výhradně dětským recipientům. Oddíl Pohádka v prostoru návodné literatury obsahuje kapitoly o pohádkách, které zůstávají věrně původnímu etickému poselství a propojují

je s výchovnou či didaktickou instrukcí, jako je tomu v tvorbě Pavla Bryczy, Daniely Krolupperové, Olgy Černé a Ivony Březinové.

Nutno podotknout, že autoři všech příspěvků jsou znamenitými odborníky na dané téma a oblast, a tak si je po zásluze vyjmenujme: Miroslav Chocholetý, David

Kročá, Ivan Němec, Jiří Poláček, Martin Reissner, Milena Šubrtová, Naděžda Siegllová a Jitka Zítková. Svazek je doplněn ilustracemi Ireny Zítkové.

Kniha obsahuje rovněž soupis vydaných pohádkových textů, jenž upozorňuje na autory, ediční počiny a texty, o nichž sice není v jednotlivých kapitolách zmínka, ale nezasluhují si, aby zůstaly nepovšimnuty. (Klíčem jejich výběru byl literárně kritický a čtenářský ohlas, jak o tom svědčí hodnocení v soutěžích typu Zlatá stuha, Magnesia Litera a v anketách, např. SUK). Svazek je vybaven rovněž

jmenným rejstříkem, použitou literaturou a prameny, nechybí Summary a klíčová slova (překlady do angličtiny se ujal Radek Šimek).

Text svazku byl pečlivě redigován a nepochybně náročně recenzován. Drobné věcné nedostatky (zkomolený název ostravského nakladatelství Librex, s. 25) nebo tvrzení, že novoromantický Lumírovec Julius Zeyer (1841–1901) byl obrozenecký básník (s. 75) zásadním způsobem nijak nesnižují hodnotu této veskrze kvalitní odborné publikace, která se nepochybně stane velmi vyhledávanou minimálně mezi odbornou veřejností, knihovnický a studenty bohemistiky.

Cesta tam. A zase zpátky.

Na počátku bylo slovo, a to slovo bylo u Boha. Snad všichni známe tento biblický text a snad pro žádného ze současných českých spisovatelů nepředstavuje právě slovo a jeho tajemství takovou výzvu jako právě pro Michala Ajvaze. Znovu se o tom můžeme přesvědčit v jeho nové próze *Lucemburská zahrada* (Ajvaz, Michal. *Lucemburská zahrada*. Brno : Druhé město, 2011. 172 s. ISBN 978-80-7227-312-6) s podtitulem *Příběh*. Po předchozích dvou obsáhlých svazcích – *Prázdné ulice* (2004) a *Cesta na Jih* (2008) – se jedná o dílo kratší.

Příběh začíná v okamžiku, kdy učitel filozofie Paul sedí u internetu a díky překlepu zadá do vyhledávače místo Plotínova jména heslo okitubis. Nabídnutý odkaz jej pak zavede až k podivínskému kybernetikovi a informatikovi Rossovi. Ten je nejenom autorem automatické figuríny, která mu nahrazuje manželku, která jej opouští, ale také autorem textu, který jí diktuje a který ona mechanicky zaznamenává. Text se tváří jako jedna z mnoha fantasy próz. Ukrývá však i další text psaný neznámým jazykem – yggurštinou. A právě ten se snaží Paul rozluštit. Jako správný intelektuál své doby, je odkojen nejenom antickou filozofií, ale také zábavním a herním průmyslem. Propojovat ikony obou světů mu nečiní potíže.

Díky postupnému odhalování skrytého poselství textu se mu podaří objevit jiný svět. Okouzleně prochází Paříží, která tvoří kulisu této části knihy a která

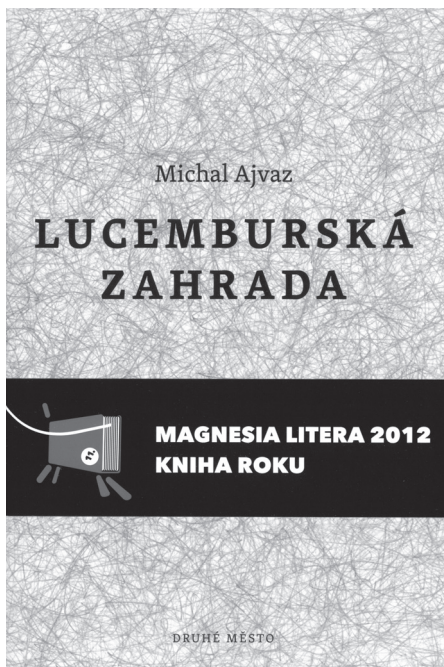
vystřídala Ajvazem již v předchozích knihách z magie vytěženou Prahu. Objevuje také další osobu, která tento svět také vnímá, studentku Claire. A s ní je také nakonec nevěrný své ženě. Ta se mu však krutě pomstí, a to způsobem možná ne příliš uvěřitelným, přesto však fasci-

nující. Po prožité pomstě a vzájemném odcizení se Paul vydává hledat Claire, která mezitím odjela na karibský ostrov patřící ruskému boháči a dalšímu excentrikovi v řadě. Přesto však nakonec popisujeme s autorem jakýsi kruh a dostáváme se znovu do okamžiku, kdy manželé žijí v jednom bytě a opět se začínají pozvolna sblížovat.

A tak možná v důsledku nejsme svědky odhalení žádného tajemství. Svět je opět víceméně takový, jako na počátku příběhu.

Pravidelní čtenáři Ajvazových knih asi příliš jeho novou prózou překvapení nebudou. Michal Ajvaz je sice autorem mnoha knih,

ale přece máme dojem, že vlastně píše stále jednu knihu. Od první sbírky básní, až k té poslední. Opět se setkáváme s atributy pro něj tradičními a především se snahou popsat svět jazykem. A když nestačí k jeho zachycení, popisu nebo odhalení jeho tajemství a podstaty ty stávající, nezbyvá než stvořit jazyk nový nebo zrekonstruovat starý. Ať tak či onak, jeho znalost je výsadou (nebo prokletím – záleží na úhlu pohledu) pouze pro skupinku zasvěcených (stejně postižených). Jednou odhalené tajemství není trvalé a lze o něj i přijít. Stále znovu a znovu však s autorem vstupujeme do labyrintu textu a textů v textech, které jsou vrstveny přes sebe. Prostě nezapomenout si

na Borgese při četbě Ajvazových knih snad ani nejde. Pokud se o některém z autorů řekne, že je knižní, pak to zpravidla nebývá míněno jako pocta. Přesto je zde však výjimka, o které lze uvažovat a kterou představuje právě Michal Ajvaz. Pravděpodobně nyní nemáme v české literatuře autora, který by byl více spjatý s knižní kulturou a u kterého by slova a jejich významy hrály takovou roli. (Ostatně proč tomu tak je, osvětluje přednáška Heleny Kupcové (<<http://www.literarni.cz/rubriky/zive/podcast/proc-cist-michala-ajvaze-helena-kupcova-retezova-5-1-2012_8816.html>>)).

Když jsem dával hlas Ajvazově poslední knize v tradiční anketě Lidových novin, trochu jsem byl na

pochybách. Možná to není autorova nejlepší kniha, ale přečetl jsem si ji s chutí a přece jen patřila k tomu nejlepšímu z české prózy loňského roku. Navíc byl ten zážitek umocněn i Ajvazovým autorským čtením. Přestože přijetí nové knihy neproběhlo zcela bez výhrad, byla podle mne nominována na cenu Magnesia Litera po právu. A možná, že nakonec je název díla volen víc než správně. Zahrady jsou zpravidla krásné, ale koncipovány s rozumem a stále je vnímáme jako cosi umělého, odňatého přírodě. Víme, že existuje i svět za jejich hranicemi a víme, že existují autoři, kteří píší jinak. Ale stejně je máme rádi.

Pavel Kotrla

brněnská nakladatelství

Nakladatelství Host — zavedená značka pro všechny čtenáře

Brněnské nakladatelství Host, které v současnosti zaujímá nepřehlédnutelné místo na českém knižním trhu, má již letitou tradici. S jeho tituly se čtenáři setkávají už více než dvě desetky let. Jeho působnost a kořeny jsou spojeny se stejnojmenným časopisem, který v Brně v roce 1985 začal vycházet jako samizdatový sborník. Nakladatelství se svými zavedenými edičními řadami, autory, jejichž jména patří v české literatuře k těm nejprestižnějším a nejuspěšnějším, a se svým měsíčníkem Host, který se pravidelně věnuje reflexi a kultivaci české literární scény, tvoří v českém prostředí výjimečný fenomén.

Profil nakladatelství a jeho autoři

Host vydává především kvalitní českou (i překladovou) prózu, poezii, literární teorii i literaturu naučnou. Jeho publikace se věnují zejména historii, sociologii, jazykovědě osobnostem filmu i dalším oborům. V posledních letech se velmi výrazně rozšířila řada překladové beletrie, severských krimi románů a thrillerů. Relativně nedávno však v Hostu našla přístřeší například i velmi prestižní

HOST

edice *Česká knižnice*, která zájemcům nabízí kvalitní ediční zpracování děl českých klasiků. Bestsellery se staly krimi romány švédského novináře Stiega Larssona, dále Larse Keplera, ale i knihy českých autorů — prozaiků Jana Balabána, Petry Soukupové či Kateřiny Tučkové. Fenomémem jsou také populární básně undergroundové legendy J. H. Krchovského. Host se však může pochlubit nejen čelnými místy na žebříčcích prodejnosti, ale opravdu kvalitním nakladatelským programem. Pečuje o knihy celé řady dobrých autorů — Slováků Pavla Rankova a Daniely Kapitánové, nejuspěšnější polské prozaičky Olgy Tokarczukové, francouzské spisovatelky Muriel Barberyové, klasika holandské prózy Willema Frederika Hermanse a samozřejmě i dalších českých spisovatelů: Antonína Bajaji, Pavla Brycze, Radky Denemarkové, Oty Filipa, Jiřího Hájíčka a také celé řady českých básníků, například Petra Hrušky či Víta Slívy. Host poskytuje příležitost i debutantům — básníkům, prozaikům i mladým literárním vědcům.

Za zmínku jistě stojí, že od roku 2007 je dvorním grafikem nakladatelství Martin Pecina, jeden z nejvýraznějších

mladých typografů, který vydávaným knihám poskytuje nezaměnitelný výraz. Od roku 2009 Host vydává ročenku *Nejlepší české básně* a je organizátorem podzimního festivalu Brněnské kulturní HOSTování. Část své produkce nabízí ve formátech stále žádanějších e-knih.

Úspěšný rok a další knižní nabídka

Jakousi „zlatou sezónou“ se pro nakladatelství stal rok 2010, ve kterém autoři Hosta získali řadu prestižních literárních cen. Výčet je působivý: Hlavní Magnesii Literu-Knihu roku získala Petra Soukupová za povídkový soubor *Zmizet*. Magnesii Literu Cenu čtenářů Knižního klubu obdržela Kateřina Tučková za román *Vyhánění Gerty Schnirch*. Státní cenu za literaturu získal Antonín Bajaja za vzpomínkovou prózu *Na krásné modré Dřevnici*. Knihou roku v anketě Lidových novin se stala novela Jan Balabána *Zeptej se táty*, která se stala knihou roku i v anketě týdeníku Respekt. Významnou Drážďanskou cenu lyriky získala mladá básnička Marie Šťastná. A nejkrásnější beletristickou knihou 20. podzimního knižního veletrhu v Havlíčkově Brodě byl vyhlášen svazek básní J. H. Krchovského. Událostí roku 2011 bylo uvedení trojice švédských krimi románů Larse Keplera, Asy Larssonové

a Monse Kallentofta. A co zaujme v nabídce letošní jarní sezóny? Jednoznačně nový román Kateřiny Tučkové autorky *Vyhánění Gerty Schnirch*. Její *Žitkovské bohyně* jsou fascinujícím příběhem o ženské duši, magii a jedné málo známé stránce naší historie.

Nakladatelství je zde pro všechny čtenáře

Při vyslovení slůvka *Host* zkrátka zaslechne, zvláště v Brně, cosi jako cinkání solidního „literárního stříbra“. Vždyť časopis tohoto jména existoval už ve dvacátých letech. Z let šedesátých zase všichni znají legendární *Host do domu* vedený básníkem Janem Skácelem. *Host* je zavedená značka a z jeho produkce si může vybrat každý — je jedno zda čte hodně, nebo přečte sotva jednu knihu ročně; studenti, učitelé, lidé, kteří se literaturou a kulturou zabývají profesionálně, ale i ti, pro které chvíle strávené četbou představují „pouze“ inteligentní zábavu.

S kompletní knižní nabídkou nakladatelství, přehledem článků z časopisu, novinkami, nabídkou literárních pořadů a edičním plánem se můžete snadno seznamovat v rubrikách webových stránek Hosta na adrese **www.hostbmo.cz**

Martin Stöhr

Nakladatelství Druhé město

Nakladatelství Druhé město vydává knihy od začátku roku 2006 a navazuje na knižní produkci věhlasného brněnského nakladatelství Petrov. Petrovu, který působil na české scéně patnáct let a postupně se stal jedním z nejvýznamnějších českých nakladatelství, se Druhé město podobá ediční skladbou orientovanou na původní českou tvorbu. Liší se však především rozsahem produkce, která je asi třetinová, a také tím, že se soustředí výhradně na vydávání knih a neprovazuje je žádné vedlejší kulturní aktivity. Stejně jako zaniklý Petrov, i Druhé město nadále vlastní a vede nakladatel Martin Reiner.

Ve Druhém městě vydávají někteří z autorů, jejichž jména jsou dobře známá z dob Petrova. Pro příklad

uvedme Michala Viewegha, Irenu Douskovou, Michala Ajvaze, Jiřího Kratochvíla či Ivana Wernische. Jelikož nakladatelství stále působí v Brně, spolupracuje také s brněnskými autory.

Každoroční ediční plán zahrnuje produkci přibližně deseti dvanácti titulů, čímž se Druhé město řadí spíše k menším nakladatelským domům. Ovšem díky popularitě knih Michala Viewegha či Ireny Douskové je počet vydaných knih velmi vysoký. Zejména Vieweghovy tituly patří na českém knižním trhu dlouhodobě mezi bestselery. Svědčí o tom i úspěch loňského titulu *Mafie v Praze* nebo předchozí *Biomanzelky*. Michal Viewegh se věnuje společenským problémům či tématům

jak v intimní, osobní rovině, tak i v rovině politické. V loňském titulu tak poprvé činí formou napínavého detektivního thrilleru... „Chtěl jsem napsat svižnou a vtípnou gangsterku, která navíc bude (na rozdíl od méně ambiciózních thrillerů) nebezpečně pravdivým obrazem české reality a její nemilosrdně jízlivou satirou,“ říká o *Mafii v Praze* sám autor.

Významnou událostí na knižním trhu se stala i nová kniha Ireny Douskové *Darda*. Vyšla na podzim loňského roku a autorka v ní dovršila volnou trilogii. Navázala tak na tituly *Hrdý Budžes* a *Oněgin byl Rusák*. Cituji redaktora knihy: „Čas železnou oponou trhnul, takže žákyni a v těže h(n)usákovské realitě dospívající gymnazistku Helenu potkáváme jako vdanou ženu, matku dvou dětí. Ačkoli se dobové kulisy proměnily, žádná idyla se zase nekoná. Namísto krize normalizace je tu krize středního věku. A když už krize, tak pořádná. Přichází totiž jedna darda za druhou.“

V ohlednutí za loňským rokem nelze opomenout Ajvazovu *Lucemburskou zahradu* a Kratochvilovu *Kruhovou leč*. Obě knihy spojuje nominace na letošní cenu Magnesia Litera za prózu. Ajvaz ve své netypicky útlé próze opět nechává nahlédnout do své hluboké imagince. Kratochvil tentokrát v knize povídek dále posouvá svůj brilantní vypravěčský styl. Třináct povídek je přímo nabitostí z vyprávění.

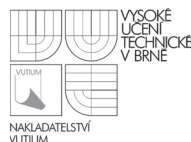
Letos se čtenáři mohou těšit na Vieweghovo pokračování *Mafie v Praze*, mělo by nést název *Zlo přichází z hradu*, nové vydání starších próz *Vražda v hotelu Intercontinental* a *Návrat starého varana* od Michala Ajvaze, nový román Evžena Bočka *Poslední aristokratka*, experimentální prózu Sylvy Fischerové nebo na básnické sbírky brněnských autorů Milana Ohniska a Miroslava Fišmeistera. Neměli bychom zapomenout na nový román Zuzany Brabcové *Stropy* a nové vydání jejího velmi úspěšného a oceňovaného románu *Rok perel*. Významným počinem bude též vydání závěrečného dílu tetralogie Ivana Wernische, pracovně označované jako „Zapomenutí“. Čtvrtý díl se jmenuje *Živ jsem byl!* a jako předchozí díly se opět věnuje tvorbě „zapadlých“ autorů, čímž vytváří pestrou mozaiku básnických i prozaických textů z období posledních 150 let.

Knihy vydané v Druhém městě koupíte u dobrých knihkupců a též v internetové distribuci Kosmas. Vybrané tituly též jako ebooky na portálu Rajknih.cz.

Nakladatelství Druhé město najdete na adrese Krkoškova 19 v Brně-Černých Polích a samozřejmě na webu www.druhemesto.cz či na Facebooku.

Jan Pražan

Nakladatelství Vysokého učení technického v Brně – VUTIUM

Součástí Vysokého učení technického v Brně na počátku 90 let bylo středisko vybavené maloformátovými tiskařskými stroji a ediční středisko. Tiskárna a některé jiné části byly posléze od VUT odděleny v roce 1996 vzniklo nynější nakladatelství VUTIUM. Vydavatelská a nakladatelská činnost je na různých univerzitách ČR organizována do značné míry podobně jako na VUT (včetně Univerzity Karlovy). Některá z těchto nakladatelství, edičních středisek či center mají vlastní tiskařská centra, některá mají vlastní knihkupectví.

Postup při vydávání publikací v nakladatelství VUTIUM upravuje speciální směrnice rektora. VUTIUM vydává publikace, které jsou na základě této směrnice zařazeny do

edičního plánu pro konkrétní kalendářní rok. Ediční rada sestavená zejména z členů akademické obce VUT navrhuje ediční plán a dbá na to, aby publikace do plánu zařazené odpovídaly vysokým nárokům na odbornost, jež se u vysokoškolského nakladatele předpokládají. Ediční rada také posuzuje ekonomické parametry navrhovaných titulů.

Základním úkolem nakladatelství VUTIUM je vydávat učebnice a odborné publikace pro potřeby školy, ale i širší veřejnosti. Jde o publikace domácích autorů, ale také překlady světově uznávaných, proslulých učebnic známých světových nakladatelů. Takovými jsou např. rozsáhlé a náročné publikace Organická chemie (John McMurry), vzniklá

za spolupráce s Vysokou školou chemicko-technologickou v Praze, Fyzika (D. Halliday & R. Resnick & J. Walker), převzatá od nakladatelství John Wiley & Sons, Inc., a „bible konstruktérů“ Konstruování strojních součástí (J. E. Shigley & Ch. R. Mischke & R. G. Budynas).

Příprava těchto učebnic je vždy dlouhá a odborně extrémně náročná. Jejich překlad a redakce trvá obvykle několik let. Také předtisková příprava a tisk učebnic jsou finančně značně nákladné, ale protože jsou pro studenty příslušných oborů na všech domácích univerzitách nezbytné ke studiu, jsou velmi žádané a musíme je vydávat v dotiscích a inovovaných vydáních. Jejich výtisky váží kolem 3 kg, takže se také pěkně pronesou.

Do ediční řady vysokoškolských učebnic velmi dobře zapadá rozsáhlá Matematika pro porozumění i praxi, kterou napsaly Jana Musilová a Pavla Musilová, jež vyučují na Masarykově univerzitě. První díl této netradiční učebnice matematiky byl nedávno doplněn o díl druhý a autorky plánují ještě třetí díl.

Vedle těchto špičkových světových učebnic vydává VUTIUM i učebnice a odborné publikace domácích autorů a i ony mají na trhu nemalý ohlas.

VUTIUM vydává také publikace, které mají kromě odborného ohlasu i reprezentativní význam. Připomeňme alespoň Kapitoly z dějin VUT v Brně (J. Pernes) a Museum als Ort der Begegnung Petra Spielmanna, což je kniha o muzeu v Bochumi, které její autor jako tehdejší ředitel muzea v sedmdesátých a osmdesátých letech pozvedl na vysokou evropskou úroveň. Z ještě dříve vydaných knížek

této povahy lze vzpomenout Myšlenky na zlomu tisíciletí či Střechu nad hlavou (Jan Jelínek). Z chystaných titulů k nim nepochybně bude patřit knížka Martina Horáčka Za krásnější svět: Tradicionalismus v architektuře 20. a 21. století, chystaná ve spolupráci nakladatelstvím Barrister & Principal a také Encyklopedie českého designu.

Kromě titulů, které vydává přímo samotné VUTIUM, vycházejí na Vysokém učení technickém v Brně i další publikace a VUTIUM v tomto případě funguje jen jako koordinátor vydavatelské činnosti.

Součtem ročně vydaných publikací podle ISBN se VUT v Brně / VUTIUM řadí k největším vydavatelům odborných publikací v ČR. Uvádí to také katalog české účasti na světovém knižním veletrhu ve Frankfurtu nad Mohanem. Tohoto největšího světového knižního veletrhu se VUTIUM pravidelně účastní jako vystavovatel na společném stánku, který oficiálně reprezentuje nakladatelství České republiky. VUTIUM úspěšně vystavuje i na velkých knižních veletrzích v Londýně, Moskvě, Vídní a v Lipsku a také na pražském Světě knihy.

Spolu s nakladatelstvími Masarykovy univerzity a Univerzity Palackého v Olomouci, která ve Frankfurtu také pravidelně vystavují, stálo VUTIUM ve Frankfurtu nad Mohanem v roce 2009 u zrodu Association of European University Presses. Těší nás, že jsou to právě moravské univerzity, které reprezentují Českou republiku v této evropské instituci.

Karel Blažek

knihovnické časopisy

Inflow – víze a poslání elektronického periodika

Internetový magazín (zkráceně e-zin) Inflow vznikl v roce 2008 z iniciativy studentů a pedagogů Kabinetu informačních studií a knihovnictví (KISKu) na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně se záměrem vytvořit kvalitní a přitom dynamické odborné periodikum pro oblast informační vědy a knihovnictví.

Inflow je místem, kde se prolíná hned několik rovin. Čtenáři se zde naskýtají široké možnosti, jak získat přístup k rozhovorům a článkům uznávaných odborníků. Ne vždy se však autoři věnují informační vědě či knihovnictví. Naopak jde často o profesionály působící ve více či méně příbuzných oborech, kteří svým pohledem

rozšiřují portfolio Inflow a nabízejí prostor k multidisciplinárnosti a rozmanitosti časopisu. Na stránkách Inflow se však také můžete dočíst:

„Inflow.cz se snaží naplnit vizi živého a pulzujícího oborového prostoru. Proto e-zin aktivně podporuje vznik a šíření odborných článků mladých autorů a autorek, které jsou často velmi kvalitní, ale díky nedostatku příležitosti i sebevědomí tvůrců by za jiných okolností buď vůbec nevznikly, nebo by neměly šanci oslovit širší odbornou a profesní veřejnost.“¹

Inflow je tedy místem, kde je kladen velký důraz především na propojování rozdílných lidí – od teoretiků a akademiků, přes odborníky z praxe až po studenty a sympatizanty oboru.

Jako šéfredaktorka Inflow vidím jeho smysl ve třech hlavních funkcích, které plní. Primární funkcí, i když ne vždy tou nejdůležitější, je **funkce vzdělávací**. Na stránkách časopisu vychází v periodické části každý měsíc řada odborných článků, reportáží z oborových konferencí, rozhovorů s osobnostmi, úvah či esejů až po výtahy z nejlepších diplomových prací, které byly na Kabinetu Informačních studií a knihovnictví obhájeny. Vzniká tak nevsední mozaika informací, která se liší měsíc co měsíc.

Články vychází v několika rubrikách, které jsou naplňovány podle toho, jaká jsou aktuální témata. Setkat se tak můžete s článkem o možnosti směřování školních knihoven, hned vedle inspirativního čtení o tom, jak si jako knihovník poradit s facebookovým profilem či o tom, jak se cestuje napříč indickým kontinentem. Mezi rubrikami můžete nalézt články z informační vědy, o knihovnách a jejich službách, o informačních systémech a technologiích, nástrojích a možnostech internetu nebo již zmiňované reportáže. Samostatná rubrika Projekty je určena pro prezentaci magisterských studentských projektů, které vznikají pod patronací KISKu (více o nich naleznete především zde <http://www.knihovna.cz/>).

Ve výčtu hlavních funkcí, které Inflow plní, nesmí chybět **funkce komunitní**. Inflow již od začátku funguje jako prostor pro komunitní a sociální sdílení.

Před masivním nástupem sociálních sítí (především Facebooku) nabízel tato funkce do jisté míry něco, co jinde chybělo. Tento aspekt je již v současnosti do značné míry eliminován, i přesto má však e-zin svou rozsáhlou blogerskou komunitu, která se podílí na vytváření obsahu. Ten přidává na nevšednosti a jedinečnosti Inflow. Komunitně je cílena i velká část obsahu časopisu, oslovování jsou často právě studenti a pedagogové KISKu. Úkolem a snahou je informovat o dění na kabinetě či zajímavých předmětech například pomocí živého blogování (live blogging), které pravidelně probíhá v rámci předmětu Blok expertů a Vizualizace informací. Nežádka jsou v rámci live blogingu zprostředkovávány bezprostřední dojmy z probíhajících konferencí a podobných akcí. Kdokoli má tak možnost stát se součástí dění na kabinetu, i když není osobně přítomen. Přednášky z Bloku expertů jsou také každý týden natáčeny a díky profesionálnímu týmu InHD mají čtenáři Inflow možnost zhlédnout přednášky z video záznamů, které pravidelně vychází v Inflow magazínu.

Existuje-li pomyslný třetí bod, který považují za jeden ze základních stavebních kamenů, pak je to **inspirativní funkce**. Snad nejdůležitější ze všech tří funkcí vůbec. Snažíme se, abychom nabízeli všem čtenářům dostatek nových podnětů a motivace. Více či méně pravidelně vychází v rubrice Vyzkoušejte tipy na webové nástroje, které se mohou stát vašimi oblíbenými či užitečnými společníky. V rubrice s příznačným názvem Read or Die se zase čtenáři i redakce dělí o své čtenářské zážitky, které stojí za to, aby se o nich dozvěděli někdo další. A v neposlední řadě aktivně bloguje i řada pedagogů, kteří často nabízejí studentům obsah navíc – přidanou hodnotu, která se do klasických přednášek nevměstná.

Inflow je nejen místem, kde se prolíná několik rovin, je především prostorem, který je určen všem čtenářům se zájmem o obor informační studia a knihovnictví. Inflow je vám otevřená a nezáleží na tom, zda jej budete čas od času navštěvovat, abyste si přečetli zajímavý článek, našli informaci, kterou hledáte, nebo se stali aktivními blogery či autory článků.

¹ <http://www.inflow.cz/poslani-casopisu>

ProInflow: Časopis pro informační vědy

ProInflow je odborný recenzovaný časopis, který se zaměřuje na oblast informačních věd primárně určený autorům a čtenářům z akademických a výzkumných institucí. Časopis vznikl v roce 2009 na půdě Kabinetu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

Vznik časopisu

V době, kdy myšlenka na časopis na KISKu vznikala, neexistoval v České republice žádný oborový časopis, který by byl zařazený na Seznam recenzovaných neimpaktovaných časopisů Rady pro výzkum a vývoj a inovace. Cílem bylo tedy zaplnit tuto mezeru a zároveň vytvořit platformu pro publikování akademickým pracovníkům ze všech oborových vědecko-výzkumných pracovišť.

Na podzim 2009 se navíc protnul záměr na odborný časopis s aktivitou studentů na semináři APLS v Křižanově. Spuštění časopisu tedy probíhalo jako studentský projekt, na kterém se podíleli studenti KISKu (Simona Stolařová, Simona Chudobová, Jaroslava Králová, Tibor Uhrin, Adam Vtípil a Simon Vích).

První číslo vyšlo na konci roku 2009 a tématem byla Mezioborová spolupráce. Jeho struktura na dva roky předurčila strukturu celého časopisu: hlavními částmi čísla jsou vždy původní recenzované příspěvky, nerecenzované texty a nepravidelně zařazovaný překlad zahraničního článku. Archiv všech čísel je dostupný online na stránkách časopisu: <http://pro.inflow.cz>.

V roce 2009 byla také ustavena odborná redakční rada časopisu. Tu tvoří:

- prof. Andrew Lass, M.A., Ph.D. (Mount Holyoke College, South Hadley, Massachusetts, USA)
- PhDr. Michal Lorenz, Ph.D. (Kabinet informačních studií a knihovnictví, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita v Brně)

- PhDr. Jindra Planková, Ph.D. (Ústav informatiky, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Slezská univerzita v Opavě)
- prof. Ing. Zdeněk Molnár, CSc. (Katedra informačních technologií, Fakulta informatiky a statistiky, VŠE v Praze; Ústav řízení a ekonomiky podniku, Fakulta strojní, České vysoké učení technické v Praze)
- prof. PhDr. Jela Steinerová, Ph.D. (Katedra knižniční a informační vedy, Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislavě)
- doc. Ing. Martin Šperka, Ph.D. (Fakulta informatiky, Paneurópska vysoká škola v Bratislavě)
- doc. PhDr. Rudolf Vlasák (Ústav informačních studií a knihovnictví, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze)
- Mgr. Marek Timko, Ph.D. (Ústav bohemistiky a knihovnictví, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Slezská univerzita v Opavě)

Technické řešení

Časopis od počátku vychází online a z hlediska redakční práce je důležité najít optimální redakční systém. Na začátku zvolené řešení postavené na Drupalu se postupně ukazuje jako nedostačující pro potřeby redakčního workflow. Po testování mnoha systémů (zejména řešení OJS Open Journal System) v současnosti přecházíme na redakční systém Wordpress, resp. na jeho modul Annotum. Nová verze portálu bude představena ještě v první polovině tohoto roku.

Recenzní řízení

Prolnflow je vědecký časopis s nezávislým otevřeným recenzním řízením. Autoři jsou informováni o jménech posuzovatelů a také recenzenti znají totožnost autora (popř. autorů) článku. Každý text je posuzován dvěma nezávislými recenzenty. Ti jsou vybíráni na základě zaměření textu šéfredaktorkou a editorem čísla. Návrh je poté schvalován redakční radou. Recenzenti nejsou členy redakční rady Prolnflow, ani zaměstnancem vydavatele časopisu a rovněž nesmí být s autorem (popř. s autory) pracovně, institucionálně nebo osobně spjati.

Při samotném recenzním řízení mohou nastat tyto situace:

- Obě recenze doporučují publikaci → článek je přijat k publikaci.
- Obě recenze nedoporučují publikaci → článek je zamítnut.
- Jedna nebo obě recenze požaduje úpravy → článek je předán zpět autorovi k dopracování.
- Jedna recenze doporučuje k publikaci, druhá publikaci nedoporučuje → redakce a editor rozhoduje o dalším postupu a obvykle je vypracována ještě třetí recenze.

Hlavní je obsah

Obsah je alfou a omegou časopisu. Kvalitu obsahu zaručuje recenzní řízení a bdí nad ním i redakční rada. V současnosti máme za sebou šest čísel a chystáme k vydání sedmé:

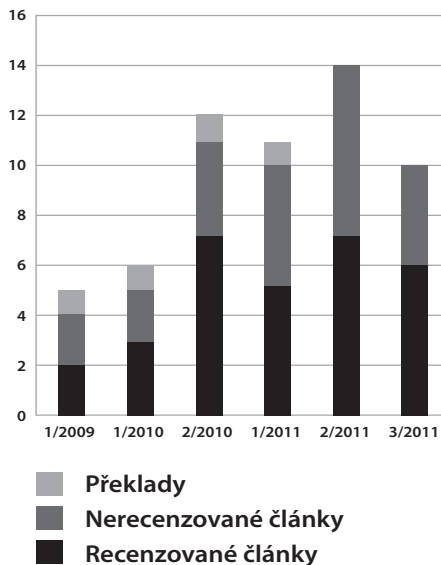
Číslo Téma čísla

1/2009	Mezioborová spolupráce
1/2010	Competitive Intelligence
2/2010	Informační vzdělávání a informační gramotnost
1/2011	Metodologické otázky v informačních studiích a knihovnictví a aktuální výzkumy v oboru
2/2011	Centralizované služby aneb souborné katalogy po novu
3/2011	Speciální číslo – Inovace a projekty
1/2012	Internetové sociální sítě (připravuje se)

Postupně narůstá i počet textů, které vycházejí v jednotlivých číslech – a to i přesto, že počet čísel vydávaných ročně se zvyšuje.

Narůstá i počet autorů, kteří u nás publikují – v současnosti jsme zveřejnili text již více než **70 autorům**,

Počet článků v jednotlivých číslech Prolnflow

z nichž neplodnější je Jiří Stodola s pěti publikovanými články.

Otevřený přístup a zařazení do odborných databází Prolnflow je od počátku publikováno v režimu Open Access, pod licencí Creative Commons. V roce 2010 se Prolnflow dostalo nejen na Seznam recenzovaných neimpaktovaných časopisů RVV, ale i do databáze DOAJ. O rok později jsme se dostali i do databáze EBSCO. Tím ale cesta časopisu určitě nekončí – v současnosti se snažíme stát se součástí dalších odborných databází.

Změny v roce 2012

Časopis se neustále vyvíjí a kromě přechodu na nový redakční systém chystáme v roce 2012 i další novinku – zrušení monotematických čísel a jejich otevření jakýmkoliv tématům z oblasti informační vědy a knihovnictví. Důvodem je stále nízká periodicitu, kdy řada autorů musela čekat na vypsání „svého“ tématu i rok a více. Od čísla 2/2012 budeme tedy nabízet čísla s širokou paletou témat. Potenciální autoři nás stále mohou kontaktovat na e-mailu caso-pis_IV@inflow.cz.

Ladislava Suchá

Rozhovor s Martinem Lhotákem

Ing. Martin Lhoták vystudoval Informatiku na Provozně ekonomické fakultě České zemědělské univerzity v Praze. Od roku 1997 pracuje v Knihovně Akademie věd ČR (KNAV), kde byl téměř 10 let vedoucím oddělení informačních technologií a v roce 2007 byl jmenován do funkce ředitele této knihovny. Je odpovědný za zřízení digitalizačního centra KNAV a v současné době svou odbornou činností zaměřuje zejména na vývoj systémů pro vytváření, zpřístupňování a archivaci digitálních dokumentů. Mezi výstupy jeho projektů patří například systém Kramerius a RegistrDigitalizace.cz. Ing. Lhoták je členem Ústřední knihovnické rady MK ČR, Akademického sněmu AV ČR a místopředsedou Komise pro vědecké informace AV ČR. Podílí se na sestavování programu několika odborných konferencí (INFORUM, CASLIN, Knihovny současnosti). V rámci doktorského studia na Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK připravuje disertační práci na téma interoperabilita digitálních knihoven.

DIGITALIZACE

Jak jste se Vy osobně dostal k oblasti digitalizace?

Koncem devadesátých let jsem byl odpovědný za digitalizaci generálního lístkového katalogu Knihovny AV ČR (KNAV) a jeho zpřístupnění na internetu. K tomuto účelu posloužil skener Bell+Howell, který dlouhodobě zapůjčila Národní knihovna. To lze považovat za mé první setkání s digitalizací v praxi. Zahájení digitalizace vědeckých časopisů v KNAV pak nastartoval projekt podpořený z programu VISK 7 na digitální zpřístupnění Rozprav České akademie Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. Velký zlom přivodila povodeň v roce 2002, při které bylo zasaženo několik knihoven ústavů AV ČR. Byl jsem pověřen zřízením Digitalizačního centra v Jenštejně u Prahy z prostředků získaných po povodni z Fondu solidarity EU. Pracoviště zahájilo svůj provoz počátkem roku 2004 a společně s pracovištěm Národní knihovny je dodnes největším v českých knihovnách.

KNAV získala v rámci programu NAKI čtyřletý grant na rozvoj Krameria a dalších SW komponent v oblasti

digitalizace. Jaké jsou plánované výsledky tohoto projektu?

Hlavním cílem projektu je vytvoření České digitální knihovny. Pod tímto názvem si lze představit řešení, které bude sklízet obsah digitálních knihoven a nabízet je z jednoho místa. V rámci centrální digitální knihovny by neměly být primárně ukládány obrazové soubory, ale pouze metadata. Obrazové soubory budou získávány dynamicky z jednotlivých zapojených digitálních knihoven a budou zpřístupňovány z jednotného rozhraní. K dosažení cíle bude použit systém Kramerius, jehož funkce budou v rámci projektu rozvíjeny i dalšími směry. Kramerius bude nadále volně dostupný pro provozování vlastních digitálních knihoven ostatním zájemcům. Dalšími volně využitelnými výstupy projektu budou nástroje pro podporu digitalizace a souvisejících procesů – připraven bude nástroj pro sledování digitalizačního workflow s názvem RFlow spolupracující s Registrem digitalizace a pro výrobu-produkci digitálních dokumentů a jejich archivaci bude vyvinuto řešení s názvem ProArc, které bude navazovat na vývoj financovaný z programu VISK 3 v roce 2011.

Vzhledem k počtu implementací Krameria v českých knihovnách neuvažujete o inicování komunity uživatelů tohoto systému (např. podle vzoru skupiny SuAleph)?

Široké využití Krameria mě jako jednoho z členů vývojevého týmu velmi těší. Věřím, že i poslední stávající verze s označením 4.5 brzy najde své zájemce. Podporuje např. RSS kanály, virtuální sbírky a uživatelské účty. Abych odpověděl na otázku – ano, zvažovali jsme, jaká platforma by byla vhodná pro komunikaci uživatelů (administrátorů) kromě již fungujícího mail listu kramerius@lib.cas.cz. Po domluvě s kolegy z Národní knihovny jsme usoudili, že nejvhodnější je využít schůzek k programu MK ČR VISK 7, které jsou svolávány 2× ročně a jejichž účastníci jsou zároveň uživateli Krameria. Na schůzky budou pozváni i ti uživatelé, kteří nečerpají prostředky z VISK 7. Uvidíme, jak se tento nápad osvědčí.

Plánuje KNAV další rozvoj Registru digitalizace coby klíčového nástroje pro koordinaci digitalizace různých organizací?

Registr nyní dosahuje požadované funkčnosti a hlavní činností je nyní plnění daty. Správa Registru digitalizace byla před ukončením projektu, z kterého byl vývoj podpořen, smluvně předána Národní knihovně. Hlavní iniciativu lze tedy nyní očekávat zejména od Národní knihovny, KNAV je připravena se na dalším vývoji podílet. Výše uvedený projekt KNAV z programu NAKI by mohl Registr rozšířit o zajištění komunikace s dalšími systémy.

Jak funguje digitalizační centrum KNAV v Jenštejně – je zájem o jeho služby?

V Digitalizačním centru KNAV byly od roku 2004 pořízeny téměř 4 mil. obrazových souborů. Pracoviště bylo postupně rozšiřováno o různé typy skenovacích zařízení. Kromě manuálních knižních skenerů pro barvu i šedou škálu jsou k dispozici velkoformátové skenery až do formátu A0 a robotický knižní skener Treventus. Výrobní linka umožňuje kromě digitalizace samotné také kompletní přípravu digitálních dokumentů včetně grafického zpracování, vytvoření metadat a OCR. Konečné výstupy jsou ukládány na více médiích ve dvou lokalitách, uživatelská kopie je – v případě, že se jedná o dokument patřící do Digitální knihovny AV ČR – importována do systému Kramerius KNAV. Tam je nyní zatím cca 1,5 mil. stran. Rozdíl mezi celkově naskenovanou produkcí a tímto počtem činí nekompletně zpracované dokumenty a externí zakázky. Služby pro ostatní instituce činí ročně cca 10–20 % celkové produkce pracoviště.

Plánuje KNAV (na základě dostupných informací) využití komponent projektu NDK nebo využití některých komponent pro své potřeby v oblasti digitalizace či LTP?

Nemám informace o tom, že by některé komponenty z projektu NDK měly být k dispozici k volnému využití ostatními institucemi. Pokud by tomu tak bylo, samozřejmě bychom tuto možnost mohli zvážit. Od projektu NDK se očekává, že bude vhodným výchozím řešením pro dlouhodobou archivaci digitálních kolekcí různých typů knihoven v ČR. Pokud tomu tak bude, bude KNAV pro vybraná data zvažovat využití tohoto řešení. Vzhledem k tomu, že pro řešení dlouhodobé archivace (LTP) nebylo vybráno žádné z nabízených řešení již ověřených v zahraničí, budeme sledovat, kam povede vývoj LTP systému se zvoleným dodavatelem.

KNAV

Jakým způsobem KNAV (coby garant této oblasti za celou Akademii věd) plánuje rozvoj open access přístupu k výsledkům vědecké práce?

KNAV se v poslední době velmi angažovala směrem k šíření otevřeného přístupu v Akademii věd.

Výsledkem jsou tři základní výstupy:

- Schválení „Politiky otevřeného přístupu v AV ČR“, jež nabádá ústavy AV ČR k vyvinutí maximálního úsilí k ukládání svých publikačních výstupů do Repozitáře AV ČR a jejich zpřístupnění formou open access.
 - Zřízení Repozitáře AV ČR rozšířením systému pro evidenci vědeckých výsledků ASEP o možnost ukládání plných textů včetně kompletního workflow.
 - Zavedení dotace pro podporu publikování formou Gold (placeného) Open Access pro vědecké pracovníky AV ČR.
- V současné době začíná ostré plnění Repozitáře daty a čeká nás ladění systému, komunikace s pověřenými pracovníky ústavů a zejména jednání s dalšími vydavateli o podmínkách zpřístupnění. Ke spolupráci se zavázala ne celá polovina ústavů AV ČR. V průběhu letošního roku budeme vyhodnocovat a optimalizovat funkčnost celého řešení.

Chystáme se také zahájit jednání o možnosti poskytnutí slev pro vědce z AV ČR při publikování článků v Gold OA časopisech. Obdobné smlouvy s některými vydavateli má již například Max-Planck-Gesellschaft.

KNAV prošla úspěšně periodickým hodnocením ústavů Akademie věd. Hodnotící komise vypracovala rovněž

seznam doporučení pro další rozvoj KNAV. Jakým způsobem na ně bude činnost KNAV ve střednědobém výhledu reagovat?

KNAV se v hodnocení umístila mezi nejlepšími ústavy, čehož si velmi ceníme. Samozřejmě nelze srovnávat vědecký výkon knihovny a čistě výzkumných pracovišť, vnímáme, že KNAV byla posuzována především v kontextu knihoven obdobného zaměření. Doporučení hodnotící komise se týkaly několika různých okruhů:

- další rozvoj a vylepšení funkcí systému Kramerius,
- příprava centrální autentizační a autorizační infrastruktury Shibboleth pro AV ČR ve spolupráci se Střediskem společných činností AV ČR, v. v. i (SSČ)
- navázání těsnější spolupráce s vysokými školami při výuce a řešení výzkumných a vývojových projektů
- vylepšení mezinárodní meziknihovni výpůjční služby
- zpřístupnění Bibliografie cizojazyčných bohemikálních tisků online a prohloubení spolupráce s Knihopisem
- aktivní koordinace přípravy víceletých projektů na pořízení elektronických informačních zdrojů v rámci AV ČR i celé ČR

Všechna uvedená doporučení zcela akceptujeme a průběžně na ně zaměřujeme naše aktivity. O vývoji Krameria jsem se zmínil na jiném místě tohoto rozhovoru, stejně tak o Bibliografii cizojazyčných bohemikálních tisků. Spolupráce se SSČ již byla navázána. Se zástupci UISK FF UK a FEL a FIT ČVUT jsme již také konzultovali témata a možnosti zapojení do výzkumných a vývojových projektů. Oddělení MMVS připravilo nová pravidla pro fungování této služby, která brzy vstoupí v platnost. Komunikace týkající se přípravy navazujících projektů na pořízení elektronických informačních zdrojů byla zahájena a KNAV je v případě potřeby připravena svolávat a koordinovat schůzky potenciálních řešitelů.

V rámci KNAV dlouhodobě úspěšně působí knihovnědné oddělení, které již od poloviny 50. let vytváří Bibliografii cizojazyčných bohemikálních tisků z let 1501–1800. Jaké jsou plány na jeho další rozvoj (např. v oblasti on-line zpřístupnění výsledků jeho činnosti a možnostech spolupráce s NK ČR)?

Knihovědné oddělení je naší výstavní skříní v oblasti výzkumu. Systematická heuristika pramenů i sekundární odborné literatury za účelem tvorby Bibliografie (dříve Soupisu) cizojazyčných bohemikálních tisků z let

1501–1800 je vytvářena již od poloviny 50. let minulého století a jedná se o unikátní a hodnotný informační zdroj zejména pro badatele. On-line zpřístupnění této databáze patří k našim prioritám. Práce již byly zahájeny. Vzhledem ke složitosti struktury není bohužel zcela převoditelná do standardního knihovního systému (v našem případě Alephu), o čemž jsme původně uvažovali, a v současnosti připravujeme jiné řešení.

Jednání o spolupráci s Knihopisem (Národní knihovnou ČR a Kabinetem pro klasická studia Filosofického ústavu AV ČR) o vytvoření „národní bibliografie starých tisků“ byla již v minulosti zahájena. Byl dokonce připraven společný projekt do prvního kola VaV programu MK ČR NAKI, z kterého však Národní knihovna před jeho podáním odstoupila a projekt podaný pouze za Filosofický ústav AV ČR a KNAV nebyl vybrán k podpoře. Nyní je bohužel nejasná situace ohledně Knihopisu mezi Národní knihovnou a Filosofickým ústavem a předpokládám, že další spolupráce s nimi bude možná, až se tento stav vyřeší.

KNAV završila pětileté období coby veřejné výzkumné organizace (v. v. i.). Jaké jsou Vaše zkušenosti s tímto právním modelem a jeho fungováním?

Ústavy AV ČR a s nimi i KNAV přešly na tento typ právní formy v roce 2007. Jedná se o nový model kombinující prvky obvyklé ve státem financovaných institucích a zároveň v komerčních společnostech, který přinesl řadu novinek a někdy i nejasností. S odstupem několika let považuji tento model za velmi funkční. Mezi pozitivní prvky zcela jistě patří větší flexibilita jednotlivých položek rozpočtu – neexistují např. mzdové limity a nejsou ani předem určené počty zaměstnanců. To samozřejmě klade větší důraz na odpovědný přístup při udržování vyrovnaného rozpočtu. Kladně vnímám také působení Rady instituce a Dozorčí rady, což jsou orgány v. v. i. podléající se na ovlivňování a kontrole činnosti. Obecně bych řekl, že právní forma v. v. i. dala vedení KNAV více možností k řízení činnosti, ale zároveň také větší odpovědnost za majetek, který přešel společně s touto změnou do jejího vlastnictví. V souvislosti s účastí v dotačních programech podporujících výzkum a vývoj lze tuto právní formu také považovat za výhodu.

Děkuji za rozhovor.

Poznáte autora a název knihy, ze které je úryvek?

Snad si pomyslíš, že ho nepotřebuji, když mám kuchařku a služebnou Marii a když jsem se tak dlouho bez něho obešel. Nuže, potřebuji jej. Má duše a můj odbornictvím unavený mozek jej potřebují. V bláznivých nápadech toho chlapíka je kus poezie a jeho humor je blízký mému srdci. Jeho fantazie a podivuhodné myšlenkové přemety dovedou udelat detektivku z jízdního řádu a člověk... **TAJENKA...**

Bavím se jako nikdy v životě. Před několika dny jsme vyhlásili svatou válku spisovatelům, vtrhli jsme do knihovny a překládáme romány do strážlivé skutečnosti.

Až s tím budeme hotovi, napíšeme knihu o tom, jak romantická je skutečnost. Tvůj podivuhodný sluha je ochoten zůstat v mém domě, nebudeš-li mít námitek, a já doufám, že nebudeš.

Prosim Tě o to, a je to, za třicet let Tvého života, má první prosba, nepočítám-li onu před 28 lety, když jsem Tě žádal, abys tím dřevěným koněm nemlátli do krabice na klobouky, protože bych si chtěl po obědě zdřímnout.

Tvůj starý dědek

Autor: Martin Němeček	Citoslouve plesknutí	4. díl tajenky	Slovenská polní míra	Část kartotéč- ního lístku	?! 2. díl tajenky	Vyhnanství	?! Spotřební družstvo (zkr.)	6. díl tajenky	Román Émila Zoly
Vyjadřovat se písmem				Předložka (směrem ven)			Kód Svaté Heleny Číslo na výp. Velikonoc		
Bývalá jednotka itals.měny				Půlkruh.vy- výš.prostor Anglic.zkr. čarov.kódu					
Iniciály spisovatele Basse			Bezpečnost sil.provozu Zánět sliznice				První indic- ký film Černý (francouz.)		
Zasyčení				Hlav.město st.Georgia Německé os.zájmeno					
Mající plusovou hodnotu						Slepičí slabika Polovodičo- vý obvod		1. díl tajenky	Podzimní květina
?! Zbytečně	Na tomto místě 5. díl taj.			Sítlice (lékařsky) Ozn.citli- vosti filmu					
Onemoc- nění kloubů				Hvězda v souhv.Štíra Obec u Do- maželic					
Směs částic ve vzduchu						Mongolský pastevec	Značka megatesly Královna víl a elfů		
Rukopis zelenohor- ský (zkr.)			Písmo fečké abec. Orná část pluhu			Sladkovod- ní ryba Státní pokladna			
Vergiliovo jméno				Plochá střecha Staroegypt. bůh Slunce					
Slezské město					Otroci (básnicky) 3. díl taj.				Důvěra (v Boha)
?! Předložka Dolno- rakouské městečko				Vyrábět látku na stavu			Římskými číslicemi 55 Záře		
Římskými číslicemi 2050				Konstrukce vinné révy Org.pro osv. Palestiny			Jubilejní Jméno spisovatele Pavla		
Záporné nabitá částice (mož.č.)						Zabíjačk. pochoutka Staroříms- ký pentz			
Nějaká věc				Způsob barvení textilií					
Neověřená informace, pomluva				Výtažek z léčivých bylin				TĚŽŠÍ VÝRAZY: ÁN, ATON, EPAKTA, ETL, SHN, MANK.	

Bude vás zajímat, že...

... Regionální muzeum v Mikulově nabízí knihovným putovní výstavu o životě a díle filozofa, básníka, spisovatele a především tvůrce abecedy pro hluchoslepé Hieronymuse Lorma (9. 8. 1821 Mikulov – 3. 12. 1902 Brno). Dotyková abeceda pro lidi duálně postižené hluchotou a slepotou měla a má stále velký význam pro postižené lidi na celém světě. Výstava může být doplněna zajímavou přednáškou odborné pracovnice muzea. V interiérech muzea, které sídlí v mikulovském zámku, je možné zhlédnout celou řadu expozic i sezónních výstav. V současné době si lze v prostorách muzea prohlédnout výstavu seznamující s pěti osobnostmi rabínů působících v minulých stoletích v Mikulově nazvanou Moravští zemští rabíni v Mikulově (<http://www.rmm.cz>).

... Za rozlet české beletrie je motto nové literární ceny Česká kniha. Získá ji každoročně jedna česká prozaická novinka vydaná domácími nakladatelstvími v průběhu předchozího roku. Poprvé byla udělena na jaře roku 2012. Cílem je předat čtenářům poselství o tom, že nejvyšším literárním žánrem je beletrie. Projekt vznikl v roce 2011, je nezávislý a organizačně jej zajišťuje Občanské sdružení Cenu Česká kniha se sídlem v Praze. V porotě jsou zastoupené tři profesní skupiny – akademici, literární překladatelé a knihkupci. Nominováno bylo 115 titulů (mezi nimi Dousková: Darda, Gruša : Život v pravdě nebo Beneš jako Rakušan, Formánek: Umřel jsem v sobotu). O Cenu se uchází 20 vybraných titulů. Laureát Ceny Česká kniha byl vyhlášen 19. května 2012 v Komorním sále Průmyslového paláce v Praze. Akce se konala v rámci největšího knižního veletrhu Svět knihy. Historicky prvním laureátem Ceny Česká kniha 2012 se stal Vladimír Binar se svým povídkovým triptychem Čiňanova péna (www.ceskakniha.com).

... již více jak rok se koná v Památníku písemnictví na Moravě v Rajhradě cyklus pravidelných měsíčních setkávání s názvem StřeDění. Jedná se o besední pořady, které připadají vždy na jednu středu uprostřed měsíce a jejich cílem je prostřednictvím autorských čtení a besed s tvůrci či jejich nakladateli reflektovat současný literární život na Moravě. Hosty StřeDění byli např. básník Vít Slíva, historik umění Petr Spielmann či

historik Jiří Pernes, v minulosti Památník navštívili také autoři Petr Hruška, Jaroslav Kovanda, Jiří Kuběna nebo Ludvík Kundera, který se aktivně podílel na přípravě výstavy věnované Halasům. Více na webové stránce Památníku: <http://rajhrad.muzeumbnrenska.cz>.

... Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně otevírá nový navazující studijní obor s názvem Literatura a mezikulturní komunikace. Cílem nového oboru bude věnovat větší prostor spojitosti literatury s ostatními uměleckými obory, například s výtvarným uměním nebo filmem, zároveň se také zaměřit na vztah české literatury k literatuře světové. Studium bude nabízet nejen širší kulturní povědomí, ale třeba i vyhlídky na profesi uměleckého překladatele nebo nakladatelského redaktora. Jednou z charakteristik nového oboru bude zaměření na literaturu v síti intermedialních vztahů. Další zkoumanou problematikou bude rozšíření stávajícího studia vztahů mezi literaturou a filmem. Studenti se naučí pracovat s textem, získají korektorské dovednosti, projdou si základy redakční práce. Podmínkou studia je dokončené bakalářské vzdělání z anglistiky nebo germanistiky, případně certifikát dokládající znalost jazyka na patřičné úrovni, tedy alespoň C1. Součástí oboru jsou totiž i překladatelské moduly, důraz však bude kladen převážně na překlad umělecký.

... Centrum židovských studií (<http://pcjs.ff.cuni.cz>) bylo slavnostně otevřeno 29. dubna 2012 na Filozofické fakultě UK. Praha je městem, které patří ke světovým střediskům židovské kultury. Proto je zcela samozřejmé, že zde vzniká toto interdisciplinární pracoviště, které propojuje pedagogy oboru Hebraistika na Ústavu Blízkého Východu a Afriky, pracovníky Ústavu českých dějin, Ústavu germánských studií, Katedry středoevropských studií a Ústavu české literatury a literární vědy. Svá studia chce otevřít i zahraničním uchazečům, ať už se bude jednat o letní školy nebo klasické semestrální stáže. Je partnerem olomouckého Centra judaistických studií (<http://www.judaistika.cz>), s nímž připravuje společný projekt, konferenci k 400. výročí úmrtí pražského židovského historika, matematika, astronoma a astrologa Davida Ganse, která se bude konat v roce 2013.

SPÁČIL

Nábytek pro knihovny, studovny a učebny

STAVEBNICOVÝ VÝPUJČNÍ PULT

Výpůjční pult lze sestavit dle dispozičních možností z několika samostatných modulů:

- pracovní stůl
- skříňka na šanonny
- skříňka s policemi
- nástavec na horní plochu
- zásuvková skříňka (+ na kolečkách)
- rohová skříňka

ŠESTIPOLICOVÝ KNIŽNÍ REGÁL

Samostatný knižní regál vhodný pro volný výběr a všechny druhy příručních fondů. Konstruován jako samostatný nebo pro složení do řady regálů.

KNIŽNÍ REGÁL S KOVOVÝMI STOJINAMI

Konstruován jako samostatný nebo pro složení do řady regálů.

DODAVATEL:

Oldřich Spáčil, Školní 254, 683 52 Křenovice, Česká republika
Tel./Fax: +420 544 223 114, E-mail: spacil-stolar@volny.cz

Navštivte nás na:

www.spacil-stolar.cz

